Τμήμα Ψυχολογίας
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΥΙΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΨΥΧΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΑ ΜΑΡΚΑΚΗ-ΟΥΣΤΑΜΑΝΩΛΑΚΗ Α.Μ.1787
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΧΑΤΗΡΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΕΤΟΣ 2006-2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή 2

Κεφάλαιο 1. Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ..... 4

1.1. Από το ίδρυμα στην οικογένεια.....4
1.2. Από μια πατρίδα σε άλλη..... 6
1.3. Από την ορφάνια σε θετούς γονείς.....9
1.4. Από τη ζωή με αδέλφια σε αυτή του μοναχοπαιδιού.....11

Κεφάλαιο2. ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
2.1. Η αναζήτηση του χαμένου αντικειμένου.....13
2.2. Η αναγνώριση του ρόλου που καλύπτει ανάγκες.....15
2.3. Η Αυτοεικόνα και βαθύτερες συγκρούσεις.....17
2.4. Η κοινωνική του Αυτοεικόνα.....19

Κεφάλαιο3. Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.....21

3.1. Τα προβλήματα συμπεριφοράς.....22
3.2. Οι προκλήσεις στο σπίτι.....24
3.3. Η οικογένεια που επαναπροσδιορίζεται.....26
3.4. Το σχολείο-σχετικές ανησυχίες.....28
3.5. Το παιδί και η κοινότητα.....30
3.6. Το παιδί με προβλήματα υγείας.....32

Κεφάλαιο4. ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ.....34

4.1. Συναισθηματικές διαταραχές.....36
4.2. Αποδιοργανωτικές διαταραχές συμπεριφοράς.....38
4.3. Αναπτυξιακές διαταραχές.....40
4.4. Διαταραχές θρέψης-ύπνου.....42

Κεφάλαιο5. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ: ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

5.1 Τεχνικές και μέθοδοι ψυχοκοινωνικής παρέμβασης στο παιδί.44
5.2. Τεχνικές και μέθοδοι ψυχοκοινωνικής παρέμβασης στην οικογένεια..... 47
5.3. Πότε πρέπει να επιδιώκεται η ψυχοκοινωνική παρέμβαση..... 49
5.4. Πολιτικές και κοινωνικές επιλογές βοήθειας..... 51

Κεφάλαιο6. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ.....53
Κεφάλαιο7. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ –ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ -ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ.....55
Κεφάλαιο8. ΥΙΟΘΕΤΗΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ ΖΩΓΡΑΦΙΖΟΥΝ.....57
«Η οικογένειά μου»
«Ο εαυτός μου»
«Οι φίλοι μου»
Ποιοι συμβολισμοί και αναπαραστάσεις προβάλλονται στα σχέδιά τους;

Επίλογος.....66

Βιβλιογραφικές αναφορές.....67
Παράρτημα.....69

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η υιοθεσία αποτελεί την κατάληξη της επιθυμίας των ενηλίκων να αποκτήσουν παιδί, όταν άλλοι τρόποι δεν έχουν φέρει αποτέλεσμα .Είναι μια λύση για εκείνους που πραγματοποιούν με αυτό τον τρόπο την επιθυμία τους να γίνουν γονείς, ταυτόχρονα όμως είναι μια λύση και για το παιδί, που αποφεύγει τις συνέπειες ενός προβληματικού περιβάλλοντος η τη ζωή στο ίδρυμα.

Όπως υποστηρίζουν ορισμένοι ψυχαναλυτές και θεωρητικοί όπως η Mahler, ο Lichtenberg,ο Kaplan ,ο Bergman και Pine τα πρώτα χρόνια της ζωής ενός παιδιού είναι βασικά για την υγιή ψυχοσυναισθηματική και σωματική ανάπτυξή του. Αν σε ηλικία κάτω των 3 ετών οι αποχωρισμοί από τα πρόσωπα φροντίδας του , ήταν συχνοί και συνεχείς ή η ζωή του παιδιού παρατάθηκε σε ίδρυμα, και το παιδί δεν κατάφερε να δημιουργήσει ασφαλή εσωτερική αναπαράσταση της μητέρας λόγω απουσίας σταθερού προσώπου προσκόλλησης, τότε το παιδί δυσκολεύεται στη δημιουργία στενών διαπροσωπικών δεσμών . Το βρέφος όμως δεν έχει την δυνατότητα ούτε να ελέγξει, ούτε να εγκαταλείψει τη μητέρα, ή τους ανθρώπους που το φροντίζουν όταν εκείνοι δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες του.

Η ψυχολογική ανάγκη του παιδιού για τη διατήρηση ενός καλού δεσμού είναι εξ ίσου σημαντική με όλες τις υπόλοιπες ανάγκες . Ο Bowlby και η Ainsworth υποστήριξαν ότι η ανεπαρκής συναισθηματική φροντίδα και η έλλειψη αποδοχής και υποστήριξης από τους γονείς επηρεάζουν τα μικρά παιδιά που μπορεί να εμφανίσουν μόνιμο άγχος, συναισθηματική εξάρτιση, χαμηλή αυτοεκτίμηση, επιθετικότητα, ενοχές, κατάθλιψη, αδυναμία συγκέντρωσης, ροπή προς ασθένειες ή ελλιπή σωματική ανάπτυξη. Συχνά εντοπίζεται ένας βαθμός συναισθηματικής στέρησης στο υιοθετημένο παιδί που ποικίλλει ανάλογα με την ηλικία κατά την οποία το παιδί αποχωρίστηκε τη φυσική του μητέρα.

Η έλλειψη αισθητηριακών ερεθισμάτων που ανταποκρίνονται στην ιδιοσυγκρασία του παιδιού κατά τις κρίσιμες περιόδους ανάπτυξης όπως αναφέρει ο Piaget είναι πιθανόν να επιβραδύνει τη νοητική του εξέλιξη, και η ελλιπής ή κακή προσαρμογή του στα προκαθορισμένα στάδια επιγένεσης κατά τον Erikson αυξάνει τη συχνότητα διαταραχών συναισθήματος και συμπεριφοράς ,σε μεγαλύτερο ποσοστό στα υιοθετημένα παιδιά σε σύγκριση με τα μη υιοθετημένα .Όπως διευκρίνισε ο Winnicott, για την επαρκή φροντίδα των παιδιών δεν απαιτείται μια τέλεια μητέρα αλλά μια «αρκετά καλή μητέρα» που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παιδιού της.

Η συμπεριφορά του παιδιού εκφράζει την ενδοψυχική δυναμική του και την ποιότητα των διαπροσωπικών του σχέσεων στο πλαίσιο που ζει .Εάν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες(όπως ασφαλής συναισθηματικός δεσμός, επαρκής γονικός έλεγχος, ασυμφωνία γονέων ως προς την απόφαση υιοθεσίας-ανατροφής και εκπαίδευσης του παιδιού) αυξάνεται ο κίνδυνος ν' αναπτύξει κάποιας μορφής αντιδραστική ή εναντιωτική διαταραχή,για να αντισταθμίσει τα αρνητικά συναισθήματα που έχει εισπράξει και απορρέουν απ' τις συνθήκες αυτές.

Οι διαταραχές που παρουσιάζονται στην παιδική ηλικία, όμως μπορεί να εξαφανιστούν όταν φτάσουν στην ενηλικίωση**. Κάτω από κατάλληλες συνθήκες,- οι πρώιμες δυσκολίες -οι οποίες προέρχονται από τις ψυχολογικές διεργασίες που είναι απαραίτητες για την αποδοχή της υιοθεσίας- μπορούν να ξεπεραστούν και να αντιμετωπισθούν.**

Καθ' όλη τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας , τα υιοθετημένα παιδιά μπορεί να δημιουργούν φαντασιώσεις με περιεχόμενο και τα 2 ζεύγη γονέων και να τους διαχωρίζουν σε καλούς-κακούς ανάλογα με τα ακάλυπτα ερωτηματικά της ταυτότητάς τους.

Παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι θετοί γονείς είναι περισσότερο ευάλωτοι στο άγχος και την αβεβαιότητα, ιδιαίτερα όταν δεν γνωρίζουν την κληρονομικότητα του παιδιού ως προς το θέμα της υγείας του, και ανησυχούν υπερβολικά ακόμη και για φυσιολογικές αντιδράσεις στην συμπεριφορά που παρατηρούνται στην εξελικτική πορεία του παιδιού, όταν ενημερώνουν το παιδί

τους (ανάλογα με το επίπεδο της αναπτυξιακής και συναισθηματικής ωριμότητάς του για την υιοθεσία του) το βοηθούν να αποδεχθεί αυτή την πραγματικότητα, διευκρινίζοντας τις δικές τους προσδοκίες και ανάγκες. Παράλληλα το βοηθούν να κατανοήσει τους φυσικούς του γονείς, παραμένοντας σταθεροί και παρέχοντας ένα περιβάλλον ζεστασιάς και αγάπης , μπορούν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις κάλυψης των συναισθηματικών εμπειριών-αναγκών του παιδιού τους ,και να μεταβάλλουν ακόμη και δυσλειτουργικά μοντέλα προσκόλλησης της παιδικής του ηλικίας. Αντιθέτως ένα ασταθές και ανασφαλές πλαίσιο στην οικογένεια δεν βοηθά τα παιδιά να αφομοιώσουν συγκεκριμένους σταθερούς κανόνες συμπεριφοράς , με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται συμπεριφορικά προβλήματα και διαταραχές.

Τόσο τα υιοθετημένα παιδιά όσο και οι θετοί γονείς δεν αποτελούν ομοιογενείς ομάδες με απόλυτα κοινά χαρακτηριστικά. Ο τύπος δεσμού του κάθε γονέα με το παιδί ,οι στάσεις και οι σχέσεις μέσα στην οικογένεια φαίνονται να είναι σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, ανεξαρτήτως του τρόπου και της μορφής υιοθεσίας τους . Ο τύπος δεσμού επίσης μπορεί να ρυθμίζει σε σημαντικό βαθμό τη νοητική, την ψυχολογική και την κοινωνική ανάπτυξη του υιοθετημένου παιδιού που εσωτερικεύει και σταθεροποιεί την εικόνα που έχει για τον εαυτό του και τους υπόλοιπους ανθρώπους

Ωστόσο τα ελεύθερα για υιοθεσία παιδιά είναι ελάχιστα, αφού στα περισσότερα ανεπτυγμένα πολιτισμικά κράτη της Ευρώπης και της Αμερικής υπάρχουν κρατικά μέτρα που στηρίζουν την άγαμη μητέρα (οικονομικές παροχές, προτεραιότητα σε παιδικούς σταθμούς και σχολεία, ψυχοκοινωνική στήριξη κ.α.), ώστε οι μητέρες να αποφασίζουν πλέον συνειδητά να κρατήσουν το παιδί τους και με δεδομένη την υπογεννητικότητα των τελευταίων δεκαετιών και τα προγράμματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης-προγραμματισμού και πρόληψης της ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης που γίνονται μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας ,οι υιοθεσίες των παιδιών στα αναπτυγμένα κράτη βαίνουν μειούμενες.

Σε μια έρευνα του Child Trends (1995) από ένα ποσοστό 51% των εφήβων που εγκυμονούν, ένα 35% συνειδητά επιλέγει την μητρότητα ,ένα 14% επιδιώκει τις αμβλώσεις ενώ λιγότερο από 1% επιλέγει να τοποθετήσει το παιδί του για υιοθεσία. Αν και το ποσοστό υιοθέτησης έχει παραμείνει σχετικά σταθερό σε διεθνές επίπεδο στα ανεπτυγμένα κοινωνικοοικονομικά κράτη, τα ποσοστά άμβλωσης έχουν συνεχίσει να μειώνονται από 1990, (Freundlich, 1998)

Η πλειοψηφία των υιοθετημένων παιδιών είναι εκτός γάμου από άτομα που δεν έχουν συγγένεια και έχουν γεννηθεί από πολύ νεαρές, οικονομικά και κοινωνικά αστήρικτες μητέρες. Ενδεικτικά αναφέρονται κατά τα έτη 1952-1972 ένα 8,7% άγαμων μητέρων έδιναν τα παιδιά τους για υιοθεσία, τα έτη 1973-1981 το ποσοστό έγινε 4,1% και τα έτη 1982-1988 το ποσοστό έγινε 2% *(Child Trends,1995).*

Σε μια μελέτη των Howard, Smith, και Ryan (2004) συγκρίθηκαν οι εκβάσεις ρύθμισης 108 παιδιών, παιδιά που υιοθετήθηκαν από την κοινωνική πρόνοια, παιδιά που υιοθετήθηκαν ως νήπια, παιδιά που υιοθετήθηκαν διεθνώς, και παιδιά που ανατράφηκαν από τους βιολογικούς γονείς τους. Η τελευταία ομάδα ευημερούσε καλύτερα, τα παιδιά που υιοθετήθηκαν από τη δημόσια κοινωνική πρόνοια ευημερούσαν χειρότερα, και τα νήπια και τα διεθνή υιοθετημένα παιδιά είχαν τις ενδιάμεσες εκβάσεις.

Η πλουραλιστική κοινωνία του 21ου αιώνα ενισχύει ,τις μεταβαλλόμενες σχέσεις και τις εξελικτικές αλληλουχίες στην παραδοσιακή οικογενειακή δομή. Μονογονεικές οικογένειες και οικογένειες ομοφυλόφιλων μπορούν να επιλέξουν να γίνουν γονείς υιοθετώντας ένα παιδί ,χωρίς αυτό να αποτελεί τον κανόνα και δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι είναι λιγότερο κατάλληλοι γονείς από τους παραδοσιακούς γονείς .Η ερευνήτρια Jill Jacobs αναφέρει οι οικογένειες ομοφυλόφιλων υιοθετούν ευκολότερα τα παιδιά αυτά επειδή έχουν δοκιμάσει αντιπαλότητες στη ζωή τους και δίνουν δύναμη στα παιδιά ν' αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις[1].

---

[1] *Ms. Jacobs is executive director of Family Builders by Adoption. Contact her at 510-272-0204*

Κεφάλαιο 1. Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η ζωή του κάθε παιδιού και οι δεσμοί αγάπης αρχίζουν από τη σύλληψη του. Αν οι δεσμοί αγάπης κοπούν απότομα, μπορεί να επηρεασθεί ακόμα και η επιθυμία του παιδιού να ακούει προσεκτικά και να επικοινωνεί .

Η ζωή για κάθε υιοθετημένο δεν ξεκινά τη στιγμή της σύλληψης , ούτε τη στιγμή της γέννησής του, αλλά τη στιγμή που πληροφορείται για την υιοθεσία του.*(ανώνυμος υιοθετημένος)*

1.1 Απο το ίδρυμα στην οικογένεια

Η τοποθέτηση των παιδιών στα ιδρύματα γίνεται μέσω διαφόρων τρόπων

Α)Είτε μέσω συμφωνίας γονέων και κοινωνικής οργάνωσης, όπου οι γονείς και κατά κύριο λόγο η μητέρα αντιμετωπίζουν έντονο ψυχοπιεστικό και οικονομικό πρόβλημα παροδικό ή μόνιμο και ζητούν την προστασία του παιδιού τους από την κοινωνική οργάνωση .Αν η οικογένεια ή η μόνη μητέρα μπορέσει να ξεπεράσει το πρόβλημα και να στηριχθεί από τις κοινωνικές υπηρεσίες ,ώστε να προσαρμοσθεί πλήρως στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος της κοινωνίας που ζει ,το παιδί επιστρέφει στην φυσική του οικογένεια .Εάν παραμένει μακριά από τους γονείς του πάνω από 18 μήνες υπάρχει πιθανότητα κατά 75% να μην επιστρέψει πίσω στην φυσική του οικογένεια(*υιοθεσία και Αναδοχή,1989)*

Β)Είτε λόγω υποχρεωτικής απομάκρυνσης από την οικογένειά τους μέσω εισαγγελικής εντολής ή αφαίρεσης επιμέλειας ,επειδή αποδεδειγμένα οι γονείς παραμελούν ή κακοποιούν το-τα παιδιά τους

Γ)Είτε εξαιτίας του σοβαρού προβλήματος υγείας που αντιμετωπίζουν τα ίδια π.χ διανοητικής ή οργανικής-βιολογικής αιτιολογίας και οι γονείς αδυνατούν να τα φροντίσουν

Δ)Είτε εξαιτίας της συμπεριφοράς των ίδιων των παιδιών όπως π.χ. .«παραβατικά» 'η «δυσπροσάρμοστα» παιδιά εφηβικής κυρίως ηλικίας που στην Ελλάδα αντιμετωπίζονται σαν δικαστικά περιστατικά σε αντίθεση με άλλες χώρες όπως Αγγλία και Σκανδιναβικές χώρες όπου όλα τα παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο αντιμετωπίζονται ως προνοιακά περιστατικά.

Στις δεκαετίες του '40 και '50 θεωρούνταν απαραίτητο τα προς υιοθεσία παιδιά να παραμένουν για μεγάλα διαστήματα στα ιδρύματα , ώστε να αναπτύσσονται τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τους και η νοημοσύνη τους, πριν υιοθετηθούν .Οι μελέτες όμως του Spitz(1946,1983) απέδειξαν αναπτυξιακή και φυσική καθυστέρηση και νοητικές ,ψυχολογικές και κοινωνικές δυσλειτουργίες ως αποτέλεσμα της ανεπαρκούς συναισθηματικής φροντίδας που βιώνουν αυτά τα παιδιά. Τα παιδιά που μεγαλώνουν στα ιδρύματα με επαγγελματίες φροντίδας δεν καταφέρνουν σε μεγάλο ποσοστό να δημιουργήσουν στενή επαφή με σταθερό πρόσωπο προσκόλλησης, με αποτέλεσμα κάποια απ' αυτά να γίνονται συναισθηματικά ευάλωτα και να εκδηλώνουν υπερβολική εξάρτηση σ' όλες τους τις σχέσεις . Άλλα παιδιά μπορεί να αρνούνται την εμπλοκή τους σε ζεστές-κοντινές σχέσεις, αντιδρώντας με αδιαφορία και απάθεια και άλλα φέρονται με υπερβολικά κοινωνικό τρόπο(είναι υπάκουα, εύκολα, ευχάριστα, φιλικά με καλούς τρόπους), χωρίς ιδιαίτερη προτίμηση για στενότερες σχέσεις. Η παραμικρή απειλή διάλυσης μιας σχέσης μπορεί να αναβιώνει κατακλυσμικά συναισθήματα απογοήτευσης, συναισθηματικής στέρησης και ανασφάλειας που είχαν βιώσει στο παρελθόν.

Στις έρευνές του ο *Bowlby (1952)*απέδειξε τη σημαντικότητα του σταθερού-μόνιμου προσώπου για τη δημιουργία σταθερού δεσμού που είναι ουσιώδης για να αναπτύξει το παιδί συναίσθημα εμπιστοσύνης και να αναπτυχθεί ομαλά η προσωπικότητά του ,προσθέτοντας ότι και η πιο καλή μητρική φροντίδα

είναι περιττή αν δοθεί μετά τα 2 ½ χρόνια ηλικίας του παιδιού. Οι έρευνες αυτές σε συνδυασμό με τις απόψεις για την κληρονομικότητα, είχαν αποτέλεσμα τη στέρηση της ευκαιρίας υιοθεσίας αρκετών παιδιών μεγαλύτερης ηλικίας και την μακρόχρονη παραμονή τους σε ιδρύματα.

Ωστόσο η μελέτη του *Skeels* και των συνεργατών του ,συγκρίνει την εξέλιξη 13 παιδιών που υιοθετήθηκαν από ιδρύματα ,με προβληματικό οικογενειακό ιστορικό και δείγματα χαμηλής νοημοσύνης με την εξέλιξη και εν γένει συμπεριφορά 12 παιδιών που παρέμειναν στα ιδρύματα. Η υιοθεσία έγινε όταν τα παιδιά ήταν 3 ½-4 ½ χρόνων και η αξιολόγηση της εξέλιξης 25 χρόνια αργότερα. Όλα τα παιδιά που υιοθετήθηκαν είχαν αποκτήσει επιστημονική εκπαίδευση και είχαν καλούς γάμους, σε αντίθεση με τα παιδιά που παρέμειναν στο ίδρυμα ,με εξαίρεση 1. Η έρευνα αυτή απέδειξε ότι με την προϋπόθεση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος, τα παιδιά μπορούν να ξεπεράσουν πρώιμες συναισθηματικές αποστερήσεις.

Ακόμα οι μελέτες των *(Clarke & Clarke,1976),* υποστηρίζουν ότι το τραύμα του αποχωρισμού ,μπορεί να ξεπερασθεί με νέες εμπειρίες ,σε ένα νέο περιβάλλον αρκεί το περιβάλλον αυτό να είναι το κατάλληλο για το συγκεκριμένο παιδί. Να πληρεί δηλαδή τα κριτήρια καταλληλότητας ώστε η υιοθεσία να προβεί εις όφελός του ,ώστε το παιδί να αξιοποιήσει τις δυνατότητές του, μέσα από νέα δεδομένα.

Οι *Triseliotis* και *Russel* σε μια μελέτη τους για μεγαλύτερα παιδιά προεφηβικής ηλικίας«υψηλού κινδύνου» που είχαν βίωμα σε τουλάχιστον 4 ιδρύματα , προβλήματα σωματικής και ψυχολογικής υγείας και που είχε καθυστερήσει η υιοθεσία τους εξαιτίας της διερεύνησης του οικογενειακού και ιατρικού ιστορικού τους συμπεραίνουν ότι ακόμα και **σε καταστάσεις όπου γενετικοί παράγοντες φαίνεται να παίζουν ρόλο, αυτό δεν σημαίνει ότι οπωσδήποτε θα εκδηλωθούν**. Γενικά δεν σημειώθηκε σύνδεση μεταξύ ατομικών μορφών αποκλίνουσας ψυχοκοινωνικής συμπεριφοράς ,όπως εγκληματικότητα ,αλκοολισμός ,ψυχική νόσος, προβλήματα σχέσεων σε σύγκριση με ανάλογες καταστάσεις στη φυσική οικογένεια. Παρατηρήθηκε ένας παράγοντας προβλήματος συσχετισμένος με την ηλικία των θετών γονέων πάνω από 45 ετών .

Μελέτες των *Triseliotis* και *Russell (1984)* έδειξαν ότι τα παιδιά που μεγάλωσαν(πάνω από 10 έτη) σε ιδρύματα παρουσίασαν μόνιμη βλάβη της συναισθηματικής και ψυχικής τους υγείας ,είχαν προβλήματα επαγγελματικής απόδοσης και μειωμένη ικανότητα να αντιμετωπίζουν τα καθημερινά προβλήματα.

Μια μελέτη του Ινστιτούτου παιδικής υγείας και ανθρώπινης ανάπτυξης ,της *Cynthia Flynn,Ph.D*, τον Ιούλιο του 2006, *(NICHD)* προσδιορίζει τα αποτελέσματα του πρόωρου στρες στην σωματική και νοητική ανάπτυξη και την ψυχολογική υγεία στα υιοθετημένα παιδιά που δέχθηκαν ιδρυματισμό νωρίς στη ζωή τους ,σε σύγκριση με παιδιά που δεν ήταν σε ίδρυμα.(μελετήθηκαν παιδιά από Ανατολική Ευρώπη και Ρωσία που έμειναν πάνω από 8 μήνες σε ίδρυμα)Βρέθηκαν αλλαγές στο σώμα ,το ενδοκρινολογικό σύστημα, την υπόφυση, τα επινεφρίδια, από 18 μηνών έως 4 χρόνων .Ο άξονας του υποθαλάμου φαίνεται επίσης να επηρεάζεται όσον αφορά την ανάπτυξη και την συμπεριφορά.

Όλα τα παιδιά που η οικογενειακή τους ζωή διαταράχθηκε και μεταφέρθηκαν σε ιδρύματα χρειάζονται καλή ποιοτική φροντίδα και στήριξη για να αναπτύξουν την αυτονομία τους .Ιδιαίτερα τα παιδιά που έχουν βιώσει αρκετές αλλαγές οικογενειακού περιβάλλοντος και έχουν δεχθεί αποσπασματικές μομφές εναλλακτικής κοινωνικής φροντίδας για αρκετό χρονικό διάστημα μαθαίνουν να επενδύουν στα αντικείμενα και όχι στους ανθρώπους ,με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν ρηχές-αναποτελεσματικές σχέσεις. Παράλληλα χρειάζονται βοήθεια να αναπτύξουν την αυτογνωσία τους σε σχέση με το παρελθόν και τη γενεαλογία τους και να κατανοήσουν τα αίτια και τις συνθήκες που τα οδήγησαν μακριά από τη βιολογική τους οικογένεια ,χωρίς να αισθάνονται ένοχα ή υπεύθυνα γι' αυτό.

Υπολογίζεται ότι ένα 50% αποτυχίας στις υιοθεσίες μεγαλύτερων παιδιών –εφήβων- είναι αναμενόμενο ,αφού βρίσκονται σε μια περίοδο που αρχίζουν να ανεξαρτητοποιούνται ,ενώ έχουν ήδη διαμορφώσει μια ταυτότητα που έχει επηρεασθεί από τη μακροχρόνια παραμονή τους σε απρόσωπα ιδρύματα και η υιοθεσία τους δημιουργεί αντίθετες απαιτήσεις για στενούς δεσμούς.

1.1 *1.2 Από μια πατρίδα σε μια άλλη*

Σε αρκετές χώρες δεν υπάρχουν παιδιά διαθέσιμα για υιοθεσία. Υπάρχουν όμως άλλες χώρες , χαμηλότερου συνήθως βιοτικού επίπέδου και προσβάσιμης νομοθεσίας ,όπου οι θετοί γονείς μπορούν να επιλέξουν να υιοθετήσουν ένα ή περισσότερα παιδιά. Για όσα παιδιά υιοθετούνται σε άλλη χώρα από τη χώρα καταγωγής τους μπορεί να υπάρξουν επιπλέον δυσκολίες, όπως αυτό της αναγνώρισης της διαφορετικής φυλής ,πολιτισμού και εθνικής καταγωγής , η αίσθηση του υιοθετημένου παιδιού να ανήκει στη νέα χώρα του ανάλογα με την περίπτωση.

Τα παιδιά που έχουν ήδη προσαρμοσθεί σε μια χώρα και αλλάζουν χώρα και γλώσσα λόγω υιοθεσίας ,σε παιδική ηλικία, αντιμετωπίζουν επίσης προβλήματα με πρόσωπα εξουσίας, μια αίσθηση απομόνωσης, έλλειψη σωματικής και συναισθηματικής οικειότητας και έχουν αμφίθυμη σχέση με τη θετή μητέρα τους. Αργότερα , κατά την εφηβεία, αυτά τα προβλήματα επεκτείνονται στο σχολείο και τις κοινωνικές σχέσεις. *(Paul Madaule,1998)*Οι εξωτερικές διαφορές τους τονίζονται από τη γειτονιά τους ,στο σχολείο από τους συμμαθητές τους και από το πολιτιστικό σύστημα της χώρας που ζούν.

Για τα παιδιά που υιοθετούνται σε μεγαλύτερη ηλικία και έχουν προσαρμοσθεί στον πολιτισμό της χώρας προέλευσης τους, που σημαίνει ότι τόσο τα συναισθήματά τους, όσο και οι αξίες, οι στάσεις τους και η κοινωνική συμπεριφορά τους συμφωνεί με τη χώρα προέλευσης και καταγωγής τους, θα χρειασθεί μια επιπλέον προσαρμογή στα νέα στοιχεία της χώρας υποδοχής τους. Δεν είναι μόνο οι πολιτισμικές διαφορές που απαιτούν την προσαρμογή του παιδιού, αλλά και οι διαφορές στις συναισθηματικές και γνωστικές διεργασίες. Τα κίνητρα επίτευξης στους δυτικούς πολιτισμούς προωθούν την ατομική προσπάθεια και δίνουν έμφαση στις ικανότητες, σε αντίθεση με τους ανατολικούς πολιτισμούς που προωθούν τη συλλογική προσπάθεια και τη σκληρή δουλειά.

Αρκετά παιδιά που υιοθετήθηκαν σε πολύ νεαρή ηλικία από άλλες χώρες επιστρέφουν στη χώρα καταγωγής τους για να συνδέσουν την ιστορία του παρελθόντος, να μάθουν τον πολιτισμό της χώρας όπου προέρχονται ή αρχίζουν να μαθαίνουν τη γλώσσα καταγωγής τους .Άλλοι επιλέγουν να σπουδάσουν τη γλώσσα ή τον πολιτισμό και τα χρησιμοποιούν ως εφόδια για να ανταλλάξουν ιδέες και εμπειρίες(*Nationa*l *Adoption Directory*)

Ο Paul Madaule αναφέρει ότι ένα 20 %. των παιδιών που προσέρχονται στο κέντρο ακουστικο -ψυχο-φωνολογίας για βοήθεια είναι υιοθετημένα, σε σχέση με το 5% του συνολικού πληθυσμού .Η φωνή της μητέρας συνιστά συναισθηματική τροφή και πηγή ζωτικής ενέργειας για το αγέννητο παιδί .Οι ιδιαίτεροι ρυθμοί και τονισμοί της μητρικής γλώσσας, διαπερνούν το νευρικό σύστημα του παιδιού .Το παιδί καθώς εξελίσσεται αναπτύσσει δεσμούς προσκόλλησης που σχετίζονται με τη γλώσσα γέννησης .Ωστόσο μια από τις ανακαλύψεις που έγιναν με τα διεθνώς υιοθετημένα παιδιά ήταν η ταχύτητα με την οποία χάνουν τη μητρική τους γλώσσα.

Μια αξιολόγηση στη μητρική γλώσσα πρέπει να γίνει το συντομότερο δυνατόν μετά από την άφιξη, προτού η μητρική γλώσσα του παιδιού αποδυναμωθεί. Για τα μικρότερα από 7 ετών παιδιά αυτό οφείλει να γίνει μέσα στις πρώτες εβδομάδες. Για εκείνους που είναι εγγράμματοι στη μητρική γλώσσα τους (ηλικία 7 έως 10 +) το χρονικό πλαίσιο είναι οι πρώτοι τρεις μήνες. Μια αξιολόγηση, που γίνεται στη μητρική γλώσσα ενός παιδιού, έχει βαρύνουσα σημασία: είναι η βάση για την επιλεξιμότητα του παιδιού για οποιεσδήποτε θεραπευτικές υπηρεσίες. Εάν καμία αξιολόγηση στη μητρική γλώσσα δεν γίνεται μέσα στους πρώτους τρεις μήνες από έναν δίγλωσσο επαγγελματία, θα είναι αδύνατο να υπάρξει μια έγκαιρη αξιολόγηση έως ότου καθιερώνονται η κυριαρχία γλώσσας της χώρας υποδοχής και το επίπεδο ικανότητας. Και μέχρι εκείνο τον

χρόνο θα είναι πολύ δύσκολο να αποδειχθεί μια γνήσια ανάγκη για θεραπευτική βοήθεια εάν το παιδί αντιμετωπίζει μαθησιακές δυσκολίες.[2]

Υπάρχει μια τάση να τοποθετηθούν τα πρόσφατα - σχολικής ηλικίας - διεθνώς υιοθετημένα παιδιά σε έναν βαθμό σύμφωνα με την ηλικία τους. Αυτή είναι η συνηθισμένη πρακτική για τα παιδιά που έχουν υιοθετηθεί σε οικογένειες από τις ΗΠΑ. Σχεδόν όλα τα υιοθετημένα παιδιά περνούν από μια ιατρική εξέταση κατά την άφιξη τους στη νέα χώρα για την πιθανή ιατρική αποκατάσταση ή την πρόληψη. Πολύ συχνά, οι σχολικοί σύμβουλοι στηρίζουν την αναμονή στην αξιολόγηση "έως ότου το παιδί μάθει περισσότερο τη γλώσσα της χώρας ".

Ωστόσο μια έγκαιρη ψυχο-εκπαιδευτική αξιολόγηση οδηγεί σε μια κατάλληλη σχολική τοποθέτηση, η οποία είναι εξαιρετικά σημαντική για τη γενική προσαρμογή του παιδιού στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον, τη, μελλοντική εκπαιδευτική του πρόοδο αλλά και τη συναισθηματική του ευημερία.

Εντούτοις, η ηλικία και η φυσική υγεία είναι μόνο δύο από πολλούς παράγοντες που εξετάζονται και μπορεί να μην είναι αρκετές για πολλά υιοθετημένα παιδιά. Τι γίνεται με τη γλωσσική ανάπτυξη, τις κοινωνικές δεξιότητες, την αυτορρύθμιση, την κυριότητα των κατάλληλων γνωστικών δεξιοτήτων για την ηλικία-, τη δυνατότητα και την προθυμία να συμμετέχουν στην κοινή δραστηριότητα; "Η ακαδημαϊκή ετοιμότητα " σε σχέση με ένα υιοθετημένο παιδί πρέπει να εξεταστεί λεπτομερώς και να κατανοηθεί πλήρως

Οι ανθρωπολόγοι πολύ πρόσφατα έχουν αρχίσει να μελετούν τα αποτελέσματα της συγγένειας, του πολιτισμού που ανήκουν, του έθνους, και ακόμη και των γονιδίων και των ρόλων που διαδραματίζουν στην ανατροφή των ξένων υιοθετημένων. Όπως η *Pauline Strong* είπε στις σχετικές τιμές της: Μετατροπή των μελετών συγγένειας: "Η υιοθέτηση στα πολιτικά και πολιτιστικά σύνορα μπορεί ταυτόχρονα να είναι μια πράξη της βίας και μια πράξη της αγάπης, μια βασανιστική ρήξη και μια γενναιόδωρη ενσωμάτωση, ένας σφετερισμός των εκτιμημένων πόρων και ένα σύνταγμα των προσωπικών δεσμών."

Το 1993 στη Σύμβαση της Χάγης(σύντομος τίτλος για τη Συνθήκη#33) ελήφθησαν μέτρα για την προστασία των παιδιών και την συνεργασία όσον αφορά την υιοθεσία διεθνώς ,σε μια προσπάθεια προστασίας των διεθνών υιοθεσιών ενάντια στην κίνηση παιδιών και **την πρόληψη αρνητικών συνεπειών της υιοθεσίας** και το 1996 συμπληρώθηκαν οι προτάσεις για βελτίωση του Δικαίου και της Συνεργασίας των κρατών-μελών για τις Υιοθεσίες Ανηλίκων. Λόγω στα προφανή δύσκολα θέματα που παρουσιάζονται από τη διεθνή υιοθέτηση, το κίνημα μεταρρύθμισης επιδιώκει να επηρεάσει τις κυβερνήσεις κρατών να εκδώσουν τους κανονισμούς που εξυπηρετούν **τα συμφέροντα του παιδιού να συναντούν τα συμφέροντα και των προσαρμοστικών και βιολογικών οικογενειακών μελών.**

Σε μερικές χώρες οι θετοί γονείς διατηρούν το όνομα γέννησης στα υιοθετημένα παιδιά, ενώ άλλες οικογένειες διαλέγουν αν το κρατήσουν(*Wikipedia, July, 2006*.)Δεν έχουν βρεθεί αρνητικές ψυχολογικές επιπτώσεις εξ αιτίας του ονόματος γέννησης .Σημαντικοί παράγοντες αναδείχθηκαν :η υποστηριζόμενη αγάπη από τους θετούς γονείς που προετοιμάζει τα παιδιά για τη διαφορετικότητά τους και τα πιθανά προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν στην κοινωνία ενώ τονίζει την αξία και την μοναδικότητα που έχει για εκείνους η παρουσία του υιοθετημένου παιδιού στην οικογένεια. Παράλληλα ο σεβασμός και η κατανόηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του υιοθετημένου παιδιού από άλλη χώρα αποτελεί μια βάση ισχυρής σύνδεσης γονέων-παιδιού και του προσδίδει μια αίσθηση βεβαιότητας και ασφάλειας μέσα στην οικογένειά του. Μπορεί έτσι να σφυρηλατήσει μια ισχυρή ταυτότητα και να όχι μόνο να ενταχθεί ισότιμα στην κοινωνία , αλλά να μοιρασθεί τη γνώση και την εμπειρία του με άλλους υιοθετημένους που δεν είχαν ανάλογη υποστήριξη και να τους βοηθήσει να επεξεργασθούν τα συναισθήματά τους.

Οι αμερικανικοί πολίτες αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των διεθνών προσαρμοστικών γονέων, που ακολουθείται από τους Ευρωπαίους και εκείνους

---

[2] (*Study ID Numbers: 060223; 06-CH-0223 ClinicalTrials.gov Identifier: NCT00368043 Health Authority: United States: Federal Government*
Last Updated: November 3, 2006)

από άλλα αναπτυγμένα έθνη. Πολλά παιδιά ,κυρίως από την Κορέα και άλλες Ασιατικές και Αφρικανικές χώρες έχουν υιοθετηθεί με απλές διαδικασίες από Αμερικανούς γονείς. Επίσης σε υψηλό ποσοστό βρέθηκαν υιοθετημένα παιδιά από την Λατινική Αμερική, Ισπανία και παιδιά Ινδιάνων.

Στην Μινεσσότα, κατά την απογραφή του 2000 βρέθηκε το ποσοστό των υιοθετημένων μαύρων παιδιών 3 φορές υψηλότερο απ' το ποσοστό των μαύρων παιδιών στο γενικό πληθυσμό . Δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα υποστήριξης της υιοθέτησης, για να βοηθήσει τους γονείς και τα παιδιά να εντοπίσουν τις διαφορετικές πολιτισμικές διαφορές και τις όμοιες αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών.[3]

Το 1994 στο Μίτσιγκαν, όπου επίσης βρέθηκαν υψηλά ποσοστά υιοθετημένων παιδιών κυρίως από την Αφρική, δημιουργήθηκε μια υπηρεσία νομικής παροχής συμβουλών για την εξυπηρέτηση των διεθνών υιοθεσιών ,η οποία βοηθά τα μέλη της μέσω τηλεκατάρτισης ή ομάδων εργασίας να επεξεργασθούν τα συναισθήματά τους και να ανταλλάξουν απόψεις χωρίς κριτική. Το προσωπικό θέτει ερωτήσεις πολιτιστικής αυτοαξιολόγησης για εξετάσει το υπόβαθρο της οικογένειας, να καθορίσει το επίπεδο άνεσης ,τις δυνάμεις και προκαταλήψεις τους στη συνεργασία με διαφορετικές εθνικές και φυλετικές ομάδες. Δημιουργείται μια οικογενειακή ατμόσφαιρα προσαρμογής και παρέχεται κατάρτιση , υποστήριξη και δραστηριότητες που ενισχύουν τις κοινωνικές δεξιότητες και δημιουργούνται δεσμοί προσέγγισης. Μέσω ασκήσεων ρόλων παιχνιδιού τόσο οι γονείς , όσο και τα παιδιά μαθαίνουν να επεξεργάζονται τα ζητήματα της φυλής στις οικογένειές τους, περιλαμβάνοντας την κοινότητα που ζουν και την ευρύτερη κοινωνία που προέρχονται. Οι υπηρεσίες παρέχονται όλες τις ημέρες του έτους σε 24ωρη βάση[4]

Στην Ινδία δεν υπάρχει κανένας ομοιόμορφος νόμος υιοθέτησης. Οι υιοθεσίες προορίζονται να δημιουργήσουν συνδέσεις και κοινωνική αλληλεγγύη μεταξύ των οικογενειών και των καταγωγών. Ο νόμος υιοθέτησης και συντήρησης του 1956 επιτρέπει μόνο σε Ινδό για να υιοθετήσει. Οι Μουσουλμάνοι, οι Χριστιανοί, οι Εβραίοι μπορούν μόνο να γίνουν φύλακες της κηδεμονίας, που λήγει μόλις το παιδί γίνει 18 ετών.[5]

Συνολικά, η διεθνής υιοθέτηση φέρνει συχνά έθνη και πολιτισμούς σε νέα κατάσταση ως προσαρμοστικά έθνη, τα οποία μπορούν να αραιώσουν τη φυλή ή τον πολιτισμό της πλειοψηφίας. Αυτό μπορεί να φανεί είτε ως θετική είτε ως αρνητική συνέπεια της διεθνούς υιοθέτησης. Οικονομικά και σε επίπεδο εκπαιδευτικών ευκαιριών ένα παιδί είναι σχεδόν πάντα σε μια υψηλότερη κατηγορία (που εδρεύει απλώς στη διαθεσιμότητα των υλικών αγαθών και των ανέσεων), η οποία μπορεί ή δεν μπορεί να είναι μια θετική συνέπεια. Κύριος ρυθμιστής της θετικής συνέπειας είναι η αξιοποίηση των υλικών αγαθών σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της αυτογνωσίας και τη βελτίωση του υπάρχοντος δυναμικού του υιοθετημένου.

[3] *(www.nacac.org)*
[4] *(www.bridgecommunications.org)*
[5] *Solomon, J. & George, C. (Eds.) (1999). Main, M. & Hesse, E. (1990)*

1.3 Από την ορφάνια σε θετούς γονείς

Τα ορφανά παιδιά που υιοθετούνται σε νηπιακή και μεγαλύτερη ηλικία σε αντίθεση με τα βρέφη που υιοθετούνται σχεδόν από τη γέννησή τους διαφέρουν στο ότι φέρουν αναμνήσεις τις περισσότερες φορές από τη βιολογική τους οικογένεια .Δεν είναι τελείως αποκομμένα από το παρελθόν τους και θυμούνται το όνομα της οικογένειάς τους, γνωρίζουν **βιωματικά την αλήθεια.** Ο Rutter(1891) αναφέρει μεταξύ άλλων ότι δεν είναι ο αποχωρισμός καθαυτός η κρίσιμη μεταβλητή που προκαλεί ψυχικό τραύμα ή προβλήματα στην ομαλή εξέλιξη του παιδιού, αλλά η αρχική αποτυχία της δημιουργίας νέων δεσμών και σχέσεων στην οικογένεια. Τα συγκεκριμένα παιδιά ζούσαν ευτυχισμένα κοντά στους γονείς τους, όταν τους χώρισε το ξαφνικό γεγονός.

Οι θετοί γονείς πρέπει να σεβαστούν τις αναμνήσεις των παιδιών και να τους δώσουν χρόνο να προσαρμοσθούν στη νέα οικογένεια .Δεν είναι αυτονόητο ότι θα προσαρμοσθούν αμέσως και θα δείξουν έμπρακτα την αγάπη τους.

Οι αντιδράσεις τους μετά το θάνατο του γονέα , μπορεί να ποικίλουν , ανάλογα με την ηλικία και τις συνθήκες που έγινε ο θάνατος .Στην προσχολική ηλικία θεωρούν τον θάνατο προσωρινό αντιστρέψιμο, επιδεικτικό αντιστροφής, πεποίθηση ενδυναμωμένη από το Cartoon όπου οι άνθρωποι πεθαίνουν και ξαναγεννιούνται. Στην ηλικία των 5 έως 9 σκέφτονται περίπου όπως οι ενήλικοι, αλλά πιστεύουν ακόμα ότι δεν θα συμβεί σε κάποιον που γνωρίζουν.

Οι γονείς πρέπει να γνωρίζουν τις κανονικές απαντήσεις παιδικής ηλικίας σε έναν θάνατο στην οικογένεια, καθώς επίσης και τα σήματα κινδύνου. Είναι σύνηθες κατά την διάρκεια των επόμενων βδομάδων μετά το θάνατο να νοιώθουν άμεση θλίψη ή να εμμένουν στην πεποίθηση ότι ο γονέας είναι ακόμα ζωντανός. Συχνά το παιδί θα παρουσιάσει θυμό προς τα επιζόντα οικογενειακά μέλη. Τα παιδιά πρέπει να ενθαρρύνονται να δείχνουν το θυμό τους και τη θλίψη τους με το δικό τους τρόπο. Μπορεί να τον δείξουν για μακρά περίοδο και σε μη αναμενόμενες στιγμές .Εάν το πρόσωπο που πέθανε ήταν βάση στήριξης για το παιδί(για τον κόσμο του) η έκρηξη θυμού είναι φυσική αντίδραση. Μπορεί να φανερωθεί σε θορυβώδη άγρια παιχνίδια, εφιάλτες, οξυθυμίες ή μια ποικιλία άλλων συμπεριφορών .Μερικά παιδιά παλινδρομούν σε προγενέστερες μορφές συμπεριφοράς :ζητούν φαγητό, προσοχή, αγκαλιάσματα και μιλούν παιδιάστικα. Τα πιο μικρά παιδιά θεωρούν ότι είναι η αιτία γι' αυτό που συμβαίνει γύρω τους. Ένα μικρό παιδί μπορεί να θεωρήσει ότι ο γονέας, παππούς και γιαγιά, ο αδελφός ή η αδελφή πέθανε επειδή μια φορά "είχε επιθυμήσει" να πεθάνει. Το παιδί αισθάνεται ένοχο επειδή η επιθυμία του "πραγματοποιήθηκε".

Αλλά η μακροπρόθεσμη άρνηση του θανάτου ή της αποφυγής της θλίψης μπορεί αργότερα να εμφανίσει σοβαρότερα προβλήματα. Οι συγγενείς πρέπει να αφιερώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο χρόνο με το παιδί, και να καθιστούν σαφές ότι το παιδί έχει την άδεια να παρουσιάσει συναισθήματά του φόβου και του άγχους για το ανεξέλεγκτο της κατάστασης στην οποία εμπλέκονται χωρίς να έχουν τη δυνατότητα παρέμβασης ανοιχτά ή ελεύθερα....

Σε περιόδους καταστροφών όπου αρκετά παιδιά είναι ελεύθερα για υιοθεσία επειδή οι γονείς τους πέθαναν και πολλές οικογένειες θέλουν να υιοθετήσουν ένα επιζών παιδί ,ίσως η άμεση υιοθεσία να μην είναι η καλύτερη λύση, διότι αμέσως μετά την τραυματική εμπειρία τα παιδιά πρέπει να παραμείνουν για ένα διάστημα στο οικογενειακό-συγγενικό περιβάλλον αφού χρειάζονται χρόνο να προσαρμοσθούν στη νέα κατάσταση.

Όταν το κίνητρο των γονέων είναι μόνο η καθαρά θρησκευτική χριστιανική άποψη που αποδέχεται τη στειρότητα και την ατεκνία ως θείο θέλημα στο γάμο, που αποσκοπεί σε πνευματικότερους προσανατολισμούς του ζεύγους και κοινωνική προσφορά, με την ενδεδειγμένη στάση τους την υιοθεσία ορφανών και απόρων παιδιών τότε καλύπτει κατά κύριο λόγο τις ανάγκες του ζεύγους και όχι

αποκλειστικά τα συμφέροντα των παιδιών τα οποία υποχρεώνονται να ζήσουν μια καθωσπρέπει ζωή ,προσαρμοσμένη στις θρησκευτικές πεποιθήσεις.[6]

Τα παιδιά που έχουν σοβαρά προβλήματα με τη θλίψη και το θάνατο και παρουσιάζουν αρκετά από τα παρακάτω συμπτώματα πρέπει να δεχθούν ειδική επαγγελματική βοήθεια και οι συγγενείς ή οι ανάδοχοι ή οι θετοί γονείς πρέπει να τα βοηθήσουν να ξεπεράσουν αυτήν την πένθιμη περίοδο.[7]

-παρατεταμένη περίοδο κατάθλιψης ,στην οποία χάνουν το ενδιαφέρον τους για καθημερινές δραστηριότητες και γεγονότα
-παλινδρόμηση σε προγενέστερες μορφές συμπεριφοράς για παρατεταμένη περίοδο
-ανικανότητα να κοιμηθούν, ανορεξία, παρατεταμένοι φόβοι να μείνουν μόνα
-υπερβολική μίμηση στο πρόσωπο που πέθανε
-επανάληψη δηλώσεων ότι περιμένουν την επανασύνδεση με το πρόσωπο που πέθανε
-απόσυρση από φίλους και αγαπημένες δραστηριότητες
-άρνηση να πάνε σχολείο και πτώση στις σχολικές επιδόσεις

Στην Αμερική από το 1854 έως το 1929 πάνω από 100.000 παιδιά των οποίων είχαν πεθάνει οι γονείς ή ήταν ορφανά από μητέρα ή ο πατέρας ήταν βίαιος ή αλκοολικός στάλθηκαν με «τραίνα ορφανών» στην αγροτική Αμερική για να υιοθετηθούν από οικογένειες. Το κριτήριο επιλογής τους από την θετή οικογένεια ήταν τα γερά εργατικά χέρια. Οι μαρτυρίες τέτοιων παιδιών είναι αμφίρροπες. Άλλα αποκαλύπτουν τη ματαίωση και τη σύγχυση που ένοιωσαν που δεν κατάφεραν ποτέ να ξεπεράσουν ,ενώ άλλα προτιμούσαν αυτή τη ζωή απ΄ την παραμονή τους σε μικτές φυλακές με ενήλικες εγκληματίες. Στην φυλακή είχαν οδηγηθεί από την αστυνομία επειδή περιφέρονταν άστεγα στους δρόμους της Νέας Υόρκης ,επαιτούσαν, έκλεβαν και τρέφονταν με υπολείμματα σκουπιδιών.

Η Βουλγαρία ήταν μια από τις χώρες που διέθετε πολλά ορφανά παιδιά για υιοθεσία. Μετά τη συνθήκη της Χάγης υποχρεώθηκε να περιορίσει στο ελάχιστο τις διεθνείς υιοθεσίες .Περίπου 10000 παιδιά βρίσκονται σε ορφανοτροφεία, ενώ 3000 απ' αυτά έχουν εγγραφεί στις καταστάσεις εθνικής υιοθέτησης και μπορούν να υιοθετηθούν από αλλοδαπούς μόνο σε περίπτωση που τρεις βουλγαρικές οικογένειες αρνηθούν την υιοθέτηση .Για **υιοθεσία** από αλλοδαπούς **μένουν** τα παιδιά των μειονοτήτων – με τσιγγάνικη και τουρκική καταγωγή και παιδιά με διάφορες πνευματικές και σωματικές διαταραχές. Έτσι, αυτή τη στιγμή από τα 3000 βουλγαρικά παιδιά χωρίς γονείς, 698 περιμένουν να υιοθετηθούν από αλλοδαπούς πολίτες. Αιτήσεις υιοθέτησης έχουν υποβάλλει περίπου 1400 οικογένειες από το εξωτερικό. Γίνεται λόγος για Γάλλους, Αμερικανούς, Ιταλούς, Ισπανούς.[8]

Στην Ουγκάντα από το 2001 τα προγράμματα που είναι σε εφαρμογή είναι το «Προωθητές Υγείας» και η υιοθεσία από απόσταση ορφανών παιδιών. Οι περιοχές δράσης είναι τρεις: επαρχία Mukono, επαρχία Sironco και πόλη Buwenge. Ο αριθμός των μελών είναι περίπου 3.000 άτομα. Για το 2007, προγραμματίζουν το ξεκίνημα της δραστηριότητας «Υιοθεσία από απόσταση», μια νέα δραστηριότητα που έχει σα στόχο την εύρεση «γονέων» για την κάλυψη βασικών αναγκών σε ορφανά παιδιά ηλικίας 0-5 στην Ουγκάντα και την Κένυα. Σ' αυτή τη δραστηριότητα μπορούν να λάβουν μέρος και πολίτες άλλων χωρών.

---

[6] www.bioethics.gr

[7] (*American Academy of Child & Adolescent Psychiatry-Fact for families-The adopted child-Children and Crief- No. 8; Updated July 2004) (Harper Collins,1998, 1999)*

[8] http://www.bnr.bg/RadioBulgaria/Emission_Greek/Theme_Obstestvo/Material/14022007_yiothesies.htm

1.4. *Από τη ζωή με αδέλφια σε αυτή του μοναχοπαιδιού*

Οι περιπτώσεις της επιλογής παιδιών για υιοθεσία μεταξύ συγγενικών πολύτεκνων και άτεκνων οικογενειών είναι συνήθεις και γίνονται κυρίως για κληρονομικούς λόγους. Συχνά είναι οι οικογένειες που έχουν αδελφική σχέση και το παιδί είναι ενήμερο και των 2 οικογενειών του .Υπάρχουν και υιοθεσίες παιδιών που προέρχονται από πολυμελείς οικογένειες, όπου οι γονείς δίνουν ένα από τα παιδιά τους για υιοθεσία ,για να εξασφαλίσουν την καλύτερη οικονομική και πνευματική εξέλιξη τόσο του ίδιου του παιδιού, όσο και της υπόλοιπης οικογένειας. που Συνήθως είναι οικογένειες χαμηλού κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου και το παιδί που δίνεται για υιοθεσία είναι το μικρότερο . Όταν όμως το παιδί γνωρίζει τα βιολογικά αδέλφια του , δύσκολα πείθεται γιατί επέλεξαν εκείνο και όχι κάποιο από τα αδέλφια του να υιοθετηθεί από την άλλη οικογένεια.

Οι εμπειρίες της υιοθεσίας του κάθε υιοθετημένου εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες, τόσο ενδοψυχικούς , όσο και περιβαλλοντικούς που βελτιώνουν ή χειροτερεύουν την προσαρμογή του στη νέα του οικογένεια και την αποκοπή του απ’ την παλιά .Το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα υιοθετημένα παιδιά που αποχωρίζονται από την πολυμελή οικογένεια γέννησης είναι η απαλλαγή τους από τα συναισθήματα εγκατάλειψης που απορρέουν από τους φυσικούς γονείς και η επιβεβαίωσή τους για τα πραγματικά συναισθήματα αγάπης των θετών γονέων .

«Μου έκλεψαν τις αναμνήσεις μου, επειδή πίστεψαν ότι θα διασφαλισθώ οικονομικά» αναφέρει υιοθετημένος, σε συγγενική υιοθεσία. "Δεν διερωτήθηκαν όμως τι ήταν αυτό που πραγματικά ήθελα .Έπρεπε να ήμουν ευχαριστημένη με τη μητέρα Α επειδή με γέννησε και με χάρισε στη μητέρα Μ επειδή μ’ αγαπούσε πολύ. Έπρεπε να ήμουν ευχαριστημένη με τη μητέρα Μ ,αφού ήμουν τόσο τυχερή και με διάλεξε ανάμεσα στ’ αδέλφιά μου να μ’ έχει για δικό της παιδί, αφού δεν είχε δικό της. Είχα δικό μου δωμάτιο, μοναχικά παιχνίδια, έκανα ιδιαίτερα μαθήματα μουσικής, ντυνόμουν με καλλίτερα ρούχα και έπρεπε να μιλώ με πληθυντικό ευγενείας. Όμως ποτέ δεν ήμουν ο εαυτός μου, πάντα ζήλευα τ’ αδέλφια μου γιατί φώναζαν , έπαιζαν μαζί, και μπορούσαν να πουν όχι αν δεν τους άρεσε κάτι, ενώ εγώ να λέω πάντα ευχαριστώ για την καλή μου τύχη .Αργότερα συνειδητοποίησα ότι οι θετοί γονείς μου ήθελαν την κοινωνική κάλυψή τους και την συμπαράστασή μου στα γηρατειά τους, με αντίτιμο την οικονομική εξασφάλισή μου .Αν δεν καταφέρω ν΄ αποκτήσω δικό μου παιδί , δεν νομίζω ότι θα υιοθετήσω κάποιο, είναι πέρα απ΄ τη φυσική βιολογική πορεία και δημιουργεί τόση θλίψη.»

Οι θετοί γονείς δεν μπορούν να σβήσουν ή να γεμίσουν εντελώς το κενό της εγκατάλειψης που νοιώθουν τα παιδιά αυτά. Μπορούν όμως με την υποστήριξή τους να βοηθήσουν το παιδί στην εξισορρόπηση των συναισθημάτων αυτών. Πρέπει να βοηθήσουν το παιδί να αντιμετωπίσει τους φόβους του και όχι να τους απωθήσει. Είναι η στάση και η συμπεριφορά των θετών γονέων που πείθει το παιδί σ’ αυτή την επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία της επεξεργασίας των ερωτηματικών και συναισθημάτων τους και όχι τα λόγια.

Εάν το παιδί βιώνει έντονη ανασφάλεια μέσα στη βασική του σχέση με τη θετή οικογένεια, ενδέχεται να παρεμποδίζεται η εξέλιξη της ψυχολογικής του ωρίμανσης, και να διατηρήσει έντονα τα συναισθήματα της μοναξιάς και της απομόνωσης .

Επειδή η υιοθεσία είναι ένα κρίσιμο μέρος της ταυτότητας ,οι θετοί γονείς πρέπει να κατανοήσουν το παιδί και να το βοηθήσουν στην αναθεώρηση της προηγούμενης ζωής-εμπειρίας του, να αντιμετωπίσει τις συγκρουσιακές καταστάσεις «του συμβιβασμού», της αποκοπής του από την βιολογική του οικογένεια και της ενσωμάτωσής του στη θετή. Να διευκρινίσουν τι συμβαίνει και να το βοηθήσουν να ενσωματώνει ως θετική την εμπειρία έτσι ώστε να είναι ένα συνολικό κομμάτι του εαυτού του ,και όχι ως μοναχική εμπειρία. Παράλληλα , πρέπει να παρέχουν στο παιδί τη συναισθηματική στήριξη που χρειάζεται, επιτρέποντάς του ταυτόχρονα να αναπτύξει ένα ασφαλή βαθμό ανεξάρτητης δράσης που συμβάλλει στη σταδιακή διάλυση της κρίσης συμβιβασμού.

Υπάρχουν πολιτισμοί ,όπως ο κορεάτικός όπου η υιοθέτηση σχεδόν πάντα εμφανίζεται όταν ένα άλλο οικογενειακό μέλος (αμφιθαλής ή ξάδελφος) δίνει ένα αγόρι στον πρωτότοκο αρσενικό κληρονόμο της οικογένειας. Επίσης συχνές είναι οι υιοθετήσεις των κοριτσιών που περισσεύουν στην πολυμελή οικογένεια και δεν προσφέρουν καλά εργατικά χέρια για συμπληρώσουν το εισόδημα της οικογένειας. Τα κορίτσια δίνονται σε πολίτες άλλων χωρών.
Αφ' ετέρου, σε πολλούς αφρικανικούς πολιτισμούς, τα παιδιά ανταλλάσσονται τακτικά μεταξύ των οικογενειών με σκοπό την υιοθέτηση. Με την τοποθέτηση ενός παιδιού στο σπίτι μιας άλλης οικογένειας, η οικογένεια γέννησης επιδιώκει να δημιουργήσει δεσμούς με την οικογένεια που υιοθέτησε το παιδί.[9]

Αν η υιοθεσία συμβεί σε βρεφική ηλικία και ο δεσμός γίνει ασφαλής, οι μνήμες του παρελθόντος έχουν εσωτερικευθεί ευχάριστα και ο υιοθετημένος δεν έχει υπαρξιακά κενά .Το μοναχοπαίδι, όμως που διαχωρίστηκε από τα αδέλφια του, σε παιδική ή εφηβική ηλικία συνήθως, αντιμετωπίζει στην ουσία μόνο του, υπαρξιακές φοβίες.

Υπάρχουν σε αυξημένο βαθμό:

1. Ο φόβος για το άγνωστο
2. Φόβος για απόρριψη του παρελθόντος, στο παρόν και το μέλλον
3. Διάσπαση – Τύψεις μετά την πληροφόρηση για το ποια πλευρά θα πληγώσει: τους φυσικούς ή τους θετούς γονείς.[10]

Το παιδί, αποκτά μια άλλη μνήμη στη νέα οικογένεια. Στα πλαίσια που η μνήμη χρησιμεύει και σαν ανάκληση θετικών παραστάσεων ή παραδειγματικών καταστάσεων σε στιγμές που απαιτούν σύγκριση, καθοδήγηση, βοήθεια, τότε το παιδί κάνει ανάκληση από τη νέα ζωή, πραγματικά βιώματα στα πλαίσια της θετής οικογένειας στο βαθμό που αυτή του παρείχε καλή ψυχοσωματική στήριξη-κάλυψη Η μνήμη ως παραστατική λειτουργία του παρελθόντος, υπόκειται σε αυστηρούς τοπικούς και χρονικούς προσδιορισμούς, και αναφέρεται στο πραγματικό και όχι στο ενδεχόμενο ή το υποθετικό (Παπαγεωργίου – Ψυχολογία)

.

[9] *Wikipedia July 2006 does not cite its references or sources*
[10] *Dr Vasso Papavassiliou*

Κεφάλαιο 2. ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

2.1.Η Αναζήτηση του χαμένου αντικειμένου

Σύμφωνα με τη θεωρία των σχέσεων αντικειμένου, όλοι οι άνθρωποι σχηματίζουν εσωτερικευμένα είδωλα των σημαντικών για τη ζωή τους ανθρώπων τα οποία αποκαλούνται «αντικείμενα των σημαντικών άλλων».Ταυτόχρονα σχηματίζουν εσωτερικευμένα είδωλα των σχέσεων που δημιουργούν με τους σημαντικούς άλλους. Τα αντικείμενα αυτά χρωματίζονται από τις προσωπικές εμπειρίες και από τις φαντασιώσεις των προσώπων που τα κατέχουν .Πολλές φορές δημιουργούν σχέσεις με είδωλα κάποιων άλλων που υπάρχουν στη φαντασία τους, ενώ τα είδωλα αυτά δεν είναι απαραίτητο να συμπίπτουν με πραγματικές υποστάσεις του εξωτερικού κόσμου. Επομένως για τη διαμόρφωση του εαυτού του παιδιού είναι σημαντικό τι αισθάνεται το ίδιο το παιδί ότι συνέβη στη ζωή του και όχι αυτό που συνέβη πραγματικά. «Οι σχέσεις αντικειμένου» που σχηματίζονται στα πρώτα χρόνια της ζωής, σύμφωνα με τη θεωρία προκαθορίζουν το πώς ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα και το πώς σχετίζεται με τους γύρω του ανθρώπους.(Παπαδάκη-Μιχαηλίδη,2006) 40,41

Εάν η σχέση ενός βρέφους με τη μητέρα του διακοπεί βίαια σε μια περίοδο που δεν έχει αναπτυχθεί η λογική σκέψη και η λεκτική επικοινωνία, το βρέφος αισθάνεται ότι εγκαταλείφθηκε. Εάν τη φροντίδα του αναλάβουν απόμακρα πρόσωπα, ή εάν τα πρόσωπα είναι διαδοχικά, το παιδί βιώνει και εσωτερικεύει το «αντικείμενο μητέρα» με αρνητικά συναισθήματα ,που σαν επώδυνη εμπειρία μπορεί να απωθείται και να προβάλλεται αργότερα στην ενήλικη ζωή σε κάποιες άλλες σχέσεις.

Τα κορίτσια μπορεί να εκφράζονται με συνεχόμενες ονειροπολήσεις και φαντασιώσεις ή να αναζητούν συνεχώς κοινωνική υποστήριξη και τα αγόρια που θέλουν να επιλύουν μόνα τους τα προβλήματά τους και αποφεύγουν την κοινωνική υποστήριξη , να αναζητούν συνεχώς προσωρινό συντροφικό γυναικείο υποκατάστατο του χαμένου αντικειμένου-μητέρα. Ένα μεγάλο ποσοστό απ' αυτούς αναφέρεται στα αστυνομικά δεδομένα «ως σειριακοί δολοφόνοι», δηλαδή άτομα που εκτελούν τα θύματά τους με πανομοιόμορφο τρόπο, αφήνοντας έτσι την σφραγίδα τους, ότι μόνο εκείνοι ήταν που ενήργησαν μ' αυτόν τον τρόπο, σε μια προσπάθεια αναζήτησης της αγάπης της πραγματικής μητέρας τους που στερήθηκαν σε πολύ νεαρή ηλικία και δεν κατάφεραν να υποκαταστήσουν με τη νέα τους συνθήκη στη νέα τους οικογένεια.

Όπως εξήγησε ο Winnicott όλα τα παιδιά βιώνουν κάποτε το χαμό της μητέρας τους ,με έντονα φορτισμένα συναισθήματα που ποικίλουν από άγχος και πανικό έως έντονη χαρά κατά την επανένωση . Ιδιαίτερα όταν συμβούν συχνοί αποχωρισμοί με διαφορετικά πρόσωπα φροντίδας του παιδιού κατά την βρεφική και πρώιμη παιδική ηλικία και το παιδί δεν κατάφερε να δημιουργήσει εναλλακτική σχέση προσκόλλησης με κάποιο κοντινό πρόσωπο, ή μεταβατικό αντικείμενο για να υποκαταστήσει την ασφάλεια και την σιγουριά του οικείου οικογενειακού περιβάλλοντος, το παιδί κινδυνεύει να οδηγηθεί σε μια συνεχόμενη αναζήτηση του χαμένου αντικειμένου προσκόλλησής του. Ο κίνδυνος αυξάνεται στα παιδιά που προέρχονται από διαδοχικές ανάδοχες οικογένειες ή ιδρύματα και επηρεάζει την ψυχοσυναισθηματική τους ανάπτυξη που αντανακλάται στις στάσεις και τα συναισθήματα τους προς τους άλλους ανθρώπους .

Όταν το υιοθετημένο παιδί συνειδητοποιήσει την απώλεια της φυσικής μητέρας του, θα βιώσει φορτισμένες ψυχικά καταστάσεις. Η μεγαλύτερη και πρωταρχική απώλεια για το παιδί είναι ότι δεν ήρθε στον κόσμο ως επιθυμητό παιδί. Η επίγνωση αυτή (ακόμη και εάν δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ή η μητέρα του δεν είχε άλλη επιλογή) συχνά καταλήγει να βιώνεται με τρόπο που τραυματίζει την αντίληψη για την αξία του σαν άτομο.

Το βασικό αίσθημα που κυριαρχεί στην απώλεια είναι η θλίψη *(Bowl by,1979*)που μπορεί μερικές φορές να πάρει τη μορφή της κατάθλιψης ή της μελαγχολίας. Αυτή η αναζήτηση του χαμένου αντικειμένου, ,δεν αφορά μόνο την απώλεια των εξωτερικών προσώπων, αλλά και πλευρές του εαυτού ,κομμάτια από τη ζωή και το παρελθόν που πρέπει να μείνουν πίσω . Τα υιοθετημένα παιδιά , όταν πληροφορηθούν για την υιοθεσία τους δεν χάνουν πραγματικά πρότυπα από τη ζωή τους .Χάνουν μέρος των φαντασιώσεων για τη σχέση τους με τους γονείς τους .Πλήττεται η φαντασίωση ότι είναι αξιαγάπητα καθώς και η πίστη τους στην παντοδυναμία των γονέων που γι' αυτά τα παιδιά, είναι σημαντικές απώλειες διότι υπονομεύουν την αυτοεκτίμησή τους και τη σιγουριά που νοιώθουν μέσα σ' αυτό το σχήμα που ο Winnicott αποκαλεί ως «εμπεριέχον» οικογενειακό περιβάλλον.

Η κατανόηση της υιοθεσίας από το παιδί ολοκληρώνεται σύμφωνα με τον Dr Brozinky περί τα μέσα της λανθάνουσας περιόδου και στην αρχή της εφηβείας. Τότε μόνο αντιλαμβάνεται πλήρως τη μοναδικότητα της κατάστασής του, μέσα στην οικογένεια .Κατά την περίοδο αυτή, το παιδί αρχίζει να βιώνει τη διαδικασία του πένθους . Η απότομη απομυθοποίηση των γονέων και η αποκόλληση από την παιδική ηλικία προκαλούν ένα περίεργο αίσθημα απώλειας του εαυτού, το οποίο βιώνεται ως κενό, ως αίσθημα αβοήθητου ,ως κάτι ανεξήγητο που δημιουργεί άγχος και αόριστους φόβους*(Lebovici et al.,1965*)

Εδώ αναφέρεται και ο σημαντικός ρόλος του ευρύτερου περιβάλλοντος και ιδιαίτερα του σχολείου που μπορεί να εντείνει ή να απομακρύνει τα συναισθήματα πένθους του παιδιού, ανάλογα με το βαθμό προστασίας και προσέγγισης του παιδιού από τους σημαντικούς άλλους του περιβάλλοντός του.

Τα παιδιά που έχουν τιμωρηθεί αυστηρά, κυρίως σωματικά , εμφανίζουν μακροπρόθεσμα διαταραχές συμπεριφοράς και μεγαλύτερη επιθετικότητα με τάσεις κλοπής που καθώς ο Winnicott αναφέρει : «με την κλοπή , ο κλέφτης αναζητά τη μητέρα του, μόνο που δεν το ξέρει»,νοιώθει ότι δεν κατείχε αρκετά όσο είχε ανάγκη την αγάπη της, γι' αυτό θεωρεί δικαιωματικά «ότι αυτό που κλέβει του ανήκει». Το αντικείμενο-μητέρα που πρωταρχικά είχαν, αλλά έχασαν τα υιοθετημένα παιδιά, ανεξάρτητα από τη θέλησή τους και τις συνθήκες που δημιουργήθηκαν, είναι δυνατόν να προκαλέσει ανασφάλειες, εσωτερικές συγκρούσεις και συναισθήματα πένθους.

Όλα τα παρεμφερή συναισθήματα-οργή για την εγκατάλειψη απογοήτευση, αρνητικές σκέψεις ,φόβοι για το μέλλον, άγχος για κάτι κακό, κ.λ.π. -που προκαλούνται θα πρέπει να βιωθούν, συνήθως μέσω της λεκτικοποίησής τους ή της συμβολικής έκφρασής τους, για να μπορέσουν να ξεπερασθούν με το χρόνο.

Δεν είναι όμως μόνο τα υιοθετημένα παιδιά που αναζητούν το χαμένο αντικείμενο αγάπης , αλλά και οι ίδιοι οι θετοί γονείς. Υπάρχουν θετοί γονείς δεν έχουν βιώσει το προσωπικό τους πένθος σε σχέση με την απώλεια του δικού τους παιδιού που φαντασίωσαν αλλά δεν απέκτησαν, επίσης περιπτώσεις θετών γονέων που υιοθέτησαν ένα παιδί προς αντικατάσταση αυτού που είχαν αποκτήσει αλλά για κάποιο λόγο έχασαν και δεν κατάφεραν ποτέ να ξεπεράσουν τα συναισθήματα πένθους και θλίψης που έζησαν. Δεν είναι επίσης εξαιρετέα η πιθανότητα το θετό ζευγάρι να υιοθετήσει ένα παιδί ως λόγο αναζήτησης κάλυψης του συναισθηματικού κενού που υπάρχει αναμεταξύ τους.

Εάν οι θετοί γονείς δεν επεξεργασθούν τα συναισθήματα τους αυτά ,καθώς και το πραγματικό κίνητρο τους να υιοθετήσουν παιδί δεν θα μπορέσουν να βοηθήσουν αφ΄ ενός τον εαυτό τους στην δημιουργία νέων και ανεξάρτητων δεσμών αγάπης που προϋποθέτει η νέα σχέση και αφ' ετέρου το θετό παιδί να συμφιλιωθεί με την απώλεια των φυσικών γονέων, ώστε να σταματήσει την αγωνιώδη αναζήτησή του και να προσαρμοσθεί στη νέα του οικογένεια.

2.2. Η Αναγνώριση του ρόλου που καλύπτει τις ανάγκες

Η σύνδεση της εσωτερικής ψυχικής δυναμικής του παιδιού με την οικογενειακή δυναμική και το πλαίσιο λειτουργίας του παιδιού, φαίνεται ν' αποτελούν τη βασική παράμετρο της αναγνώρισης του ρόλου και της θέσης του μέσα στην οικογένεια .Η σημαντικότητα της οικογενειακής δυναμικής, οι στάσεις των γονέων, οι σχέσεις μέσα στην οικογένεια, οι σχέσεις και ο τύπος δεσμού του κάθε γονέα με το παιδί είναι σημαντικοί παράγοντες για την συμπεριφορά του παιδιού και επηρεάζουν την ολοκλήρωση της προσωπικότητας του.

Όλες οι σχέσεις των γονέων με τα παιδιά αναγεννούν στους γονείς κάποια συναισθήματα από το παρελθόν, χωρίς αυτή η κατάσταση να είναι κατ' ανάγκη παθολογική. Μόνο όταν οι σχέσεις του παρελθόντος άφησαν στους γονείς ψυχικό πόνο και συναισθηματικό κενό, τότε οι ασυνείδητες ταυτίσεις υπερκαλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες των παιδιών και διαστρεβλώνουν ή καταστρέφουν τις σχέσεις. Οι σχέσεις όμως όλων των μελών και η διεργασία της οικογένειας έχουν βαρύνουσα σημασία στο πως διαμορφώνει την εικόνα του γονέα το παιδί και πως διαμορφώνει την ταυτότητά του σαν υιοθετημένο.

Ωστόσο η ανάγκη των ανθρώπων για σχέσεις προσκόλλησης είναι οικουμενική, και σύμφωνα με τον Bowlby, οι συμπεριφορές των παιδιών για προσκόλληση αυξάνονται όταν τα ίδια βιώνουν κάποια δυσφορία, και όταν βρίσκονται σε απειλητικό περιβάλλον προκειμένου να προστατευτούν και να πάρουν ανατροφοδότηση για τη συναισθηματική τους κάλυψη.

Οι θετοί γονείς έχουν και οι ίδιοι να αντιμετωπίσουν τα δικά τους προβλήματα:της επεξεργασίας του δικού τους πένθους που δεν μπορούν ν' αποκτήσουν βιολογικούς απογόνους ή αν απέκτησαν και δεν έζησαν ,αν υιοθέτησαν το συγκεκριμένο παιδί ως αντικαταστάτη αυτού που έχασαν, αν υιοθέτησαν για να καλύψουν την καλή κοινωνική τους υπόληψη και θέση στην κοινωνία, τα συναισθήματα αποστέρησης και απώλειας. Το γεγονός ότι δεν κατάφεραν να αποκτήσουν φυσικά παιδιά αυξάνει το φόβο τους μήπως δεν φερθούν καλά και χάσουν το θετό παιδί. Οι αντιδράσεις τους μπορεί να είναι ακραίες, από την υπερπροστασία μέχρι την απόρριψη, και οι προσδοκίες τους πολύ υψηλές ή πολύ χαμηλές. Θα πρέπει και οι ίδιοι να αποδεχτούν την πραγματικότητα και την ιδέα ότι πιθανόν δεν θα έχουν το τέλειο παιδί, δηλαδή εκείνο που θα ταυτίζεται πλήρως με τις επιθυμίες τους και ν' αναγνωρίσουν και να αποδεχθούν ότι είναι μόνο οι ψυχολογικοί γονείς του παιδιού, κάτι που συναισθηματικά τους τρομάζει όταν δεν είναι εξ αρχής προετοιμασμένοι για τον ρόλο αυτό .

Μερικές φορές το κίνητρο για την υιοθεσία του παιδιού είναι η ασυνείδητη επιθυμία των θετών γονέων καλύψουν δικές τους ανάγκες .Ανάλογες είναι και οι προσδοκίες που τρέφουν ,για την αναμενόμενη ή όχι συμπεριφορά του υιοθετημένου παιδιού τους. Αν μέσα από το ρόλο του παιδιού, αναζητούν εκπλήρωση των ονείρων και ιδανικών μιας οικογενειακής παράδοσης και ασυνείδητα αποδίδουν στο παιδί την ευθύνη να εκπληρώσει τα δικά τους χαμένα όνειρα ,το παιδί επιφορτίζεται με δυσβάκτακτες υποχρεώσεις .Αν το παιδί προορίζεται να αναστήσει ένα δεσμό που είχαν μ' ένα παιδί που χάθηκε,τότε δεν αντιμετωπίζεται ως ένα καινούριο άτομο, αλλά προικίζεται με όλα τα χαρακτηριστικά του παιδιού που έχασαν .Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις θετών γονέων που ενεργοποιούν παθολογικές προβολές, με το να αναφέρουν ως «προβλήματα του παιδιού» τα δικά τους αρνητικά ή επιθετικά χαρακτηριστικά που αρκετές φορές είναι ασυμβίβαστα με την παιδική φύση .Άλλες φορές προβάλλουν στο παιδί τους θετικά χαρακτηριστικά του εαυτού τους και το αμείβουν όταν αυτό εκδηλώνει συμπεριφορές που επιβεβαιώνουν το θετικό τους είδωλο.

Η *Margaret Lawrence* αναπτύσσει την άποψη ότι υπάρχει ένα στοιχείο ψυχολογικής σκλαβιάς στο υιοθετημένο παιδί διότι πρέπει να υποτάσσεται στις

επιθυμίες των γονιών του, ώστε να τους εκφράζει την ευγνωμοσύνη του για ό,τι έχουν κάνει για εκείνο[11]

Όταν οι γονείς έχουν πλήρως επεξεργασθεί τα δικά τους συναισθήματα, και έχουν ευελιξία και υπομονή, βοηθούν στην προαγωγή του θετικού δεσμού με το παιδί και στην πλήρη ένταξη του στην οικογένεια. Η συμπεριφορά και η σταθερότητα των θετικών συναισθημάτων των θετών γονέων που αντικαθιστούν το ρόλο των πραγματικών γονιών, αναγνωρίζεται από το παιδί. Αν όμως εκείνο πιέζεται υπερβολικά για να ανταποκριθεί στις προσδοκίες τους, νιώθει ότι δεν το σέβονται και διακατέχεται από το αίσθημα της απελπισίας και της μοναξιάς.[12]

Όλοι οι υιοθετημένοι έχουν ανάγκη από ασφάλεια και εξάρτιση, πάντα όμως προσπαθούν να ξεφύγουν από αυτή την ανάγκη .Μέσα από το ρόλο του υιοθετημένου δίνουν την εντύπωση ότι έχουν ανάγκη την ελευθερία. Η ποιοτική επικοινωνία που αναγνωρίζει το ρόλο και των 2 πλευρών (υιοθετουμένου και θετής οικογένειας) και καλύπτει αντίστοιχα τις ανάγκες, αναπτύσσεται σ' ένα κλίμα θετικής αλληλεπίδρασης και συνδιαλλαγής και θετικών διαπροσωπικών σχέσεων. Έτσι τα υιοθετημένα παιδιά βοηθούνται να νοιώθουν ασφάλεια και να αντιμετωπίζουν τον εαυτό τους ως υπάρξεις με δυνατότητες που μπορούν να ελέγχουν καταστάσεις, να κάνουν επιλογές και να έχουν την ευθύνη των επιλογών τους και οι θετοί γονείς να νοιώθουν ασφαλείς και σίγουροι στο ρόλο τους ως ψυχολογικοί γονείς του παιδιού τους που δεν θα επιθυμούσαν κανένα άλλο παιδί στη θέση του παιδιού που υιοθέτησαν.

Όταν οι θετοί γονείς έχουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν και να χαίρονται τα μικρά σημάδια της βελτίωσης στη συμπεριφορά του παιδιού και όπου το οικογενειακό σύστημα είναι ανοικτό και πρόθυμο να αναζητήσει και να δεχθεί βοήθεια και στήριξη από εξωτερικές πηγές, ακόμα και τα πιο σοβαρά προβλήματα μπορούν να αντιμετωπισθούν . Όσο παραμένουν σταθεροί και ειλικρινείς στη σχέση τους με τα παιδιά τους, τόσο περισσότερο βοηθούν τα παιδιά τους στην απόκτηση της ψυχικής ισορροπίας τους, της αυτονομίας και ανεξαρτησίας τους.

Ωστόσο δεν έχουν γίνει αρκετές μελέτες , σχετικά με την αναγνώριση του ρόλου που καλύπτει τις ανάγκες όλων των μελών της οικογένειας *.(Triseliotis, Κουσίδου, 1989).* Και στις 2 περιπτώσεις μπορεί να αναπτύσσονται προσδοκίες για αναμενόμενες συμπεριφορές που επιβαρύνουν το συνολικό συναισθηματικό κλίμα της οικογένειας π.χ. δεν αναμένεται η ίδια ποιότητα σχέσεων και έντασης συναισθημάτων, θεωρείται ότι οι σχέσεις που αναπτύσσονται είναι ρηχές-αναποτελεσματικές και τυπικές. Ανάλογα και τα 2 μέρη μπορεί να θεωρούν ότι επιβαρύνονται ή απαλλάσσονται από ορισμένες ευθύνες-καθήκοντα.

Αρκετά συχνά ο ρόλος του υιοθετημένου ,όσο και ο ρόλος των θετών γονέων επηρεάζεται από το ρόλο που τους αποδίδει η οικογένεια και κοινωνία εξαιτίας της υιοθεσίας . Ο ρόλος του υιοθετημένου παιδιού, μπορεί να του επιτρέπει να αναπτύξει μόνο μια συγκεκριμένη σειρά κανόνων συμπεριφοράς , που τόσο η οικογένεια, όσο και η κοινωνία προσδοκούν απ' αυτό. Παρόμοια επιρροή ασκούν και ψυχολογικοί παράγοντες, όπως ο τύπος της προσωπικότητας ή το προσωπικό νόημα που αποδίδεται στην εμπειρία της υιοθεσίας. Ορισμένα άτομα μπορεί να βιώνουν την υιοθεσία σαν μια κατακλυσμική εμπειρία-πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπίσουν και αισθάνονται ένοχα επειδή βρέθηκαν σ ΄αυτή τη θέση, ενώ άλλα μπορεί να αισθάνονται αδύναμα να αντιμετωπίσουν μόνα τους αυτήν την εμπειρία.

---

[11] *(Inside, Looking Out of Adoption μελέτη που παρουσιάστηκε στην 84η ετήσια συνδιάσκεψη του Αμερικανικού συνδέσμου ψυχολογίας στην Ουάσιγκτον στις 04/09/1976)*

[12] (*in.gr το υιοθετημένο παιδί*)

2.3. Η Αυτοεικόνα και οι βαθύτερες συγκρούσεις

Το να γνωρίζει ένα παιδί ότι είναι υιοθετημένο δεν είναι αρκετό ,χρειάζεται λεπτομερή περιγραφή για την καταγωγή του, τη γενεαλογία του ,τις συνθήκες υιοθεσίας του, την πολιτιστική κληρονομιά του .Όλα αυτά σε συνδυασμό με τον τρόπο που του παρέχεται η πληροφόρηση συνδέονται με τον σχηματισμό της ταυτότητας και του εαυτού. Η αίσθηση της ταυτότητας αναπτύσσεται σταδιακά και αναφέρεται στην εικόνα που έχει κανείς για τον εαυτό του. Παράμετροι όπως η εθνικότητα, η οικογενειακή ιστορία ,η ιδιοσυγκρασία, η σύνθεση της οικογένειας, η ποιότητα των γονεϊκών φροντίδων και του τύπου δεσμού συμμετέχουν στη δημιουργία της αυτοαντίληψης του ατόμου. Όσο πιο σταθερά είναι αυτά τα στοιχεία, τόσο πιο ολοκληρωμένη είναι η αυτοεικόνα και η ικανοποίηση του ατόμου για τον εαυτό του.

Οι υιοθετημένοι αμφιβάλλουν, αναρωτιούνται πως ταιριάζουν με τις οικογένειές τους, πως θα ήταν στη βιολογική τους οικογένεια γιατί έτυχε νάναι αυτοί που υιοθετήθηκαν, ποια είναι η διαφορά τους από τα βιολογικά τους αδέλφια, γενικά για την ισότιμη σχέση τους με τον κόσμο. Αν μείνουν αναπάντητα αυτά τα ερωτήματα, μπορεί να οδηγήσουν σε έλλειψη αυτοεκτίμησης και αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους. Δεν απασχολεί το παιδί μόνο το γεγονός ότι διαλύθηκε η οικογένειά του. Εξίσου βασανιστικές είναι και οι ερωτήσεις που δημιουργούν αβεβαιότητα και σύγχυση και δυσχεραίνουν στη διαμόρφωση της αυτοεικόνας του υιοθετημένου: αν το ήθελαν, αν το αγαπούσαν, αν άξιζε να το αγαπούν ,αν ήταν αυτό υπαίτιο που δόθηκε για υιοθεσία.

Πολλοί υιοθετημένοι όταν μαθαίνουν την ιστορία τους , νοιώθουν ότι τους απέρριψαν 2 φορές: τη μια οι βιολογικοί τους γονείς που δεν τους κράτησαν και την άλλη οι θετοί γονείς που δεν μπορούσαν να έχουν δικό τους παιδί και τους διάλεξαν ως υποκατάστατο , ως δεύτερη επιλογή .

Η διαμόρφωση της ταυτότητας είναι μια φυσιολογική διεργασία που ακολουθεί κάθε παιδί. Η αναζήτηση της αυτοεικόνας και του εαυτού για τα υιοθετημένα άτομα δεν είναι πιο παθολογική απ' ότι για τους μη υιοθετημένους, είναι μόνο πιο περίπλοκη . Τα φαινόμενα του «ψεύτικου εαυτού *(Winnicott,1671)* και του «αποκλεισμού της προσωπικής ταυτότητας»*(Marcia,1966)* σχετίζονται με συμπεριφορές φυγής προς την αυτονομία, με την έννοια ότι ο έφηβος ή ο νέος οικοδομεί μια προσωρινή ταυτότητα στη βάση ορισμένων «ψευδαισθησιακών» αναπαραστάσεων για τη ζωή, αλλά κυρίως για τον ίδιο του τον εαυτό.

Τα υιοθετημένα παιδιά πρέπει να ενσωματώσουν την αναπτυσσόμενη προσωπικότητά τους σε δύο οικογένειες, μία βιολογική και μία ανάδοχη, η οποία έχει την ευθύνη για την ψυχοσωματική τους ανάπτυξη. Από την πρώτη υπάρχουν τα αισθήματα της απόρριψης και της απώλειας. Από τη δεύτερη αποδοχής ή όχι και ενσωμάτωσης .Στην προσπάθειά τους να αυτονομηθούν και να γίνουν ανεξάρτητα, βιώνουν έντονο στρες και αρνητικά συναισθήματα, εξαιτίας των εσωτερικών συγκρούσεων για την προσωπική και ιδανική τους αυτοεικόνα ,με αποτέλεσμα να διαμορφώνουν χαμηλή αυτοαντίληψη. Αλλά και οι συνεχώς παρεχόμενες υποστηρίξεις από την νέα οικογένεια και την κοινωνία κατά την διαμόρφωση της κοινωνικής τους αυτοαντίληψης, τους δημιουργεί την αίσθηση ότι πολιορκούνται.

Οι περισσότερες συγκρούσεις δημιουργούνται κατά την περίοδο της εφηβείας. Ο έφηβος έχοντας την τάση της αμφισβήτησης και κριτικής της συμπεριφοράς των γονέων του, είναι έτοιμος να αντιδράσει, να τους επιρρίψει ευθύνες, λάθη ,και παραλήψεις , ακόμη και όταν δεν υπάρχουν ιδιαίτερες αφορμές, οι γονείς γίνονται αντικείμενο της υποσυνείδητης επιθετικότητας των εφήβων στην προσπάθειά τους να ανεξαρτητοποιηθούν αφ' ενός και να βρουν επιτέλους την ταυτότητά τους, να εξηγήσουν μόνοι τους τα αμέτρητα ερωτηματικά τους. [13] Συναισθήματα κατάθλιψης, απελπισίας, ενοχής, θυμού συνυπάρχουν και συχνά εκφράζονται στους βιολογικούς ή τους θετούς γονείς.

[13] Βλ.Κεφ.3.2 παρ 4

Ιδιαίτερα οι υιοθετημένοι έφηβοι στην προσπάθειά τους να διαμορφώσουν την προσωπικότητά τους περνούν από μια φάση όπου αυξάνεται το ενδιαφέρον για τη φυσική τους οικογένεια ,όπου αναζητούν τον εαυτό τους, όπου διερωτούνται πως ταιριάζουν μέσα στην οικογένεια που τους επέλεξε και εμποδίζονται να συνδεθούν με το παρελθόν, με τους συνομήλικους τους και να ενσωματωθούν μέσα στην κοινωνία.[14] *Ο William f.Reynolds* ψυχολόγος και θετός πατέρας ο ίδιος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ίσως υπάρχουν κάποια γεγονότα σχετικά με την κατάσταση του υιοθετημένου που τον καταβάλλουν ψυχολογικά και τα οποία μπορεί να είναι πιο πολύπλοκα και ουσιώδη από τις συζητήσεις σχετικά με την σπουδαιότητα της αναζήτησης . Η εσωτερική αυτή μάχη μπορεί να είναι περισσότερο έντονη για υιοθετημένα παιδιά από άλλες χώρες και από άλλους πολιτισμούς.

Κατά την περίοδο της εφηβείας, όπου η ψυχική ισορροπία διαταράσσεται και η προσωπικότητα είναι ρευστή, ο έφηβος πρέπει να ανταποκριθεί στις αυξημένες εσωτερικές και εξωτερικές απαιτήσεις της ανεξαρτητοποίησης του και της εγκατάλειψης της ιδανικής εικόνας των γονέων .Στη φάση αυτή όλες οι σχέσεις αλληλοκαθορίζονται και αλληλοδιαπλέκονται. Αυτή η αποεπένδυση των αναπαραστάσεων των γονεϊκών προτύπων , που συντελείται κατά την εφηβεία, δημιουργεί συναισθήματα πένθους και μια γενική αστάθεια. Η κατάρρευση της εικόνας του γονιού , αποδυναμώνει ψυχικά τον έφηβο και τον κάνει ευάλωτο σε κοινωνικές αποκλίσεις Όλοι οι έφηβοι ζητούν ένα κόσμο δίκαιο και απεχθάνονται την υποκρισία, την αδικία και την συμβατικότητα .Ιδιαίτερα οι υιοθετημένοι νοιώθουν θυμό και απογοήτευση γιατί βρέθηκαν στην ιδιαίτερη αυτή κατάσταση.

Η ποιότητα δεσμού επιδρά επίσης στη διαμόρφωση της αυτοεικόνας του υιοθετημένου. Αρκετοί θετοί γονείς , στη προσπάθειά τους να προστατεύσουν το παιδί, καταφέρνουν το αντίθετο. Δημιουργούν αγχώδεις δεσμούς προσκόλλησης με αποτέλεσμα εκείνο να εκδηλώνει υπερβολική ανάγκη για στοργή, έντονους φόβους απόρριψης ,μειωμένη αυτονομία, και απαισιόδοξη στάση για τη ζωή. Τα συναισθήματα των παιδιών χαρακτηρίζονται από ακρότητες, έλλειψη ορίων ανασφάλειες, αμφιβολίες και ψυχαναγκασμούς.

Παρόμοια, τα παιδιά που σχηματίζουν απορριπτικές προσκολλήσεις διατηρούν έντονες καχυποψίες για τα κίνητρα των άλλων ανθρώπων. Δυσκολεύονται να αποδεχθούν την αγάπη διότι η αρχική τους προσπάθεια να την αποκτήσουν ήταν αποτυχημένη και επώδυνη .Εκδηλώνουν έντονη επιθετικότητα και θυμό, έχουν χαμηλή αυτογνωσία και επειδή συγκρούονται με τα συναισθήματά τους , αδυνατούν να κατανοήσουν τα συναισθήματα των άλλων .Μπορεί να δημιουργούν μια καταναγκαστική σχέση με τα μαθήματά ή την δουλειά τους που τα χρησιμοποιούν ως μέσο διαφυγής από τις διαπροσωπικές τους σχέσεις .Όταν αντιμετωπίζουν στρεσογόνες καταστάσεις, δεν αναζητούν βοήθεια και υποστήριξη, με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν έντονα ψυχοσωματικά προβλήματα.

Ο *A.D. Sorosky ,A .Baran ,and R. Pannor* μετά από έρευνα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι υιοθετημένοι έφηβοι(ομάδας δείγματος υιοθετημένων που αναζήτησαν έντονα τους βιολογικούς γονείς ή υιοθετημένοι με ψυχιατρικά προβλήματα) που είχαν πολύ λίγες πληροφορίες για το παρελθόν τους για να τις ενσωματώσουν στο εγώ τους δεν μπορούσαν να διαμορφώσουν μια πλήρη ταυτότητα .Υπήρχε συνεχώς κάτι που σκίαζε τη σεξουαλικότητά τους, καθώς ήξεραν ότι οι θετοί γονείς, τους παρακολουθούσαν συνεχώς με ερευνητικό βλέμμα σαν να υποψιάζονταν κάποιες ανήθικες τάσεις των χαμένων γονέων που θα εμφανίζονταν σε αυτούς .

Ωστόσο η προσωπικότητα των υιοθετημένων είναι δύσκολο να αναλυθεί με σιγουριά από γενετικούς επιστήμονες και ψυχολόγους. Ανεξάρτητα από το βαθμό της επαγγελματικής και κοινωνικής τους επιτυχίας ,οι υιοθετημένοι περιγράφουν τον εαυτό τους ως ένα ντροπαλό, εσωστρεφές και μοναχικό άτομο που φοβάται την απόρριψη και τη σύγκρουση, που προσπαθεί πάντα να ευχαριστεί τους άλλους, υποχωρεί εύκολα αλλά και θυμώνει εύκολα. Αυτά τα συναισθήματα υπάρχουν μέσα τους αλλά μπορεί ποτέ να μην βγουν στην επιφάνεια.

---

[14] *Adoption and the adolescence-an overview,in Adolescent* Psychiatry- *New York-J.Jason Aronson,1977*

2.4. Η Κοινωνική του Αυτοεικόνα

Ο *Meed (1934)* αναφερόμενος στο θέμα από κοινωνιολογική άποψη, παρατήρησε το πώς η ταυτότητα αρχίζει να διαμορφώνεται με αυτό που ονομάζει «ανάλυση ρόλου»,δηλαδή με τον ενστερνισμό των στάσεων και απόψεων που οι άλλοι έχουν για μας, με το μαθαίνουμε να βλέπουμε τους εαυτούς μας με τα δικά τους μάτια και με το να συμπεριφερόμαστε σύμφωνα με τα δικά τους πρότυπα. Το άτομο αποκτά την αντίληψη του εαυτού του κατά την κοινωνική του αλληλεπίδραση. Έτσι μπορεί να φτάσουμε στο σημείο να αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας σαν τον 'καλύτερο' ή «δεύτερης κατηγορίας»,μέσω επανοτροφοδοτικών στοιχείων που αντλούμε από τους κοινωνικούς φορείς και οι οποίοι ασκούν επιρροή στην διαμόρφωση της κοινωνικής μας αυτοεικόνας.

Κοινωνική ταυτότητα, σύμφωνα με την Thoits είναι ο τρόπος αντίληψης του εαυτού μας ως τμήμα του κοινωνικού γίγνεσθαι .Κάθε άτομο κατέχει μια σειρά τέτοιων ταυτοτήτων, που είναι διαρθρωμένες με τρόπο ιεραρχικό. Ο ρόλος που μας αποδίδει η κοινωνία , καθώς και μια σειρά κανόνων συμπεριφοράς που απορρέουν απ' το ρόλο(π.χ. του υιοθετημένου)αποτελούν μέρος της κοινωνικής αυτοεικόνας .Όταν το άτομο εκπληρώνει τις απαιτήσεις του ρόλου-ταυτότητας ενισχύει την αυτοεκτίμησή του. Όταν τα γεγονότα (θετικά ή αρνητικά) θίγουν αυτούς τους ρόλους και αλληλεπιδρούν με τις αντιλήψεις του ατόμου γι' αυτούς τους ρόλους δημιουργούν πηγές στρες.

Η οικογένεια καταγωγής του υιοθετημένου, η φυλή , η προσωπική του ιστορία, ο κοινωνικός του ρόλος ,ο κοινωνικός του χαρακτηρισμός ,οι προδιαθέσεις του ,τα εξωτερικά σωματικά χαρακτηριστικά του ,η κουλτούρα του πολιτισμού που ζει η θετή οικογένεια και τα προσωπικά πιστεύω του υιοθετημένου μπορεί να αντιπροσωπεύουν μόνο ορισμένες πλευρές της κοινωνικής του αυτοεικόνας. Ο τρόπος αντίληψης του εαυτού του, ως τμήμα του κοινωνικού γίγνεσθαι διαμορφώνει την κοινωνική του αυτοεικόνα.

Η πλήρης κατανόηση της υιοθεσίας φέρνει ένα επιπλέον φορτίο σ' αυτά τα παιδιά , ιδιαίτερα κατά την εφηβεία, όταν πλέον τείνουν να ολοκληρώσουν την προσωπική τους αυτοεικόνα στην κοινωνία που ζουν. Κατά το στάδιο αυτό διαμορφώνουν μια προσωρινή ταυτότητα που συνδέεται άμεσα με την ομάδα των συνομηλίκων και τα πρότυπα συμπεριφοράς που ακολουθούν ,έως ότου φτάσουν στο επόμενο στάδιο της πλήρους ολοκλήρωσης της προσωπικής και κοινωνικής αυτοεικόνας.

Η κοινωνική διάσταση της προσωπικότητας υφίσταται πρωταρχικές επιπτώσεις από το άμεσο περιβάλλον φροντίδας του παιδιού. Τόσο η ποιότητα των οικογενειακών σχέσεων όσο και η στάση της κοινότητας αλλά και η κοινωνική αποδοχή συμβάλλουν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της κοινωνικής αυτοεικόνας του κάθε ατόμου. Τα παιδιά, τα οποία μεγαλώνουν σε προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον δεν μπορούν να βιώσουν τον εαυτό τους ως μέλος μιας αρμονικής οικογένειας και κατ' επέκταση δεν μπορούν να αποδεχθούν ότι είναι αποδεκτά μέλη μιας κοινωνίας απέναντι στην οποία έχουν υποχρεώσεις. Ιδιαίτερα για τον υιοθετημένο που χρειάζεται επιπλέον επίλυση των συναισθημάτων απώλειας και απόρριψης από την οικογένεια γέννησής του ,και της χρησιμοποίησης της αισιοδοξίας, ασφάλειας και σιγουριάς που απέκτησε στη νέα του οικογένεια, για να αντιμετωπίσει με αυτοπεποίθηση τις κοινωνικές του συναλλαγές.

Εάν η συναισθηματική αποστέρηση παρατάθηκε επί μακρόν στην νεαρή παιδική ηλικία τότε η ενήλικη ζωή μπορεί να εκδηλώνεται με συμπεριφορές απάθειας για τους ανθρώπους, ή δημιουργίας κενών-επιφανειακών σχέσεων, αποφεύγοντας τη συναισθηματική εμπλοκή σε μόνιμους δεσμούς. Το συναισθηματικά στερημένο παιδί έχει πολλές πιθανότητες να διαπράττει ασυνείδητα κλοπές ,για να πάρει πίσω την αγάπη που του έχουν κλέψει, όπως

υποστηρίζει ο Winnicott.Μ' αυτόν τον τρόπο απαιτεί απ' την κοινωνία τη χωρίς όρους αγάπη και αποδοχή που απέτυχαν να του δώσουν οι δικοί του γονείς.

Οι καταστροφικές τάσεις και η επιθετικότητα είναι σχεδόν πάντα κατά Bowlby δευτερογενείς αντιδράσεις των τραυματικών εμπειριών από την αρχή της ζωής, που η έντονη συναισθηματική αποστέρηση με το ασταθές ή ανεπαρκές οικογενειακό περιβάλλον δημιούργησε. Όπως ανέφερε ο Bowlby όταν το παιδί δεν καταφέρει να εισπράξει αγάπη στις πρώτες του σχέσεις, δεν εμπιστεύεται τους άλλους ανθρώπους από φόβο μήπως τον πληγώσουν ξανά. Για να μπορέσει να επιτύχει κάποια πρόοδο στις διαπροσωπικές του σχέσεις πρέπει να αντιμετωπίσει τα συγκρουσιακά συναισθήματα που έχουν δημιουργηθεί από τις σχέσεις του παρελθόντος ώστε να δημιουργήσει ασφαλείς δεσμούς.

Μια αίσθηση επιπλέον φθοράς της προσωπικής και κοινωνικής αυτοεικόνας αναπτύσσεται συνήθως από τη συνεχή και συστηματική πρόσληψη αρνητικών μηνυμάτων, όπως π.χ. όταν οι λέξεις υιοθεσία ή εξώγαμο φορτίζονται με αρνητική χροιά. Αρκετοί υιοθετημένοι αισθάνονται απομονωμένοι ,ή εγκλωβισμένοι στην ταυτότητα και τον ρόλο που οι άλλοι τους αποδίδουν και δεν μπορούν να δημιουργήσουν ουσιαστικές σχέσεις ή επιλέγουν εναλλακτικούς τρόπους ζωής. Σύμφωνα με μαρτυρία υιοθετημένου: όταν κάποιος δεν αισθάνεται ριζωμένος κάπου ή συνδεδεμένος με άλλους, νοιώθει ελεύθερος να πειραματισθεί, και να παίξει πολλούς και διαφορετικούς ρόλους, αφού δεν νοιώθει ότι ζει μέσα στην πραγματικότητα ,και θεωρεί ότι απλά τοποθετήθηκε σ' ένα πλαίσιο με κοινωνικούς κανόνες που του επεβλήθησαν.

Γενικώς ο βαθμός σαφούς διαχωρισμού της προσωπικής και κοινωνικής αυτοεικόνας γίνεται δυσδιάκριτος επειδή συνήθως η μία επηρεάζεται από την άλλη. Αν βρίσκονται σε σοβαρή ασυμφωνία μεταξύ τους ,δεν αποκλείεται η δημιουργία ψυχολογικών προβλημάτων στο άτομο. Αρκετές φορές ο υιοθετημένος που έχει γίνει αντικείμενο στερεοτυπικών αντιλήψεων και προκαταλήψεων βρίσκεται στη δύσκολη και καταπιεστική θέση να έχει 2 κοινωνικές ταυτότητες:
Α)την πιθανή κοινωνική ταυτότητα ,δηλαδή αυτή που του έχουν καθορίσει οι άλλοι γι' αυτόν.
Β)την πραγματική ταυτότητα, δηλαδή αυτή που βιώνει ο ίδιος.

Το διάγραμμα που προσαρμόστηκε από τους *Picton και Bieske-Vos,1980*,εμφανίζει τις επιρροές στον σχηματισμό της κοινωνικής ταυτότητας του υιοθετημένου ως εξής:

<u>Επιρροή της βιολογικής οικογένειας /φυλής /εθνικότητας /πολιτισμού</u>
Φυσικά χαρακτηριστικά
Νοητικό δυναμικό
Προδιάθεση σε μερικές ασθένειες και στην ιδιοσυγκρασία
Φυλετικές ,ιστορικές και πολιτιστικές επιδράσεις

<u>Επιδράσεις της θετής οικογένειας</u>
Καθημερινή φροντίδα, αξίες, κανόνες,
Προσδοκίες ρόλου ,συνήθειες
Τύποι δεσμών ,επικοινωνίας,
Έκφρασης συναισθήματος κ. α.

<u>Ομάδες συνομηλίκων</u>
Αξίες, πρότυπα,
συμπεριφορές

<u>Επιδράσεις της κοινότητας</u>
πολιτισμικές επιρροές, αξίες,
προσδοκίες, ήθη και έθιμα
αποδοχή-απόρριψη
διάκριση-περιθωριοποίηση

Κεφάλαιο3. Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Οι μελέτες του Kagan για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα εστιάζονται στον τρόπο που οι πρώτες ιδιοσυγκρασιακές αντιδράσεις , καθορίζουν τις μετέπειτα συμπεριφορές των παιδιών .Οι ιδιοσυγκρασιακές συμπεριφορές των παιδιών , με ενδογενή ελλείμματα στο γνωστικό ,συναισθηματικό και συμπεριφορικό τομέα παραμένουν σταθερές σε ένα πολύ μικρό ποσοστό, ενώ σε ένα μεγάλο βαθμό είναι οι αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον που διαμορφώνουν τις μετέπειτα αντιδράσεις των παιδιών(Kagan,1994)

Η δυναμική των ενδοοικογενειακών σχέσεων είναι εκείνη που προσφέρει τις συνθήκες για την ανάπτυξη προβλημάτων στην εξέλιξη και συμπεριφορά των υιοθετημένων παιδιών. Τα δεδομένα δείχνουν ότι οι στάσεις και οι συμπεριφορές των γονέων στις πρώιμες φάσεις του παιδιού διαμορφώνουν τους βασικούς τρόπους διαχείρισης των εσωτερικών εντάσεων και στη συνέχεια των συμπεριφορών. Η συσσώρευση και εσωτερίκευση αρνητικών και τραυματικών εμπειριών στη διάρκεια των κρίσιμων εξελικτικών φάσεων της ανάπτυξης των παιδιών διαμορφώνουν εσωτερικά πρότυπα που στηρίζουν τις αντικοινωνικές και επιθετικές συμπεριφορές των παιδιών.

Οι οικογένειες των θετών γονέων δεν δείχνουν να έχουν κάποια εμφανή παθολογική μορφή .Είναι πλήρως ενταγμένες στο κοινωνικό σύνολο και ανήκουν συνήθως στο ανώτερο κοινωνικό-μορφωτικό επίπεδο. Η εσωτερική δομή τους όμως μπορεί να εμφανίζει προβλήματα δυσλειτουργικής φύσεως που απαγορεύει την εσωτερίκευση στοιχείων που διευκολύνουν την ανάπτυξη ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων και ασφαλών τύπων δεσμού, με αποτέλεσμα την δημιουργία εντάσεων και την κλιμάκωση διαταρακτικών συμπεριφορών των παιδιών στα διάφορα πλαίσια επικοινωνίας τους(οικογένεια- σχολείο- συνομήλικοι- κοινότητα-κοινωνία).

Πολλές φορές οι συναισθηματικές και ψυχικές δυσκολίες των παιδιών εκδραματίζονται και εκτονώνονται μέσα από τη συμπεριφορά τους και μ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά απαλλάσσονται από το βάρος των αρνητικών εντάσεων και συναισθημάτων .Μπορεί να εκδηλώνονται με άγχος, λύπη θυμό, προβλήματα συναισθηματικής προσκόλλησης, αποδοχής και προσέγγισης του άλλου. Ακόμα με προβλήματα στις κοινωνικές σχέσεις και με αδυναμία να διατηρήσουν σταθερές και υγιείς σχέσεις με συνομηλίκους και θετικά αισθήματα (*Ιεροδιακόνου,2005)*

3.1Τα προβλήματα συμπεριφοράς

Η συμπεριφορά του κάθε παιδιού σχετίζεται με τις βαθύτερες ψυχικές του ανάγκες και έχει νόημα για το παιδί στο πλαίσιο όπου ζει . Διαφέρει σε ένταση, μορφή, βαθμό και διάρκεια αντιδράσεων. Τα συμπεριφορικά προβλήματα παροδικά, η όχι ,που μπορεί να αναπτύξουν μερικά παιδιά να μπορεί οφείλονται ή όχι στην υιοθεσία τους .Εκδηλώνονται σ' ένα ευρύ φάσμα συμπτωματικών αντιδράσεων, με ποικίλα ψυχοκοινωνικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά που στο ένα άκρο ευρίσκεται η παραβατικότητα και στο άλλο η ήπια αντικοινωνική συμπεριφορά.

Ένα πλήρες ιστορικό συμπεριφοράς του παιδιού από την βρεφική του ηλικία σε συνδυασμό με τις γενετικές καταβολές του, τις συνθήκες και τα πρόσωπα του στενότερου και ευρύτερου περιβάλλοντος ανατροφής του ,των συνθηκών υιοθεσίας του ,και του τρόπου ενημέρωσής του για τις βιολογικές ρίζες του είναι ένα μέρος της συνολικής εκτίμησης της κατάστασης που πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις παραμέτρους εκδήλωσης της προβληματικής συμπεριφοράς , την αξιολόγηση της ενδοπροσωπικής δυναμικής, κυρίως όμως τη διερεύνηση του οικογενειακού ιστορικού ,και της ποιότητας των δεσμών προσκόλλησής του.

Όπως υποστηρίζεται από πολλούς ερευνητές οι δυσκολίες του χαρακτήρα και οι δυσλειτουργίες της συμπεριφοράς είναι κατά κάποιο τρόπο εγγενείς, επομένως αυτά τα «δύσκολα παιδιά» κάνουν τους θετούς γονείς να αντιδρούν με λανθασμένους, αρνητικούς και ακατάλληλους τρόπους, επιδεινώνοντας τις διαταρακτικές συμπεριφορές των παιδιών. Υπάρχουν επαρκή δεδομένα που δείχνουν ότι οι στάσεις και οι συμπεριφορές των γονέων στις πρώιμες φάσεις του παιδιού διαμορφώνουν τους βασικούς τρόπους διαχείρισης των εσωτερικών εντάσεων και στη συνέχεια συμπεριφορών.(*Galambos Barker & Almeida, 2003)*

Οι μελέτες του Kagan δείχνουν ότι οι ιδιοσυγκρασιακές συμπεριφορές παραμένουν σταθερές σε πολύ μικρό βαθμό, ενώ σε ένα μεγάλο ποσοστό είναι οι αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον που διαμορφώνουν τις μετέπειτα αντιδράσεις των παιδιών. Όπως διαπιστώνεται, τα γονίδια δημιουργούν προδιαθεσιακούς παράγοντες, δεν καθορίζουν την συμπεριφορά, αλλά επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αλληλεπιδρά με το περιβάλλον*(Sapolsky,1977*)

Η ανάπτυξη κάποιας μορφής συμπεριφορικής δυσλειτουργίας θεωρείται σήμερα αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης αρνητικών ενδογενών μηχανισμών και εξωγενών ερεθισμάτων οι οποίοι δρουν διαχρονικά και συσσωρευτικά. Όσο περισσότερες αρνητικοί παράμετροι υπερέχουν στο πλαίσιο της ζωής του παιδιού, τόσο πιο αυξημένος είναι ο κίνδυνος να αναπτυχθούν προβλήματα συμπεριφοράς. Άλλοτε η προκλητική συμπεριφορά των παιδιών παραμένει, στο βαθμό που παραμένουν οι συνθήκες που τη δημιούργησαν και τα αρνητικά συναισθήματα που προκύπτουν απ' αυτήν .

Εξάλλου άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι το ασταθές και ανασφαλές συναισθηματικό πλαίσιο που προσφέρουν οι γονείς, δεν βοηθά τα παιδιά ν' αφομοιώσουν συγκεκριμένους σταθερούς κανόνες συμπεριφοράς ,και ότι η εσωτερίκευση αρνητικών και τραυματικών εμπειριών στη διάρκεια κρίσιμων εξελικτικών φάσεων διαμορφώνουν εσωτερικά πρότυπα που στηρίζουν τις αντικοινωνικές και επιθετικές στάσεις και συμπεριφορές των παιδιών, οι οποίες μπορεί να διαταράξουν τη συνολική οργάνωση της προσωπικότητας τους με αποτέλεσμα να αντιδρούν επιθετικά και να δημιουργούν αμυντικούς – προβληματικούς τρόπους συμπεριφοράς.

Σε κάθε περίπτωση, ένα από τα βασικά συμπτώματα που θεωρείται χαρακτηριστικό των υιοθετημένων παιδιών με προβλήματα συμπεριφοράς είναι ότι αδυνατούν να διατηρούν σταθερές και ικανοποιητικές σχέσεις φιλίας με τους συνομήλικους τους, όπως και σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συνεργασίας, παρά την αντίθετη διάθεσή τους ,διότι απέτυχαν να διαμορφώσουν εσωτερικά λειτουργικά πρότυπα που στηρίζουν τη θετική συμπεριφορά είτε λόγω αστάθειας συμπεριφοράς θετών γονέων, είτε λόγω μίμησης επιθετικών προτύπων συμπεριφοράς ,είτε λόγω συσσώρευσης αρνητικών-τραυματικών εμπειριών .

Πολλές μελέτες και άρθρα που μετααναλύθηκαν αποκάλυψαν ότι τα υιοθετημένα παιδιά υπεραντιπροσωπεύθηκαν σε σχέση με τα κλινικά περιστατικά και αυτό αποδίδεται στην μεγαλύτερη τάση των θετών γονέων να παραπέμπουν τα παιδιά τους για αντικοινωνική συμπεριφορά. Εκείνο που χαρακτηρίζει την ερμηνεία της συμπεριφοράς είναι η απόδοση του αιτιολογικού προσδιορισμού της. Συγκεκριμένα ψυχίατρος θετός πατέρας περιγράφει: «όταν το παιδί σου εκδηλώνει όλα τα άσχημα στοιχεία του χαρακτήρα σου, έχεις την τάση να γίνεσαι πολύ πιο ανεκτικός και να συγχωρείς όταν αναγνωρίζεις τα ίδια χαρακτηριστικά στον εαυτό σου. Όταν όμως δεν μπορείς να αναγνωρίσεις τα λάθη σου μέσα από τον εαυτό σου, τότε θα είσαι πολύ πιο σκληρός μαζί του και θα αναρωτιέσαι από ποιόν πήρε αυτή την συμπεριφορά».

Επιπλέον ορισμένοι ειδικοί εκτιμούν πως τα πρώιμα αναπτυξιακά ελλείμματα είναι πιθανόν να οδηγούν σε προβλήματα συμπεριφοράς όπως: απροσεξία ,ανυπακοή και διασπαστική συμπεριφορά και στη συνέχεια να παρεμποδίζεται η μάθηση. Σύμφωνα με ορισμένες ενδείξεις, εάν υπάρχουν προβλήματα συμπεριφοράς κατά την προσχολική ηλικία είναι πιθανόν να υπάρξουν προβλήματα στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων για τη μάθηση ,όπως συγκέντρωση προσοχής κ.α .Υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα προβλημάτων και μια μεταβλητότητα /ανομοιογένεια ως προς την ψυχολογική κατάσταση των παιδιών με παρόμοια προβλήματα . Υπάρχουν επίσης θεωρητικές προσεγγίσεις που αποδεικνύουν τη σύνδεση μεταξύ ανάπτυξης αυτοελέγχου των συναισθημάτων και συμπεριφορών στα παιδιά και συμπεριφορών των γονέων .

Επειδή οι προβληματικές συμπεριφορές έχουν εξελικτικό χαρακτήρα, τα περισσότερα προβλήματα συμπεριφοράς που διαπιστώνονται όταν τα παιδιά βρίσκονται στην προεφηβική- εφηβική ηλικία ,με λεκτική ή σωματική επιθετικότητα και αντικοινωνικές τάσεις, εμφανίζονται ήδη από την προσχολική ή σχολική ηλικία με τη μορφή δυσκολιών προσαρμογής, υπερκινητικότητας, αντιδραστικών τάσεων. Αν δεν αντιμετωπισθούν έγκαιρα μπορεί να πάρουν πιο σοβαρή και επίμονη μορφή και να καταλήξουν σε παραβατικές συμπεριφορές σε συνδυασμό με άλλα ψυχολογικά προβλήματα.

Αν στις συνηθισμένες ανασφάλειες των εφήβων, στην κρίση ταυτότητας που αντιμετωπίζουν όλοι οι έφηβοι συνδυασθεί με την ελλιπή ενημέρωση για τον τρόπο προέλευσής τους, την κλονισμένη εμπιστοσύνη για τους γονείς, και την αρνητική στάση της κοινωνίας ,τα προβλήματα μπορεί να γίνουν πιο σοβαρά.

Ο έφηβος υιοθετημένος μπορεί να εξαφανίζεται στο δικό του προσωπικό κόσμο-χωρίς όνομα- να αισθάνεται υπερβολική καταπίεση ή άγχος του αποχωρισμού ή αίσθημα άρνησης και ενοχές και να αντιδρά με το δικό του τρόπο που ούτε ο ίδιος ερμηνεύει .Ενδέχεται να είναι εριστικός και βίαιος και να αρνείται τη συνεργασία ,να έχει έντονες διαταραχές συναισθήματος και να νοιώθει ότι το περιβάλλον που τον περιβάλλει δεν του ταιριάζει.

.

3.2 Οι προκλήσεις στο σπίτι

Η στάση και η προσωπικότητα των γονέων καθώς και η οικογενειακή δομή είναι καθοριστικοί παράγοντες για την εξέλιξη της κρίσης της υιοθεσίας και την προκλητική συμπεριφορά του ενός μέλους προς το άλλο.

Πολλά παιδιά αναγκάζονται να περιορίσουν τις δημιουργικές-εξερευνητικές τους δυνατότητες και τάσεις επειδή αυτές προκαλούν ανισορροπία στη δυναμική της οικογένειας .Οι επιπτώσεις στο χαρακτήρα του παιδιού μπορεί να είναι πολύ έντονες ,αφού υπάρχει πιθανότητα να αναγκάζεται να υιοθετήσει συμπεριφορές που δεν εκφράζουν τις βαθύτερες επιθυμίες του, με αποκλειστικό στόχο να προσαρμοσθεί στη δυναμική της οικογένειας, συμπεριφορές που παγιώνονται σταδιακά ως τρόποι αντίδρασης έως την ενήλικη ζωή *(Ηλίας Κουρκούτας,2001)*

Για να καταφέρει ένα υιοθετημένο παιδί να δεθεί συναισθηματικά με τους θετούς γονείς του, ιδιαίτερα όταν έχει μεσολαβήσει η εμπειρία ενός μακροχρόνιου αποχωρισμού από περιβάλλον με το οποίο είχε δημιουργήσει δεσμούς προσκόλλησης ,αναγκάζεται να βιώσει συναισθήματα θλίψης και απελπισίας και να περάσει στη φάση του θυμού και της επιθετικότητας, έως ότου καταφέρει να δημιουργήσει νέους δεσμούς προσκόλλησης .Οι αντιδράσεις του μπορεί να είναι ποικίλες, ανάλογα με την ηλικία που διαμορφώθηκαν οι αρχικές εμπειρίες και το μέγεθος του τραύματος που δημιούργησε ο αποχωρισμός .Η μορφή επίσης των αντιδράσεων και της κατ' επέκταση προκλητικής συμπεριφοράς ποικίλει ανάλογα με το επίπεδο ωριμότητας, την ηλικία και το φύλο του παιδιού. Εκδηλώνεται κατά κύριο λόγο στο σπίτι του ,αφ' ενός γιατί το περιβάλλον του σπιτιού αποτελεί ένα χώρο ασφαλές και οικείο, και αφ' ετέρου γιατί οι θετοί γονείς είναι εκείνοι που φαντάζεται ότι του δημιούργησαν το πρόβλημα .Ακόμα και αν φαντάζεται ότι είναι το ίδιο ένοχο που δόθηκε για υιοθεσία , οι θετοί γονείς είναι οι πρώτοι που εισπράττουν την προκλητική συμπεριφορά του.

Αν ο Freud αποκαλεί «ειδυλλιακή οικογένεια» τη φαντασίωση κάποιου ότι είναι παιδί κάποιων άλλων ανθρώπων και όχι των γονιών του ,και θεωρεί ότι το παιδί εκφράζει αυτή την αμφιβολία για τους γονείς του ,αντιδρώντας προκλητικά προς αυτούς, ώστε να ανεξαρτητοποιηθεί από αυτούς και να βρει τη δική του αυτόνομη ταυτότητα και ν΄ αναπτύξει τη δική του προσωπικότητα, τότε τι μπορεί να συμβαίνει με τους υιοθετημένους που πραγματικά είναι παιδιά κάποιων άλλων ανθρώπων;

Αρκετά συχνά , τα υιοθετημένα παιδιά, ταλαντεύονται ανάμεσα στην ανάγκη τους για βοήθεια και της επιθυμίας τους να ανεξαρτητοποιηθούν, να μην ανήκουν πουθενά .Αυτή «η κρίση συμβιβασμού» με τον εαυτό τους είναι δυνατόν να τους οδηγήσει σε νευρικότητα και αυξημένο αρνητισμό για τους θετούς γονείς που τους δημιούργησαν αυτή την κατάσταση , που συχνά τα ίδια δεν ήταν σε θέση να την επιλέξουν. Γίνεται έτσι φανερό ότι τα παιδιά, δεν μπορούν να διαχειρισθούν την κατάσταση εσωτερικής έντασης που νοιώθουν. Η συμπεριφορά τους μπορεί να γίνεται προκλητική , κυρίως στο σπίτι και στην οικογένεια ,ως μέσον εκτόνωσης των αμφιθυμικών συναισθημάτων τους.

Αρκετές φορές το υιοθετημένο παιδί χρησιμοποιεί την προκλητική ή προβληματική συμπεριφορά του για διάφορους λόγους όπως:

-για να εκτονώσει /εκδραματίσει αρνητικά συναισθήματα (εντάσεις, άγχος…)

-ως εκδίκηση σε συγκεκριμένες καταστάσεις που του έχουν δημιουργήσει αρνητικά ή τραυματικά βιώματα

-ως διέξοδο σε κάποιο είδος ματαίωσης που έχει υποστεί

-ως άμυνα ενάντια σε φόβους και ανασφάλειες ή αισθήματα αδυναμίας

-για να ελέγξει τις προθέσεις των άλλων και να τραβήξει την προσοχή

Ένας επιπρόσθετος λόγος της προκλητικής συμπεριφοράς που εκδηλώνουν τα υιοθετημένα παιδιά προέρχεται από την εσωτερική σύγχυση που νοιώθουν επειδή που έχουν συγκεχυμένες πληροφορίες σχετικά με την καταγωγή τους και υποφέρουν από **γενεαλογική σύγχυση** και από **άγχος υιοθεσίας** και είναι ανίκανα να αντιμετωπίσουν αυτή τη σύγχυση. Γίνονται ανασφαλείς ,έχουν έλλειψη αυτοπεποίθησης και εμπιστοσύνης ,ενασχολούνται με φαντασιώσεις και προσαρμόζονται δύσκολα με συνακόλουθα προβλήματα και προκλήσεις προς το

σπίτι τους και την οικογένειά τους .Για τον υιοθετημένο υπάρχουν 2 ακόμη γονείς, που πιθανόν γνωρίζει ή πλάθει στην φαντασία του και αμφιταλαντεύεται ανάλογα με την ψυχική του διάθεση .Κάποιες φορές , οι υιοθετημένοι ταξιδεύουν με την φαντασία τους, διασπώνται και δεν προσέχουν γιατί είναι αναγκασμένοι νάχουν «διπλή ζωή» :αυτή που μοιράζονται με την θετή τους οικογένεια και την μυστική ζωή τους -του πιθανού εαυτού τους- που συνήθως παραμένει βρέφος άθικτο στο χρόνο.*(Betty Jean Lifton,1999)*

Ο *Erik Erikson* βλέπει το θέμα της γενεαλογικής σύγχυσης ως συναίσθημα αποξένωσης από τους ανθρώπους που δεν είναι πραγματικά συγγενείς[15]. Καθώς κάποιος αγωνίζεται ν' αποκτήσει κάποια ατομική οντότητα, αυτός ο πανικός που ένοιωθε στην αρχή παίρνει συγκεκριμένη μορφή:αισθάνεται ότι έχει εγκαταλειφθεί από κάτι πολύ οικείο και φοβάται ότι θα πέσει θύμα των συγκρουόμενων δυνάμεων, τον καταλαμβάνει ο τρόμος του κακού και φοβάται ότι θα μείνει ολομόναχος σε ένα σύμπαν χωρίς προστάτη, χωρίς φιλανθρωπία. Η συμπεριφορά των υιοθετημένων παιδιών γίνεται προκλητική , κυρίως απέναντι στο σπίτι τους και τα κοντινά τους πρόσωπα , ως αντίδραση στην ανασφάλεια που νοιώθουν ,για την κατάσταση που βρέθηκαν χωρίς προστάτη και αυτή η κατάσταση τους έχει επιβληθεί.

Πολλοί θετοί γονείς εκπλήσσονται από τις εκρήξεις των εφήβων΄, από την έντονη κριτική και αμφισβήτησή τους και θεωρούν αχαριστία αυτού του είδους την συμπεριφορά απέναντι στην πράξη μεγαλοψυχίας που επέδειξαν εκείνοι. Οι προκλήσεις που μπορεί να παρουσιασθούν ,αφορούν τα όρια εμπιστοσύνης, την ασφάλεια ,την ποιότητα στη σχέση, την αυτονομία και ανεξαρτησία των εφήβων και είναι δυνατόν να πάρουν διάφορες μορφές.

Η οικογένεια πρέπει να μπορεί να ανταποκρίνεται στην πρόκληση τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών μεταβολών, ενώ παράλληλα πρέπει να διατηρεί τη συνέχειά της, και να ενθαρρύνει την εξέλιξη όλων των μελών .Όταν επιλύονται ή γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας οι συγκεκριμένες επιβαρυντικές συνθήκες που θεωρείται ότι δημιουργούν το πρόβλημα, η προκλητική συμπεριφορά μειώνεται ή εξαλείφεται ολοκληρωτικά.(Greenspan,1995)

Οι γονείς που υποκύπτουν στην προκλητική συμπεριφορά του παιδιού τους χωρίς να συζητήσουν μαζί του και να προσπαθήσουν να βρουν από κοινού από πηγάζει αυτή η συμπεριφορά και ποιοι παράγοντες την επιβαρύνουν, στερούν από το παιδί τους την δυνατότητα να καλλιεργήσει εμπιστοσύνη στον εαυτό του και απέναντί τους καθώς και να αναπτύξει κριτικό πνεύμα ,να γίνει ανεξάρτητο ,χωρίς εσωτερικά προβλήματα.

[15] *Toys and Reasons- Stages in Ritualization of Experience-New York- Norton,1977*

3.3 Η οικογένεια που επαναπροσδιορίζεται

Η τοποθέτηση ενός παιδιού σε μια οικογένεια σηματοδοτεί μια ριζική αλλαγή στην οργάνωσή της. Το σύστημα σχέσεων διαστέλλεται με την είσοδο του νέου μέλους και η οικογένεια πρέπει να έχει την ικανότητα ευκαμψίας για να βοηθήσει το παιδί να προσαρμοσθεί και να αφομοιωθεί . Η ανατροφή των παιδιών προσφέρει ευκαιρίες για ενδυνάμωση του οικογενειακού συστήματος, αρκεί και οι 2 γονείς να έχουν πλήρως αποδεχθεί το ρόλο τους και να συνεισφέρουν ισότιμα στο σύστημα .Για να προσαρμοσθεί πλήρως το νέο μέλος, πρέπει να έχει σαφή όρια και από τους 2 γονείς, να αισθάνεται ασφάλεια και σιγουριά να έχει πλήρως αποδεχθεί την αίσθηση «του ανήκειν» στη συγκεκριμένη οικογένεια ώστε να μην έχει αμφιβολίες για την ειλικρίνεια των λόγων των θετών γονιών του .

Η σωματική και συναισθηματική δέσμευση με το παιδί συνήθως απαιτεί αλλαγές στα πρότυπα συναλλαγής του ζευγαριού. Αλλαγές σημαίνει και αλλαγή και αποδοχή των ρόλων των μελών της. Ακόμα και αλλαγές πρακτικής φύσεως όπως οι επαφές με το εξωοικογενειακό περιβάλλον, την εργασία, τα καθήκοντα ,τη διασκέδαση κ.ά. πρέπει να αναδιοργανωθούν και να ρυθμισθούν εκ νέου. Πρέπει να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με το πώς και κατά πόσο θα επιτραπεί στις απαιτήσεις του εξωτερικού κόσμου να εισβάλλουν στη ζωή της καινούριας οικογένειας. Απαιτείται μια επαναδιαπραγμάτευση των ορίων με την εσωτερική δυναμική της οικογένειας, με τη διευρυμένη οικογένεια και το εξωοικογενειακό περιβάλλον .

Παρά το γεγονός ότι επιφανειακά φαίνεται εύκολο το να μένει ένα υιοθετημένο παιδί στην οικογένεια, η εσωτερική διαδικασία μπορεί νάναι περισσότερο περίπλοκη. Το πρώτο έργο που αντιμετωπίζουν τα θετά παιδιά είναι η δημιουργία-σχέση ασφαλούς δεσμού με τους νέους γονείς και εκείνο που υπερέχει σ' αυτή τη σχέση είναι η «ποιότητά της», για να νοιώσει το παιδί ασφάλεια , εμπιστοσύνη και σιγουριά και να μεταβεί στα επόμενα στάδια ανάπτυξης.

Το υιοθετημένο παιδί *(Triseliotis, 1996)*έχει να επιτελέσει ή να βοηθηθεί να επιτελέσει ένα αριθμό επιπρόσθετων ψυχολογικών έργων, που περιλαμβάνουν:

α)τη μεταβίβαση δεσμών σε νέους γονείς

β)την ενσυνείδητη αποδοχή ότι είναι υιοθετημένο με όλα τα επακόλουθα(τα στοιχεία της απώλειας, της απόρριψης και της θλίψης που αναπόφευκτα εμπεριέχονται στην υιοθεσία ,την αναγνώριση της βιολογικής και ψυχολογικής γονικότητας και την ενσωμάτωση στον υπό ανάπτυξη εαυτό της έννοιας του να έχει κανείς περισσότερες από μία οικογένειες ,χωρίς να θεωρείται ο ίδιος ένοχος ή υπαίτιος γι αυτό)

β1)τη γνώση για την υιοθεσία του και τη βαθμιαία κατανόηση της έννοιάς της και όλων των υπονοουμένων της(η κατανόηση έρχεται βαθμιαία σαν επακόλουθο της έγκαιρης και ορθής ενημέρωσης από τους ίδιους τους θετούς γονείς ,που δεν μεταδίδει το συναίσθημα του παράξενου ή του λάθους,)

β2)την πρόσβαση στην γενεαλογική και άλλη πληροφόρηση

β3) τη διεργασία του συναισθήματος της απώλειας των φυσικών γονέων και του στοιχείου της απόρριψης που υπονοεί

β4) την αντίληψη και την διαφορά των 2 διαφορετικών ζευγαριών γονέων, ώστε να επιτευχθεί η ισορροπία μεταξύ αποδοχής-απόρριψης -διαφοράς, (*Kirk,1964)*

β5)το σχηματισμό μιας ταυτότητας που εμπεριέχει όλα τα παραπάνω στοιχεία

Η οικογένεια μπορεί να ενισχυθεί για να μάθει τους νέους τρόπους υποστήριξης και επικοινωνίας με τα μέλη της. Πρέπει να γίνει φανερό ότι η οικογενειακή δομή άλλαξε και οι θετοί γονείς πρέπει να βοηθήσουν το παιδί κατά τη συναισθηματική μεταφορά, να καταλάβει τη «δική του» ιστορία και τους λόγους που το οδήγησαν να ζήσει με τη νέα του οικογένεια, να το βοηθήσουν να ρυθμίσει την απώλεια της βιολογικής του οικογένειας και να μεταφέρει τους δεσμούς του σ' αυτή τη νέα θετή οικογένεια με καθαρά πρακτικούς τρόπους όπως π.χ.

- με το να ενθαρρύνουν το παιδί να τους αποκαλεί «μαμά» και «μπαμπά»

- με το να κρεμάσουν φωτογραφίες του παιδιού στους τοίχους του σπιτιού,
- με το να εμπλέξουν το παιδί στις οικογενειακές δραστηριότητες
-τις τελετουργίες,
-με το να κρατήσουν εκφράσεις όπως «στην οικογένεια μας κάνομε αυτό με αυτόν τον τρόπο» μ' ένα στηρικτικό τόνο *(Falhberg,1991*,

ώστε το παιδί να μπορέσει να ενταχθεί πλήρως και ισότιμα στη νέα του οικογένεια και να δημιουργήσει δεσμούς προσκόλλησης με ασφάλεια.

Συχνά ανεπίλυτες συγκρούσεις συζύγων-ιδιαίτερα όταν έχουν επικαλυφθεί με την υιοθεσία παιδιού- μεταφέρονται στο θέμα ανατροφής του παιδιού, αφ' ενός γιατί το ζευγάρι δεν μπορεί να διαχωρίσει τις συζυγικές από τις γονεϊκές αρμοδιότητες, και αφ' ετέρου γιατί η υιοθεσία δεν ήταν η λύση για τα δικά τους βαθύτερα προβλήματα.[16]

Η ψυχολογική κατάσταση των γονέων ,η αντίληψή τους για την συμπεριφορά του παιδιού τους, η σχέση τους σαν ζευγάρι ,η συναισθηματική σχέση τους με το παιδί σε συνδυασμό με τα ακάλυπτα ή όχι προβλήματα ατεκνίας τους, το κοινωνικό ,πολιτιστικό, μορφωτικό και οικονομικό τους επίπεδο, προσδιορίζουν το κοινωνικό πλαίσιο των εξωτερικών επιδράσεων στη δόμηση της προσωπικότητας του παιδιού .

Οι παππούδες και γιαγιάδες των υιοθετημένων εγγονιών θεωρούν τα εγγόνια ένα αναπόσπαστο τμήμα της οικογένειας - ακριβώς όπως θεωρούν τα βιολογικά τους εγγόνια. Αυτό αποκαλύφθηκε στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πανεπιστήμιο της Χάιφα της σχολής κοινωνικής εργασίας. Αυτή η έρευνα είναι μοναδική δεδομένου ότι αξιολόγησε τις προσαρμοστικές σχέσεις από την άποψη των παππούδων και γιαγιάδων. Όλες οι προηγούμενες έρευνες εξέταζαν τις σχέσεις από την άποψη των γονέων και των παιδιών. Δεκαπέντε παππούδες και γιαγιάδες μεταξύ των ηλικιών 59 και 90 συμμετείχαν στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την κα Nira Degani . Η έρευνα προσδιόρισε πέντε στάδια στην ανάπτυξη των συναισθηματικών σχέσεων μεταξύ των παππούδων και γιαγιάδων και των υιοθετημένων εγγονιών τους.

Στο πρώτο στάδιο, ένας παππούς και μια γιαγιά βλέπουν το υιοθετημένο εγγόνι τους ως λύση στο άγχος που προκαλείται από την ανικανότητά του γιου ή της κόρης να φέρει ένα παιδί στον κόσμο.

Στο δεύτερο στάδιο, ενώ μια ισχυρή συναισθηματική σύνδεση είναι ακόμα απούσα, ο παππούς και γιαγιά προσπαθούν να οργανώσουν ορθολογικά την υιοθέτηση και πείθονται ότι τα παιδιά τους έχουν σώσει ένα παιδί που μπορεί να είχε αφεθεί εγκαταλελειμμένο ή να είχε πεθάνει.

Το τρίτο στάδιο συναισθηματικής ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από μια επιφανειακή συναισθηματική σύνδεση και

Στο τέταρτο στάδιο, ο παππούς και γιαγιά δέχονται το παιδί σαν αναπόσπαστο τμήμα της οικογένειας.

Στο τελικό στάδιο, οι παππούδες και γιαγιάδες αρχίζουν να εκφράζουν την ανησυχία τους όταν το18χρονο υιοθετημένο εγγόνι τους, θα αρχίσει να ψάχνει λεπτομέρειες για τη βιολογική του οικογένειά και μπορεί επιλέξει να καθιερώσει μια διαφορετική σχέση ή να εγκαταλείψει την προσαρμοστική του οικογένειά. Σύμφωνα με την κα Degani, αυτό το στάδιο καταδεικνύει ότι οι παππούδες και γιαγιάδες θεωρούν το υιοθετημένο εγγόνι τους ως αδιάσπαστο μέλος της οικογένειας .

[16] *Salvador Minuchin-Οικογένειες και Οικογενειακή Θεραπεία-κεφ.2-Ελληνικά Γράμματα 2000*

3.4 Το Σχολείο- Σχετικές ανησυχίες

Η σχολική τάξη, επεκτείνει τα κοινωνικά ερεθίσματα που εκπέμπονται από την οικογένεια, τους συνομήλικους, τα Μ.Μ.Ε., και το ευρύτερο περιβάλλον όπου το παιδί ζει και αναπτύσσεται. Σύμφωνα με αρκετούς ψυχαναλυτές για την ελλιπή προσαρμογή των παιδιών στο σχολείο, βαρύνουσα σημασία έχουν οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της οικογένειας. Στις περιπτώσεις που οι γονείς, για διάφορους λόγους, δείχνουν υπερπροστασία και ανεκτικότητα ή δεν επιβάλλουν απαγορεύσεις και όρια, τα παιδιά συναντούν ιδιαίτερες δυσκολίες προσαρμογής στο σχολικό τους περιβάλλον, επειδή δεν έχουν καταφέρει να εσωτερικεύσουν τα απαραίτητα όρια, με αποτέλεσμα να εκδηλώνουν ανεξέλεγκτες μορφές συμπεριφοράς.

Ο βαθμός προσαρμογής του παιδιού στο σχολείο, στις κρίσεις των εκπαιδευτικών και στην κουλτούρα των συνομηλίκων είναι επέκταση της προσαρμογής του παιδιού στην οικογένειά του και της αποδοχής από το παιδί της υιοθεσίας του. Τα εσωτερικά του προβλήματα ,μπορεί να παρεμποδίζουν την προσαρμογή του στο σχολείο και τη μάθηση και να διαμορφώνουν χαμηλή αυτοαντίληψη όχι μόνο στον ακαδημαϊκό τομέα, αλλά και στις ευρύτερες κοινωνικές του σχέσεις.

Ορισμένοι γονείς προβάλλουν τις δικές τους επιθυμίες και τα δικά τους βιώματα ,που δεν συμφωνούν πάντα με τις επιθυμίες του παιδιού. Αν ήταν οι ίδιοι καλοί μαθητές ή αν έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση, απαιτούν από το παιδί τους να ακολουθήσει την ίδια πορεία. Αν αντιθέτως δεν κατάφεραν ν΄αποκτήσουν πανεπιστημιακή μόρφωση προβάλλουν τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες τους δια μέσου του παιδιού .Πολλές φορές μπορεί να το πιέζουν υπερβολικά, με αποτέλεσμα εκείνο να αναπτύξει αντιδραστικούς μηχανισμούς και οτιδήποτε έχει σχέση με το σχολείο να του προξενεί δυσαρέσκεια. Το ίδιο το παιδί εισπράττει μια άσχημη εικόνα για τον εαυτό του και υποφέρει από συναισθήματα αυτοϋποτίμησης. Νιώθει την απογοήτευση των γονιών του και ταυτόχρονα την αδυναμία του να τους ικανοποιήσει.

Η ανασφάλεια των θετών γονέων για το ρόλο τους και το ανασφαλές συναισθηματικό κλίμα που προσφέρουν, διαταράσσει τη συνολικότερη οργάνωση της προσωπικότητας του παιδιού, που δυσκολεύεται να προσαρμοσθεί στο κοινωνικό πλαίσιο του σχολείου που διέπεται από επιπλέον κανόνες και απαιτήσεις. Μέσα στο σχολείο, το παιδί αξιολογείται σε σύγκριση με τ' άλλα παιδιά και αυτή η σύγκριση αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης της αυτοαντίληψής του.

Εννοείται ότι η ενημέρωσή του για τις ρίζες του, πρέπει να γίνει από τους ίδιους τους γονείς του και δεν πρέπει να υπάρχουν ερωτηματικά ακάλυπτα. Το παιδί με την είσοδό του στο σχολείο πρέπει να έχει πληροφορηθεί για την υιοθεσία του, ώστε οι τυχόν παραπάνω πληροφορίες που θα δεχθεί από τους συνομήλικους του, να μην το εκπλήσσουν ή να του δημιουργούν σύγχυση.

Αν η πληροφορία της υιοθεσίας του ,δοθεί τυχαία στο περιβάλλον του σχολείου θα απαιτηθεί μεγάλος χρόνος επεξήγησης των ερωτηματικών του και υπάρχει το ενδεχόμενο να δημιουργηθεί μόνιμη δυσπιστία απέναντι στο εαυτό του, στους γονείς μα και στο ευρύτερο περιβάλλον ,αφού η αντίληψη του για τον εαυτό του και οι εμπειρίες του είναι προϊόν αλληλεπιδράσεων με τους άλλους. Οι κοινωνικές του ικανότητες και η αυτοπεποίθησή του μπορεί να κλονισθούν και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και βοήθεια από τους εκπαιδευτικούς ,τους γονείς και τους συνομηλίκους, ώστε να μπορέσει να ξεπεράσει τους φόβους του και να ενταχθεί ισότιμα και πλήρως στον κοινωνικό του ρόλο .

Τα πρώτα προβλήματα μπορεί να αναφανούν όταν το παιδί πάει για πρώτη φορά σχολείο και εκφράζεται με τη δυσκολία του να αφήσει τη μητέρα του και να βρεθεί σε ένα νέο περιβάλλον με άγνωστα πρόσωπα .Η σχολική αυτή φοβία που είναι συνδεδεμένη με το άγχος αποχωρισμού παρατηρείται συνήθως σε υπερπροστατευμένα και μη ενημερωμένα για την υιοθεσία παιδιά. Σωματικά συμπτώματα όπως εμετοί, διάρροια, ταχυκαρδία, πονοκέφαλοι, κοιλιακοί πόνοι, αποτελούν προφάσεις για να μην πάει σχολείο .Στο σχολείο μπορεί να φαίνεται αξιολύπητο, φοβισμένο ,να παραπονείται στο δάσκαλο και με την παραμικρή ευκαιρία να ζητά να γυρίσει σπίτι. Αν ο γονέας το κρατήσει στο σπίτι για να

καλύψει τις δικές του ανασφάλειες σχετικά με την υιοθεσία ,αυτό αποτελεί επιπλέον ενίσχυση στους φόβους του παιδιού. Αν η φοβία επιμείνει, γεγονός που σημαίνει ότι το παιδί πραγματικά δεν έχει δυνατότητα να λειτουργήσει αυτόνομα, είναι πιθανή η ύπαρξη μιας σοβαρής παθολογίας του παιδιού ,που πρέπει να εξετασθεί σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες από ειδικούς.

Σε μεγαλύτερη ηλικία μπορεί να αναπτύξει κάποιας μορφής κοινωνική φοβία, καθώς φοβάται πως θα παρεξηγηθεί για κάτι που θα κάνει ή θα πει. Οι επίμονες σκέψεις και οι ιδέες του γενετικά άγνωστου που δεν έγινε αποδεκτός από την οικογένειά του αλλά από μια άλλη «σαν να είναι μέλος» μπορεί να βασανίζουν το υιοθετημένο παιδί ώστε να μην μπορεί να συγκεντρωθεί στα σχολικά μαθήματα .Μπορεί να αρνείται να συμμετάσχει στις εκδηλώσεις του σχολείου, να νοιώθει μόνο ,παρείσακτο ,φοβισμένο ή αντίθετα να εκδηλώνει κάποιας μορφής αντικοινωνική συμπεριφορά ως άμυνα στις ανασφάλειες και φόβους του.

Οι πιθανές αντιδράσεις του μπορεί να ποικίλλουν:είτε με

-παθητική επιθετικότητα, επίμονη άρνηση συνεργασίας και συμμετοχής στην τάξη
- ενεργητική παθητικότητα ή επιθετικά ξεσπάσματα
-απόρριψη και απόσυρση από παρέες και διαπροσωπικές σχέσεις
-υπερβολική αφύσικη εκδήλωση επιφανειακής κοινωνικότητας

Δεν είναι όμως μόνο η στάση των γονέων που επηρεάζει το παιδί. Σημαντικός άλλος στη ζωή του υιοθετημένου παιδιού είναι και ο δάσκαλος. Αν η εικόνα που έχει ο δάσκαλος για το παιδί φορτίζεται με αρνητική χροιά, στερεοτυπικές αντιλήψεις και αρνητικές προσδοκίες, μεταδίδει μηνύματα αρνητικής αξιολόγησης της αίσθησης του εαυτού του παιδιού, με αποτέλεσμα να τονίζονται τα αρνητικά στοιχεία και να μειώνονται τα θετικά.

Σε επίπεδο εκπαιδευτικής διαδικασίας τα γνωστά μαθήματα όπως "δείξτε το οικογενειακό σας δέντρο " ή "επισημάνετε το χρώμα ματιών σας μέσω των γονέων σας μπορούν να είναι πολύ επίπονα στα παιδιά που υιοθετήθηκαν και δεν γνωρίζουν αυτές τις βιολογικές πληροφορίες. Τα νέα σχέδια μαθήματος μπορούν να αντικατασταθούν εύκολα ,με εκείνα που εστιάζουν στους "οικογενειακούς οπωρώνες"[17] Οι εκπαιδευτικοί, ως φορείς συναισθηματικής αγωγής , μπορούν να δημιουργούν τις προϋποθέσεις και το κατάλληλο κλίμα , όπου εκφράζονται όλα τα συναισθήματα, γίνεται αντιληπτή η οπτική των άλλων σε επίπεδο μοναδικότητας και διαφορετικότητας. Τα παιδιά , μέσα από τις αλληλεπιδράσεις τους ασκούνται στον έλεγχο των δυσάρεστων συναισθημάτων, επεξεργάζονται την κατάσταση τους ,κατανοούν τους άλλους και διαμορφώνουν καλλίτερες διαπροσωπικές σχέσεις.

Δεν είναι βέβαια και σπάνιες οι περιπτώσεις νηπιαγωγών και δασκάλων που υποκατέστησαν την προβληματική σχέση με τους θετούς γονείς ,κατάφεραν να δημιουργήσουν μια καλή σχέση προσκόλλησης με το υιοθετημένο παιδί και επηρέασαν την εξέλιξη του παιδιού σε σημαντικούς τομείς , όπως στον επαγγελματικό και κοινωνικό τομέα . Η Αγγλία είναι μια από τις χώρες που στηρίζει τα παραμελημένα –συναισθηματικά αποστερημένα παιδιά μέσω εξειδικευμένων ευαίσθητων εκπαιδευτικών και των κατάλληλων δομών του σχολείου. Σ΄ αυτές τις περιπτώσεις το σχολείο λειτουργεί ως νέα φόρμα στήριξης και ασφαλούς προσκόλλησης που προσπαθεί ν΄ αντικαταστήσει τα αρνητικά οικογενειακά μοντέλα.

Τα υιοθετημένα παιδιά ανάλογα με την ηλικία υιοθεσίας έχουν αυξημένες πιθανότητες να παρουσιάσουν μαθησιακές δυσκολίες, τάσεις διάσπασης προσοχής ή προβλήματα συμπεριφοράς. Έρευνες για τις σχολικές επιδόσεις δείχνουν ότι η ηλικία της υιοθεσίας δεν παίζει κανένα ρόλο μέχρι τους 18 μήνες. Υπάρχουν αυξημένα ποσοστά αποτυχίας στο σχολείο όταν η υιοθεσία γίνει ανάμεσα στους 18 μήνες και τα τρία έτη, ενώ μετά τα τέσσερα έτη εμφανίζονται διάφορα προβλήματα που σχετίζονται με το σχολείο ,ακόμα και διαταραχές της συμπεριφοράς. Για τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με καλή ποιοτική-συναισθηματική επικοινωνία , που οι δεσμοί προσκόλλησης είναι ισχυροί ,και αγαπούν τη συζήτηση, την ανταλλαγή ιδεών και το διάβασμα δεν θα παρουσιάσουν δυσκολίες.

---

[17] *Wikipedia July 2006 Adoption in schools*

3.5. Το παιδί και η κοινότητα

Οι αντιλήψεις και οι στάσεις της κοινότητας προς τα παιδιά που μεγαλώνουν «διαφορετικά» ή μοιάζουν «διαφορετικά» μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την αυτοεκτίμησή τους. Το υιοθετημένο παιδί σχηματίζει για τον εαυτό του μια διαφορετική εικόνα από τα άλλα παιδιά και πρέπει να καταβάλλει μια επιπρόσθετη προσπάθεια για να αποδεχτεί αυτήν τη διαφορά. Το άγχος ,ο φόβος ή η απόσυρση που παρουσιάζει το υιοθετημένο παιδί, συσχετίζεται με τις αντιλήψεις που εσωτερικεύει και αφορούν τον εαυτό του και τις αρνητικές αντιδράσεις των γύρω του(*Dunn,1994).*

Ο Mead αναφέρει ότι τα άτομα αποκτούν την ενημέρωση για τον εαυτό τους μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης .Το παιδί δεν γεννιέται με την έννοια του εαυτού, δεν έχει εμπειρίες. Αποκτά την έννοια του εαυτού του, ή το αυτοσυναίσθημα του ,μέσω της αλληλεπίδρασής του με τους σημαντικούς άλλους, οι οποίοι του παρέχουν επανατροφοδοτικά στοιχεία και ενισχύσεις και ασκούν σ΄ αυτό θετική ή αρνητική επιρροή.

Όπως παρατήρησε ο *Goffman* ο «τρόπος που οι άλλοι μας βλέπουν μπορεί να επηρεάσει τις εικόνες που αναπτύσσουμε για τον εαυτό μας». Η «ετικέτα»του υιοθετημένου, θα επιτείνει τις φαντασιώσεις του παιδιού για τους βιολογικούς γονείς του και την ιστορία του και μπορεί να διαστρεβλώσει κάθε πραγματική πληροφορία που του δίνεται. Οι αντιδράσεις του μπορεί να είναι ποικίλες σε μορφή ,έκταση και περιεχόμενο και να στρέφονται εναντίον του ίδιου του εαυτού ή του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Η κοινότητα επιταχύνει και εντατικοποιεί το βαθμό αποχωρισμού του παιδιού απ΄ την οικογένεια .Η βάση είναι το σπίτι .Ο πραγματικός κόσμος είναι το σχολείο, οι συνομήλικοι και η κοινότητα. Στην εφηβεία, όταν τα παιδιά προσπαθούν να διαμορφώσουν μια προσωπική ταυτότητα, διαφορετική απ΄ τους γονείς τους , αλλά συναφή με την δομή της οικογένειας, ώστε να τους συμπεριλάβει πρέπει να έχουν την αποδοχή των συνομηλίκων και της κοινότητας. Καθώς προσπαθούν ν΄ απελευθερωθούν να εξαρτώνται από τους γονείς , διαδραματίζεται μια δεύτερη διαδικασία αποχωρισμού-ατομικοποίησης. Οι έφηβοι βλέπουν τον εαυτό τους μέσα από τα μάτια των συνομηλίκων της κοινότητας τους.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του ’80,όταν η υιοθεσία περιβαλλόταν ακόμη από αρνητικά στερεότυπα ή στερεότυπα οίκτου και τα σχετικά υπονοούμενά τους αρκετοί υιοθετημένοι αισθανόταν «δεύτερης κατηγορίας» άτομα και δίσταζαν να εκμυστηρευθούν το γεγονός της υιοθεσίας από το φόβο της απόρριψής τους.

Η Καλούτση – σε μια μελέτη 50 υιοθεσιών στην Ελλάδα (*Καλούτση, 1970*)αναφέρει ότι «η ελληνική κοινότητα κάθε άλλο παρά ευνοϊκή είναι για τον θεσμό της υιοθεσίας .Η υιοθεσία, θεωρείται ως λύση της κοινωνικής και βιολογικής ελλειμματικότητας των άτεκνων ζευγαριών ,μειονεξία που πρέπει να αποσιωπηθεί. Οι Έλληνες θετοί γονείς δεν ενθαρρύνονται να δείξουν αυτό που είναι και υποδύονται πλαστούς ατομικούς και οικογενειακούς ρόλους .Οι στάσεις αυτές της κοινότητας είναι ένας ισχυρός παράγοντας που ωθεί τους θετούς γονείς στην απόκρυψη της υιοθεσίας από το παιδί και από το φιλικό και συγγενικό τους περιβάλλον ,με αποτέλεσμα τις όποιες οδυνηρές συνέπειες αντιμετωπίζει ο υιοθετημένος όταν «μάθει την αλήθεια».

Αυτή η καλυμμένη αρνητική προδιάθεση της κοινωνίας ,όπως επεσήμανε ο *Dr Kirk*, εξακολουθεί να υπάρχει ως ένα βαθμό και οι θετοί γονείς μπορεί να προσαρμόζουν τη στάση τους στην κατάσταση αυτή προσποιούμενοι ότι αποτελούν τη συνήθη βιολογική οικογένεια και να προσπαθούν να ξεχάσουν ότι έχουν υιοθετήσει το παιδί τους, με αποτέλεσμα να μην το ενημερώνουν ή να το ενημερώνουν ελλιπώς ,και το παιδί να σχηματίζει ασαφή εικόνα για τον εαυτό του .Φυσικά υπάρχουν και οι θετοί γονείς που αποδέχονται το ρόλο τους ως ψυχολογικών γονέων ,συνεργάζονται με τους φυσικούς , χωρίς καμιά κριτική, αλλά οι περισσότεροι έχουν ανάμικτες στάσεις. Το κριτήριο επιρροής τους ή όχι από τη στάση της κοινότητας είναι η αποδοχή του γονικού τους ρόλου από τους ίδιους.

Οι επιδράσεις της κοινότητας εισβάλλουν στην οικογένεια με την στάση της γειτονιάς, του σχολείου ,των συνομηλίκων, του πολιτισμικού πλαισίου και των Μ.Μ.Ε. που ζουν και αναπτύσσονται τα παιδιά .Σε σύγκριση με τους άλλους φορείς κοινωνικοποίησης, τα τελευταία δεν δημιουργούν μια διαπροσωπική σχέση και αλληλεπίδραση. Βέβαια το παιδί δεν αντιλαμβάνεται την επίδραση του κάθε φορέα ξεχωριστά, αλλά τους αντιλαμβάνεται να αλληλοσυνδέονται ως ένα σύνολο και συνεπώς αφομοιώνει τις διάφορες εμπειρίες που απορρέουν από τον καθένα .Με τον τρόπο αυτό εναρμονίζει όλες τις άλλες εμπειρίες στη δομή της προσωπικότητας του και μ΄ αυτές ζητά να επιβεβαιώσει ή να επανασχηματίσει την αρχική αντίληψη που δημιούργησε για τον εαυτό του ή να διαμορφώσει μια νέα. Το υιοθετημένο παιδί προσπαθεί να γεφυρώσει το κενό μεταξύ του πραγματικού του εαυτού και της αντίληψης που έχει για την αποδοχή των άλλων. Αν η διαφορά δεν είναι πολύ μεγάλη και αν το περιβάλλον και οι σημαντικοί άλλοι, ενθαρρύνουν το παιδί να γίνει αυτοδύναμο ,δημιουργικό και ανεξάρτητο άτομο, μέσα σ' ένα κλίμα υποστήριξης και σεβασμού της προσωπικής εμπειρίας του ,τότε το παιδί αποκτά μια ανεξάρτητη ολοκληρωμένη προσωπικότητα με εφόδια για να αναπτύξει δεξιότητες κοινωνικής επάρκειας.

Η μεγαλύτερη διάκριση επικεντρώνεται στις διαφυλετικές-διεθνείς υιοθεσίες σε τοπικά περιορισμένες κοινότητες όπου η βιολογική διαφορά ή η εμφάνιση είναι εμφανής, και η κοινωνική ομάδα απαιτεί ομοιομορφία καταγωγής για την ένταξη των μελών της, έτσι ώστε τα υιοθετημένα παιδιά να βρίσκονται σε δυσκολότερη θέση και να καλούνται να επιδείξουν επιτεύγματα που τα άλλα παιδιά δεν είναι αναγκασμένα να πραγματοποιήσουν .Επίσης τα παιδιά που υιοθετούνται από άλλους πολιτισμούς σε διαφορετικές χώρες από την χώρα καταγωγής τους σε μεγαλύτερη ηλικία, και έχουν δεχθεί την διαδικασία κοινωνικοποίησης της χώρας καταγωγής τους, αντιμετωπίζουν ένα επιπλέον πρόβλημα της προσαρμογής τους στους κανόνες, τις αξίες ,τις θέσεις, τους ρόλους και τους κοινωνικούς θεσμούς που επικρατούν στην νέα τους κοινότητα.

Οπωσδήποτε όσο πιο ανοικτή είναι μια κοινότητα απέναντι στην αντιμετώπιση των πολιτών της και τους θεσμούς που έχει ,τόσο πιο ανεπηρέαστο μένει το άτομο από τη στάση της κοινότητας , κατά το στάδιο της διαμόρφωσης της ταυτότητας του. Οι αλλαγές στα ήθη από κλίμα ηθικού περιορισμού της δεκαετίας του 1950-60, στο κλίμα ηθικής επιτρεπτικότητας, όπως φαίνεται από την ελεύθερη συμβίωση, την αλλαγή των φύλλων των συντρόφων, τους μικτούς γάμους και τις ευρύτατες πολιπολιτισμικές μετακινήσεις πληθυσμών έχουν επιφέρει αλλαγή στη δομή και τη σύνθεση της οικογένειας και έχουν οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποδοχή της διαφορετικότητας από την ευρύτερη κοινότητα.

Επίσης η πνευματική καλλιέργεια των γονέων, τα ενδιαφέροντα τους και η προσωπική τους στάση απέναντι στην υιοθεσία έχουν μετακινηθεί σε κλίμα ανοιχτής ενημέρωσης του υιοθετημένου από την οικογένειά του που σχετίζεται με την αποδοχή-προσαρμογή του στο κλίμα της ευρύτερης κοινότητας ,και κατ' επέκταση στην αποδοχή της προσωπικής του κατάστασης όπως πραγματικά είναι και την δημιουργία της κοινωνικής του αυτοεικόνας, με την διαφορετικότητα του υιοθετημένου μα και την ομοιότητα του με τα μέλη της πολιτιστικής ομάδας στην οποία ζει και αναπτύσσεται.

3.6.Το παιδί με προβλήματα υγείας

Το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο των θετών γονέων , το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, οι γνώσεις, οι συνήθειές τους και η στάση τους απέναντι στο παιδί επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το πρόβλημα υγείας, τόσο από τους ίδιους όσο και από το παιδί και ποικίλλει σύμφωνα με ψυχο-κοινωνικο-πολιτισμικούς παράγοντες. Έτσι κάθε παιδί έχει διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων υγείας του που εξαρτώνται τόσο από τη γενετική του προδιάθεση όσο και από τους προστατευτικούς ή επιβαρυντικούς παράγοντες του περιβάλλοντος του που συμβάλλουν στις εμπειρίες του. Βιολογικοί και συμπεριφοριστικοί παράγοντες αλληλεπιδρούν σε μια συνεχή επανατροφοδότηση τόσο στον τρόπο αντιμετώπισης , όσο και στην εξέλιξη της ασθένειας.

Τα ψυχολογικά προβλήματα των παιδιών δεν έχουν ανάλογη σχέση με τη σοβαρότητα του προβλήματος υγείας. Ένα μικρό πρόβλημα υγείας μπορεί να προκαλέσει μεγάλες ψυχικές διαταραχές. Αντίθετα, η δομή της προσωπικότητας και οι ισχυροί προστατευτικοί παράγοντες έχουν το σημαντικότερο ρόλο. Παιδιά που ζουν χωρίς συγκρούσεις πρόβλημα υγείας τους, δέχονται με ικανοποιητικό τρόπο τους περιορισμούς της ασθένειας ή αναπηρίας τους και αναπτύσσουν άλλες αντισταθμιστικές δραστηριότητες με αποτελέσματα προσωπικής και κοινωνικής επιτυχίας.

Στις περιπτώσεις σωματικής αναπηρίας δημιουργείται μια παραμορφωμένη εικόνα του σώματος που σε αντίθεση με άλλα ψυχικά τραύματα της παιδικής ηλικίας τείνει να παραμένει περιοχή ανεπίλυτης σύγκρουσης .Ενδέχεται να υπάρχουν επιπτώσεις στη δόμηση της προσωπικότητας, και το παιδί να δημιούργησε την εικόνα του εαυτού του ενσωματώνοντας από την αρχή την έλλειψη.

Στο ένα άκρο υπάρχουν παιδιά δειλά, παθητικά, απομονωμένα, με έντονα συναισθήματα αγανάκτησης και εχθρότητας προς τα φυσιολογικά άτομα που απαιτούν συνέχεια και διεκδικούν αναπτύσσοντας έναν παθολογικό εγωισμό, ενώ δείχνουν έλλειψη ενδιαφέροντος για κάθε ατομική και κοινωνική δραστηριότητα και έχουν μεγάλη τάση εξάρτησης από τους γονείς και κυρίως από τη μητέρα τους.

Στο άλλο άκρο είναι παιδιά που δείχνουν υπερβολική τάση για ανεξαρτητοποίηση και αυτονομία. Αναλαμβάνουν επικίνδυνες δραστηριότητες, προκαλώντας και εκθέτοντας τη ζωή τους σε κίνδυνο. Δοκιμάζουν συνέχεια τον εαυτό τους και την ανοχή του περιβάλλοντος, αναγκάζοντας τους γονείς τους να παίρνουν περιοριστικά μέτρα. Είναι σαν να έχουν απωλέσει έως ένα βαθμό τον έλεγχο της πραγματικότητας και χρησιμοποιούν μηχανισμούς άρνησης για τα επώδυνα συναισθήματα που τους προκαλεί η αναπηρία.

Μπορούμε να διακρίνουμε δύο καταστάσεις προβλημάτων υγείας σε υιοθετημένα παιδιά:

Α)σωματικής ή διανοητικής εμφανούς αναπηρίας που προϋπάρχει της υιοθεσίας στα ίδια τα παιδιά και οι θετοί γονείς συνειδητά τα επιλέγουν .

Ιδιαίτερα ,το υιοθετημένο παιδί μπορεί να φαντάζεται, ότι δόθηκε για υιοθεσία, επειδή ακριβώς είχε αυτά τα προβλήματα και η συμπεριφορά του να γίνεται προκλητική προς τους θετούς γονείς ή υπερβολικά εξαρτημένη ανάλογα με το πώς το ίδιο ερμηνεύει την αναπηρία του και ποια στάση τηρούν οι γονείς του ως προς το θέμα της υγείας του.

Στο Λονδίνο, η κοινωνική οργάνωση (parents for children) ειδικεύεται στις υιοθεσίες παιδιών , με σύνδρομο Down.Η *Macaskill(1985)* μελέτησε 20 οικογένειες που υιοθέτησαν νοητικά καθυστερημένα παιδιά από 6 διαφορετικές οργανώσεις. Η μελέτη έγινε στους 3 μήνες έως 4,1/2 χρόνια μετά την υιοθεσία .Τα παιδιά φαίνονταν να προοδεύουν σε όλους τους τομείς και οι 17 οικογένειες επιθυμούσαν να υιοθετήσουν και άλλο παιδί με ειδικές ανάγκες. Η μελέτη έδειξε επίσης ότι εκείνοι που υιοθέτησαν παιδί με προβλήματα υγείας ,συνήθως είχαν κάποια εμπειρία αναπηρίας από τις οικογένειές τους ή είχαν κάποιο εργατικό ατύχημα. Πιθανόν να χρειάζεται κάποια αποσαφήνιση του κριτηρίου καταλληλότητας της οικογένειας , όσον αφορά αυτή τη μορφή της υιοθεσίας .

Β)παροδικού ή χρόνιου προβλήματος υγείας που προκύπτει κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας. Είναι βέβαιο ότι ψυχολογικοί παράγοντες συμμετέχουν στην εξέλιξη κάθε ασθένειας και επηρεάζουν την πορεία της. Η ασθένεια, οποιαδήποτε και αν είναι η διάρκειά της, αλλάζει την ψυχολογική κατάσταση του παιδιού και επηρεάζει τη ζωή της οικογένειας . Για το παιδί ,ιδιαίτερα για το υιοθετημένο, η αρρώστια δεν αποτελεί μια βιολογική πραγματικότητα, της δίνει μια ερμηνεία, μπορεί να πιστεύει ότι ο πόνος είναι μια τιμωρία για κάτι κακό που έκανε και να έχει μια αδικαιολόγητη ενοχή. Επιπλέον ο πανικός που νιώθει στην ιδέα ότι δεν θα γίνει καλά επηρεάζει την ικανότητά του να αντιμετωπίσει τα συμπτώματα και να αναρρώσει.

Η λήψη χρόνιων φαρμάκων μπορεί να κινητοποιήσει άγχος και φαντασιώσεις ,ιδιαίτερα στο υιοθετημένο παιδί που νοιώθει ότι τιμωρήθηκε για την συμπεριφορά του, αισθάνεται ένοχο, ανασφαλές με τάσεις εξάρτησης ή υποταγής. Οι συχνές εισαγωγές στα νοσοκομεία μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την παλινδρόμηση του παιδιού σε προηγούμενα στάδια ανάπτυξης, με αυξημένη τάση συναισθηματικής εξάρτησης από τους γονείς του. Μια ξαφνική αλλαγή στην πορεία της υγείας και των συνήθειών του παιδιού, επιβεβαιώνει τις ανησυχίες του και αυξάνει τους φόβους του ότι η αρρώστια του είναι σοβαρή.[18]

Η υπερπροστασία των θετών γονέων απέναντι στο παιδί με πρόβλημα υγείας μπορεί να οδηγήσει σε μη απαραίτητους περιορισμούς δραστηριοτήτων και εμπειριών του παιδιού .Αυτό μπορεί να βλάψει τη φυσιολογική του πορεία προς την ανεξαρτησία, μειώνοντας την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και της πρωτοβουλίας .Επίσης το γονικό άγχος για την υγεία του παιδιού διαχέεται στο περιεχόμενο και στον τρόπο της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας που σχετίζεται με την νοσοκομειακή και ιατρική εμπειρία και επηρεάζει αρνητικά το παιδί (Dr Π.Δ.Χατήρα,2000)

Οι γονείς πρέπει να ισορροπήσουν ανάμεσα σε δύο διαφορετικές καταστάσεις, να υποκύπτουν στις απαιτήσεις του παιδιού εκφράζοντας έτσι την αγάπη τους, αλλά και να κρατούν σταθερά κάποια όρια που έχουν σχέση με την καθημερινή πειθαρχία και τις θεραπευτικές αναγκαιότητες (λήψη φαρμάκων - διαιτολόγιο). Η διατήρηση, όταν είναι δυνατόν, κάποιων δραστηριοτήτων -το βοηθά να αντιμετωπίσει το άγχος και τους περιορισμούς που του επιβάλλει η αρρώστια. Αν βλέπει τους γονείς του αγχωμένους, αυξάνεται το δικό του άγχος και παρουσιάζει διαταραχές στη συμπεριφορά του.

Ένα παιδί προσχολικής ή σχολικής ηλικίας όταν βρεθεί αντιμέτωπο με πρόβλημα υγείας μπορεί να υποχρεωθεί να διακόψει τη φοίτηση και να αναστείλει την κοινωνικοποίησή του. Στην εφηβεία, με τη διακοπή της κανονικής φοίτησης σε μια περίοδο της ζωής που επιβεβαιώνει την αυτονομία και την ανεξαρτησία του, όπου αυξάνει η ενασχόληση με την ταυτότητα, τη μελλοντική καριέρα και την προσέλκυση του άλλου φύλου, όταν εξαναγκάζεται να αντιμετωπίσει τους περιορισμούς που του επιβάλλει η υγεία του σε συνδυασμό με τις εσωτερικές πνευματικές αναζητήσεις του, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζει τους στόχους καριέρας και ζωής του, να αντιδρά με θυμό και να κλείνεται περισσότερο στον εαυτό του.

Ερευνητικές μελέτες δείχνουν ότι όσο περισσότερο προετοιμασμένα είναι τα παιδιά και γνωρίζουν από πριν τι πρόκειται να τους συμβεί όσον αφορά την αρρώστια ,και όσο πιο ασφαλή και σίγουρα αισθάνονται στη θετή τους οικογένεια τόσο καλύτερα και γρηγορότερα αναρρώνουν. Το παιδί με πρόβλημα υγείας έχει μεγαλύτερη ανάγκη από συναισθηματική κάλυψη που θα του προσφέρει τη βεβαιότητα ότι είναι αποδεκτό και αγαπητό όπως είναι και ότι το θέμα της υγείας του ,δεν είναι εκείνο που αναστατώνει την οικογένεια , αλλά μάλλον την ενώνει.

Η ισορροπία στις σχέσεις, και η ειλικρίνεια όλων των εμπλεκομένων μελών βοηθά το παιδί και τους γονείς του για την αποδοχή της κατάστασης όπως πραγματικά είναι.

---

[18] *In.gr health-κεφ.3-οδηγός γονικής συμπεριφοράς*

Κεφάλαιο4. ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Περίπου 120.000 παιδιά υιοθετούνται κάθε χρόνο μόνο στην Αμερική , ανάμεσά τους είναι κάποια που χρειάζονται ειδική φροντίδα υιοθεσίας .Είναι παιδιά [19]με ψυχιατρικά ,αναπτυξιακά, συναισθηματικά προβλήματα που κάποτε ήταν αδύνατον να υιοθετηθούν και που η υιοθεσία τα βοηθά να αναπτυχθούν πολύ καλλίτερα απ' ότι να παρέμεναν στην ανάδοχη οικογένεια ή το ίδρυμα.[20]Στο Οχάιο, το 1978 συστάθηκε μια ειδική Υπηρεσία (ΝΟΑΣ) για την υιοθέτηση παιδιών με ειδικά προβλήματα και μέχρι το έτος 2001,έχει βρει 850 οικογένειες για τα παιδιά αυτά. Η Kupecky ,ειδικός στην υιοθεσία παιδιών αυτών αναφέρει ότι στο Οχάιο 117.000 παιδιά με ειδικά προβλήματα αναμένουν ακόμη να υιοθετηθούν. [21]

Με τον νέο αναπτυσσόμενο τρόπο, μέσω Διαδικτύου ,αναμένονται περισσότερες υιοθεσίες για τα παιδιά αυτά, αφού συγκεκριμένες ομάδες οικογενειών εκδηλώνουν ενδιαφέρον για την υιοθεσία τους.

Τα προβλήματα ψυχικής υγείας και δυσλειτουργίας ποικίλλουν, και αφορούν είτε παροδικές κρίσεις ,είτε σοβαρότερα προβλήματα(διαταραχές που παρεμποδίζουν τη λειτουργικότητα του παιδιού για μεγάλο χρονικό διάστημα και εκδηλώνονται σε 2 ή περισσότερα πλαίσια). Οι περισσότερες δυσλειτουργίες έχουν εξελικτικό χαρακτήρα και μπορεί να εκδηλωθούν στο σωματικό, γνωστικό, συναισθηματικό και συμπεριφορικό επίπεδο. Σε νεαρές ηλικίες εκδηλώνονται στο επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων ,αδυναμία ελέγχου επιθετικότητας και παρορμήσεων.Σε μεγαλύτερες ηλικίες έχουν πιο σοβαρή και επίμονη μορφή και εφ' όσον δεν αντιμετωπισθούν καταλήγουν σε παραβατικές συμπεριφορές και ψυχολογικά προβλήματα.

Ο Erikson αναφέρει ότι οι διαταραχές έχουν τις ρίζες τους σε συγκεκριμένες καταστάσεις που βιώνει το άτομο σε νεαρή ηλικία, με βάση όμως τα τελευταία ερευνητικά δεδομένα, οι ενδογενείς γενετικοί παράγοντες συνδυάζονται με ψυχοκοινωνικούς ,οικογενειακούς και πολιτισμικούς παράγοντες για την εκδήλωση -διατήρηση-παγίωση των διαταραχών και πρέπει να εξετάζονται ως στοιχεία ενός πολύπλοκου συστήματος αλληλεπιδράσεων.

Οι ερευνητές μελετούν κατά πόσο ,παιδιά νηπιακής ηλικίας που υιοθετήθηκαν έχουν την ίδια διαταραχή με τα βιολογικά και θετά τους αδέλφια. Ελάχιστοι συγκεκριμένοι γενετικοί παράγοντες έχουν εντοπιστεί ως υπεύθυνοι για την εμφάνιση αναπτυξιακών διαταραχών, όπως π.χ. το σύνδρομο Prader Willi ή ο αυτισμός (Lamrosso et al.1994)Επομένως τα γονίδια δημιουργούν παράγοντες κινδύνου για την εμφάνιση μιας ορισμένης διαταραχής και δεν προκαλούν άμεσα την εμφάνιση της διαταραχής(Sapolsky,1997)

Η εξέλιξη και εν γένει προσαρμογή των υιοθετημένων παιδιών είναι δυνατόν να επηρεασθεί από

«Προστατευτικούς παράγοντες» που σχετίζονται με την εμφάνιση θετικών αποτελεσμάτων και βελτίωση της κατάστασης όπως:

-υποστηρικτική σχέση τουλάχιστον με τον ένα γονέα

-ομαλή βρεφική περίοδο και υψηλή νοημοσύνη του παιδιού, με δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων

-παρουσία κάποιου έμπιστου ενήλικα, εκτός οικογένειας ,στον οποίο μπορεί να στραφεί το παιδί, **ή**

«αρνητικούς παράγοντες επικινδυνότητας» που συσχετίζονται με την επιδείνωση των προβλημάτων ,όπως:

-η σκληρή ,απορριπτική αντιμετώπιση του παιδιού από τους θετούς γονείς

-η ασταθής και ασαφής συμπεριφορά των γονέων προς το παιδί και η ελλιπής φροντίδα του.

---

[19] *Technology Showcase, Marie Zemler,Adoption,2002.The Future for finding families*

[20] *Fact for families-The adopted child-No 15- Updated November 2002*

[21] *The Hurt Child: Hope for Families with Special Needs Kids and works at the Attachment and Bonding Center of Ohio.*

Προβλήματα των παιδιών που δεν είχαν αντιμετωπισθεί με κατάλληλο τρόπο, συσχετίζονται με προβλήματα σε ποικίλους τομείς της ενήλικης ζωής *(Clarizio,1979,Knitzer 1993*, *Schweinhart & Weikart 1989*)

Τα άτομα με σοβαρά προβλήματα υγείας και δυσλειτουργίες και οι οικογένειές τους χρειάζονται συνήθως συνεχή στήριξη για την αντιμετώπιση των ακαδημαϊκών, συναισθηματικών και κοινωνικών προβλημάτων που συνδέονται με τις διαταραχές και πρέπει να διευκρινισθεί εάν τα προβλήματα αυτά και γενικώς οι δυσλειτουργίες σχετίζονται με την υιοθεσία .

Γενικώς, στις υιοθεσίες παιδιών με προβλήματα υγείας ,οι δυσκολίες μειώνονται όταν οι θετές οικογένειες και τα παιδιά κάνουν χρήση των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών και στοχεύουν στην εξεύρεση μεθόδων βελτίωσης των ενδεχόμενων ψυχολογικών, κοινωνικών και γνωστικών διαταραχών.

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών απαιτείται συνήθως συνδυασμός θεραπευτικών προσεγγίσεων που συμπεριλαμβάνουν οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον *(Κακούρος ,Μανιουδάκη,2005)*

4.1 Συναισθηματικές διαταραχές

Σύμφωνα με το DSM-IV οι συναισθηματικές διαταραχές περιλαμβάνουν εσωτερικευμένες παθολογικές συμπεριφορές-δυσκολίες, όπως διαταραχές άγχους ποικίλης αιτιολογίας με ορισμένα συνοδευτικά συμπτώματα όπως:συναισθήματα κατωτερότητας, έλλειψη αυτοπεποίθησης, κοινωνική απομόνωση, υπερευαισθησία, νωθρότητα, αδιαφορία.

Η συναισθηματική ανάπτυξη των νηπίων, ηλικίας 2-3 χρόνων ,παίζει σημαντικό ρόλο στις διαπροσωπικές του σχέσεις. Το βοηθά ν' αποδεχθεί τις κοινωνικές νόρμες και να ελέγχει σε πρώτο στάδιο την συμπεριφορά του. Επομένως ν' αναπτύσσει συναισθήματα αυτογνωσίας ή δευτερεύοντα συναισθήματα που προϋποθέτουν να έχει το παιδί μια ξεκάθαρη αίσθηση του εαυτού και των άλλων. Οι εμπειρίες των πρώτων προσώπων που δημιουργούν μια σχέση ασφάλειας με το παιδί μπορεί να γίνουν οδηγός της συναισθηματικής ισορροπίας του.

Στη δεκαετία το '60 ο παιδοψυχίατρος *Marshall Schester* διαπίστωσε στις μελέτες του ότι τα υιοθετημένα παιδιά φαίνονται πολύ πιο επιρρεπή στις συναισθηματικές διαταραχές από ότι τα μη υιοθετημένα.[22]

Οι *Kagan και Reid(1986*) σε μια έρευνα τους για 55 συναισθηματικά διαταραγμένους εφήβους που υιοθετήθηκαν διαπίστωσαν ότι μόνο οι μισοί εξακολουθούσαν να ζουν με τις θετές τους οικογένειες σε λειτουργικές συνθήκες συμβίωσης .Όσοι υιοθετήθηκαν από οικογένειες που είχαν και άλλα παιδιά αναπτύχθηκαν σωματικά και ψυχολογικά καλλίτερα σε αντίθεση με εκείνους που υιοθετήθηκαν από μόνους γονείς .Τόσο η εμπειρία των γονέων στην ανατροφή των παιδιών , όσο και η αλληλεπίδραση των ίδιων των παιδιών μεταξύ τους λειτούργησε θετικά.

Λόγω της απροθυμίας των θετών γονιών ακόμη και να σκέφτονται το θέμα της υιοθεσίας, τα συναισθήματα των παιδιών σχετικά με την υιοθεσία παραμένουν στη σφαίρα των φαντασιώσεων -είτε καταπιέζονται είτε εκδηλώνονται με υπερβολικό τρόπο-, με προβληματικές συμπεριφορές που δημιουργούν συναισθηματικές εντάσεις στο πλαίσιο των οικογενειακών- διαπροσωπικών σχέσεων .Πίσω από τις προβληματικές αυτές συμπεριφορές υπάρχουν εσωτερικευμένες έντονες συναισθηματικές φορτίσεις ή συγκρούσεις που προέρχονται από την οικογένεια και επιδεινώνονται στο σχολείο ,και εκδηλώνονται είτε με απόσυρση από τις στενές σχέσεις , είτε με αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Ωστόσο η ιατρική εξέταση του προς υιοθεσία παιδιού που γίνεται από τον παιδίατρο προβλέπεται από τις νομοθεσίες των περισσότερων χωρών .Γίνεται εξέταση συνήθως της αδρής κινητικότητας και των λεπτών χειρισμών, της όρασης, της ακοής, της ομιλίας και αιματολογικές εξετάσεις για πιθανές κληρονομικές ασθένειες (αν το επιθυμούν οι γονείς).Επίσης γίνεται εξέταση, ανάλογα με την ηλικία του παιδιού και την βαρύτητα που δίνουν οι γονείς, της κατά το δυνατόν εξέλιξης της κοινωνικής του συμπεριφοράς. Ελάχιστη σημασία δίνεται για την κάλυψη των συναισθηματικών αναγκών των παιδιών ,παρά το ότι ένα μεγάλο μέρος αυτών έχει εκτεθεί σε τραυματικά γεγονότα και έχει συσσωρεύσει αρνητικές εμπειρίες. Αυτές οι μεταβλητές μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη των σημαντικών συναισθηματικών και συμπεριφοριστικών προβλημάτων που επιβάλλουν την ψυχολογική αξιολόγηση και ίσως, επέμβαση.

Ανάλογα με την ιδιαίτερη δυναμική της θετής οικογένειας και τις επιμέρους παιδαγωγικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται, φαίνονται να διαφοροποιούνται η ένταση και η σοβαρότητα της προβληματικής συμπεριφοράς. Η συναισθηματική αποστέρηση στα παιδιά με τραυματικές εμπειρίες μπορεί να τα οδηγήσει σε διαταραχές συναισθήματος, που μπορεί να εκδηλωθούν με εξωτερικευμένες

[22] *observations on Adorted Children-A.M.A. Archives of General Psychiatry 3*

διαταραχές(προβλήματα συμπεριφοράς) ή εσωτερικευμένες διαταραχές (καταθλιπτικά ,φοβικά συναισθήματα) και αγχώδεις διαταραχές(*Cicchetti et al.2000)* Η σκληρή αντιμετώπιση και η απόρριψη του παιδιού από τους γονείς του, σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την κατάθλιψη(*Asarnow et al.,1994*)

Στα περισσότερα κράτη του κόσμου γίνονται αποδεκτοί 4 τύποι κακομεταχείρησης:σωματική κακοποίηση , σεξουαλική κακοποίηση, παραμέληση των πρώτων αναγκών που περιλαμβάνει ιατρικές ,εκπαιδευτικές και συναισθηματικές ανάγκες και συναισθηματική κατάχρηση .Ο όρος αυτός αναφέρεται ως επεξήγηση ενός τρόπου συμπεριφοράς που εξασθενίζει τη συναισθηματική ανάπτυξη ή την αίσθηση αυταξίας του παιδιού. Μπορεί να περιλαμβάνει κριτική, απειλές ,απόρριψη, έλλειψη υποστήριξης ,καθοδήγησης ή ενεργούς αγάπης με αποτέλεσμα να μην παρέχεται η ψυχολογική προσοχή που χρειάζεται ένα παιδί για να αναπτυχθεί σωστά .Είναι πολύ δύσκολο να αποδειχθεί και επομένως πολύ δύσκολο να επέμβουν οι ειδικοί έγκαιρα .

Καθώς τα υιοθετημένα παιδιά μεγαλώνουν, η πιθανότητα της έκθεσης στη σωματική -σεξουαλική κακοποίηση ,συναισθηματική κατάχρηση ή παραμέληση των πρώτων αναγκών, σύμφωνα προς τους διάφορους βαθμούς εγκατάλειψης, αυξάνεται και εφόσον τα παιδιά παραμένουν στο ίδιο περιβάλλον, διαμορφώνουν δυσλειτουργικά μοντέλα προσκόλλησης, με τάση αναπαραγωγής αυτής της μορφής σχέσεων και στην ενήλική τους ζωή. Τα εσωτερικά μοντέλα λειτουργίας των σχέσεων επηρεάζουν το συναισθηματικό- γνωστικό τους πεδίο, τους δημιουργούν θλίψη και ως αποτέλεσμα της βίας και ανασφάλειας που έζησαν οδηγούνται να αναζητούν στοιχεία από το περιβάλλον τους που θα επιβραβεύουν την αρνητική τους εικόνα για τον κόσμο .

Το εσωτερικευμένο αρνητικό γνωστικό σχήμα μπορεί να οδηγήσει σε καταθλιπτικές σκέψεις και συμπεριφορές ή αδυναμία έκφρασης συναισθημάτων. Συνηθίζουν να ανακαλούν μόνο τις άσχημες στιγμές ,και διατηρούν την πεποίθηση ότι οι άλλοι άνθρωποι, δεν είναι άξιοι εμπιστοσύνης.

Επιπλέον οι ελλιπείς εσωτερικεύσεις που στηρίζονται στο ασταθές και τραυματικό οικογενειακό περιβάλλον που δημιουργεί στρες στο υιοθετημένο παιδί, έχει ως αποτέλεσμα ν' αδυνατεί ν' αναπτύξει κατάλληλους μηχανισμούς προσαρμογής και ελέγχου της συμπεριφοράς του, ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει αυτόνομα και ν' αναπτύξει ψυχοκοινωνικές δεξιότητες. Επειδή βίωσαν ή βιώνουν ακραία επίπεδα απειλής και κινδύνου, εκδηλώνουν προβλήματα ανησυχίας ,αισθήματα τρόμου ,σύγχυση και αποπροσανατολισμό στο χώρο και τον χρόνο που συνοδεύονται με διάφορα αναπτυξιακά και καταθλιπτικά συμπτώματα.

Ένας κλινικός ψυχολόγος, πεπειραμένος στην αξιολόγηση των υιοθετημένων παιδιών που λαμβάνει υπ' όψιν του τις συναισθηματικές-συμπεριφορικές λειτουργίες, μπορεί να είναι ένας ανεκτίμητος σύμβουλος στην αξιολόγηση των μοναδικών αναγκών των υιοθετημένων παιδιών. Ευτυχώς, υπάρχει μια αυξανόμενη εκτίμηση των αναγκών των υιοθετημένων παιδιών ,και ο Δρ *Mark Lerner* που είναι Πρόεδρος της Αμερικανικής Ακαδημίας των εμπειρογνωμόνων στην τραυματική πίεση[23] και κλινικός ψυχολόγος τραυματικός σύμβουλος πίεσης εστιάζει στη βοήθεια των ανθρώπων κατά τη διάρκεια των τραυματικών γεγονότων και των συνεπειών τους, ασχολείται με ψυχολογικές αξιολογήσεις υιοθετημένων παιδιών και συνεργάζεται με τους παθολόγους *Adoptiondoctors.com,* μια καινοτόμο διεθνή ιδιωτική οργάνωση υιοθεσίας που αφιερώνεται στη βοήθεια των γονέων και με τις σύνθετες για την υιοθεσία ιατρικές και ψυχολογικές ανησυχίες .

[23] *www.aaets.org*

4.2Αποδιοργανωτικές διαταραχές συμπεριφοράς

Η συμπεριφορά του παιδιού εκφράζει την ενδοψυχική δυναμική του και την ποιότητα των διαπροσωπικών του σχέσεων στο πλαίσιο που ζει .Εάν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες(όπως ασφαλής συναισθηματικός δεσμός, επαρκής γονικός έλεγχος, ασυμφωνία γονέων ως προς την απόφαση υιοθεσίας-ανατροφής και εκπαίδευσης του παιδιού) αυξάνεται ο κίνδυνος ν' αναπτύξει κάποιας μορφής αντιδραστική ή εναντιωτική διαταραχή,για να αντισταθμίσει τα αρνητικά συναισθήματα που έχει εισπράξει και απορρέουν απ' τις συνθήκες αυτές. Η εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς ,σύμφωνα με τον Bowlby,είναι μια δευτερογενής αλλά αναπόφευκτη ανθρώπινη αντίδραση στα ψυχικά τραύματα που δημιουργούνται στην πρώιμη παιδική ηλικία εξαιτίας της ανεπαρκούς και ασυνεπούς φροντίδας του παιδιού.

Το παιδί από την βρεφική του ηλικία των 6-9 μηνών πρέπει να περάσει ομαλά την περίοδο βιώματος της εμπειρίας του, του «μεταβατικού αντικειμένου»,μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής πραγματικότητας .Αν η φάση αυτή δεν διαρκέσει αρκετά, το Εγώ μπορεί να διαμορφωθεί με παθολογικό τρόπο, σύμφωνα με τον *Winnicott*.Επίσης οι ελλιπείς εσωτερικεύσεις που στηρίζονται σε ασταθές και τραυματικό οικογενειακό περιβάλλον που δημιουργεί στρες στο παιδί, με αποτέλεσμα ν' αδυνατεί να αναπτύξει κατάλληλους μηχανισμούς προσαρμογής και ελέγχου της συμπεριφοράς του, παρεμποδίζουν την ομαλή λειτουργία και ανάπτυξη ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων.

Στην προσχολική ηλικία κυριαρχούν οι εκρήξεις θυμού, η επιθετικότητα προς τα άλλα παιδιά, η ανυπακοή, το πείσμα, η άσκοπη κινητική δραστηριότητα και η διάσπαση προσοχής, ιδίως όταν συνυπάρχει το υπερκινητικό σύνδρομο. Στη λανθάνουσα περίοδο (δημοτικό) προστίθεται η λεκτική επιθετικότητα, ενώ εμφανίζονται η βίαιη συμπεριφορά απέναντι στους άλλους και τα ζώα, η κλοπή (συνήθως από το σπίτι), οι ψευδολογίες, η ανυπακοή στην τάξη, η καταστρατήγηση των σχολικών κανόνων και η καταστροφική συμπεριφορά (συνήθως απέναντι στο σχολείο).

Αλλά υπάρχουν περιπτώσεις υιοθετημένων παιδιών που απαντούν μέσα απ' την αντικοινωνική-διαταρακτική τους συμπεριφορά απέναντι στους γονείς και τους σημαντικούς άλλους ,ως διέξοδο στην ματαίωση που έχουν υποστεί 'η ως εκδίκηση στην κατάσταση που έχουν βρεθεί. Επίσης τα ασαφή όρια που συνοδεύονται από σκληρή έκφραση αρνητικών συναισθημάτων ,και η ανεπαρκής γονική επίβλεψη προτρέπει τους εφήβους κυρίως που δεν έχουν εσωτερικεύσει σταθερά πρότυπα συμπεριφοράς, να ενταχθούν σε παρέες συνομηλίκων με παραβατική-προβληματική συμπεριφορά. Αποκτούν , έτσι ένα είδος αυτοεκτίμησης, με. ένα είδος «ταυτότητας» που δεν ταυτίζεται με τον κοινωνικά αποδεκτό τρόπο, εκείνο που προωθούν οι γονείς και το σχολείο, με την επιθετική επιβολή στους άλλους. Μπορεί ακόμα να ελέγχουν μ' αυτόν τον τρόπο τις πραγματικές προθέσεις των άλλων, αφού δεν έχουν μάθει να τους εμπιστεύονται.

Οι έρευνες σε δίδυμα και υιοθετημένα παιδιά αναφέρουν ότι υπάρχει περιορισμένη γενετικά επίδραση στην εκδήλωση της επιθετικότητας, των αντικοινωνικού τύπου προβλημάτων και στις αποδιοργανωτικού τύπου διαταραχές (*Goodman & Scott ,1997)*Οι βιολογικοί παράγοντες δημιουργούν μια προδιάθεση για την εκδήλωση των διαταραχών, αλλά η εκδήλωσή τους εξαρτάται από την αλληλεπίδραση των βιολογικών με οικογενειακούς και κοινωνικούς παράγοντες (*Capaldi & Patterson, 1994)*

Μια μελέτη από τον *Dante Cicchetti* διαπίστωσε ότι 80% νήπιων που είχαν εκτεθεί σε κακή μεταχείριση και βία όπως η φυσική και ψυχολογική παραμέληση, σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, διατρέχει τον κίνδυνο ψυχιατρικού προβλήματος. Αυτά τα παιδιά είναι πιθανό να αναπτύξουν την αντιδραστική αναταραχή σύνδεσης (RAD). Η αποτελεσματική επεξεργασία των συμπτωμάτων για τα παιδιά που έχουν δοκιμάσει την πρόωρη χρόνια κακή μεταχείριση πρέπει γενικά να είναι πολύμορφη. Τα σωματικά κακοποιημένα παιδιά εμφανίζουν μεγαλύτερο

κίνδυνο εκδήλωσης αποδιοργανωτικών διαταραχών στην εφηβεία. Οι εφηβικοί ψυχίατροι παρέχουν την περιεκτική αξιολόγηση και την προσοχή για τα παιδιά. Μέσω της επεξεργασίας, το κακομεταχειρισμένο παιδί αρχίζει να επανακτά μια αίσθηση της αυτοπεποίθησης και της εμπιστοσύνης.[24]

Το National Adoption Center-εθνικό κέντρο υιοθέτησης- διαπίστωσε ότι 52% των υιοθετήσιμων παιδιών (που σημαίνει εκείνα τα παιδιά που ελευθερώνονται για έγκριση στις ΗΠΑ) είχαν τα συμπτώματα της αναταραχής σύνδεσης. Το τραύμα -σύνδεσης είναι το αποτέλεσμα της κατάχρησης ή της παραμέλησης, που επιβάλλεται από ένα αρχικό φροντιστή ,το οποίο αναστατώνει την κανονική ανάπτυξη της ασφαλούς σύνδεσης. Τέτοια παιδιά ,δεν ανατροφοδοτήθηκαν με προστατευτικές κινήσεις από τα στενά πρόσωπα προσκόλλησής τους, στις αρχικές κοινωνικές τους συμπεριφορές, με αποτέλεσμα να διατρέχουν τον κίνδυνο μιας αποδιοργανωμένης σύνδεσης (δεσμού)

Αν το υιοθετημένο παιδί δεν καταφέρει να διενεργήσει τη διαδικασία σύνδεσης, όπως μπορεί να συμβεί με τις διαδοχικές εναλλαγές προσώπων φροντίδας του ή η ουσιαστική φροντίδα του διακοπεί απότομα όπως μπορεί να συμβεί σε περιόδους θανάτου των γονέων του, τότε μπορεί να παρατηρηθούν συμπτώματα μετατραυματικού συνδρόμου, με δυσάρεστα για την εξέλιξη του παιδιού αποτελέσματα. Αυτά μπορεί να είναι:

Πρωτογενή:

1. Επαναλαμβανόμενες απαισιόδοξες σκέψεις, εικόνες ή όνειρα
2. Φαντασίωση επανάληψης των γεγονότων - αρπαγής - στο παρόν
3. Κόπωση
4. Αποφυγή κάθε συζήτησης, πράξης, τόπων ή ανθρώπων που έχει σχέση με το τραύμα.
5. Νωθρότητα
6. Αδυναμία ανάπτυξης θετικών συναισθημάτων
7. Αίσθημα κινδύνου για το μέλλον
8. Αϋπνίες, εριστικότητα.

Δευτερογενή:

1. Αδυναμία απόλαυσης
2. Αίσθημα αποξένωσης προς τον υπόλοιπο κόσμο «εγώ, το άλλο»
3. Αίσθημα μοναξιάς και εγκατάλειψης, ανασφάλειας
4. Μείωση της Αυτοεκτίμησης με όλα τα παρεπόμενα – νεανική παραβατικότητα
5. Αδυναμία αυτοελέγχου
6. Προσπάθεια τελειοθηρίας στην εργασία

Μπορεί να αναπτυχθούν και ποικίλα σωματικά συμπτώματα όπως: Κοιλιακά άλγη, έμετοι, ημικρανίες , κεφαλαλγίες, τραυλισμός, επίταση άσθματος, βουλιμία – ανορεξία[25]

Μελέτες δείχνουν ότι η γονική παραμέληση, η κατάχρηση και η απροσεξία και είναι εντυπωσιακά υψηλότερες για τα υιοθετημένα παιδιά, η πλειοψηφία των οποίων υιοθετείται μέσω της κοινωνικής πρόνοιας παιδιών στην Αγγλία, τον Καναδά, και τις ΗΠΑ .Υπό αυτήν τη μορφή, τα υιοθετημένα παιδιά είναι πιθανότερο να πεθάνουν πρόωρα, από εκείνα που βρίσκονται στις οικογένειες γέννησης (Google έρευνα για την κακοποίηση των υιοθετημένων παιδιών)

Η *Satir* έγραψε ότι τα συμπτώματα ενός διαταραγμένου μέλους της οικογένειας , είναι στην ουσία ένα σημάδι ότι το μέλος αυτό αντιδρά στη δυσλειτουργία και αστάθεια της οικογένειας .Η διαταραγμένη συμπεριφορά του ατόμου ερμηνεύεται ως υποσυνείδητη αντίδραση σε μια απαράδεκτη κατάσταση μέσα στο σύστημα, αλλά και ως προσπάθεια του να ανακουφίσει και να απορροφήσει τον οικογενειακό πόνο .Με τη συλλογιστική αυτή οι αποδιοργανωτικές διαταραχές της συμπεριφοράς του υιοθετημένου μπορούν να θεωρηθούν σταθεροποιητικοί μηχανισμοί που τίθενται σε λειτουργία για να βοηθήσουν τον υιοθετημένο και την οικογένειά του να βρει την ισορροπία που έχει κλονισθεί.

---

[24] *Facts for Families #9 Child Sexual Abuse, #28 Responding to Child Sexual Abuse, and #43* Discipline

[25] *drdimi@yahoo.com*

4.3*Αναπτυξιακές διαταραχές*

Οι αναπτυξιακές ανεπάρκειες δεν μπορεί να είναι το αποτέλεσμα ενός μόνου παράγοντα, αλλά συνήθως απορρέει μέσα από πλέγμα αρνητικών καταστάσεων και συγκυριών. Ο προβληματισμός αυτός οδήγησε τους ερευνητές να συμπεράνουν, ότι οι αναπτυξιακές διαταραχές οφείλονταν στο γεγονός ότι οι προσδοκίες των γονέων και κατ' επέκταση των θετών ήταν εντελώς ασυμβίβαστες με την ιδιοσυγκρασία και τις απορρέουσες συμπεριφορές των παιδιών, πράγμα που οδηγούσε σε συνεχείς συγκρούσεις και τριβές στην οικογένεια(*Drotar et al.1985b).*

Οι Kazdin και Kagan(1994) επισημαίνουν πως για την αξιολόγηση των αναπτυξιακών διαταραχών πρέπει να διερευνηθεί ο τρόπος συμπεριφοράς των σημαντικών για το παιδί προσώπων και η συμβολή που έχουν στα προβλήματα του παιδιού, σε σχέση με την επίδραση του πολιτισμικού πλαισίου. Τονίζεται η αλληλεπίδραση βιολογικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων και η πολυδιάστατη φύση των διαταραχών που κάνει απαραίτητη τη συνεργασία πολλών ειδικών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των διαταραχών,τη μείωση της δυσλειτουργικής συμπεριφοράς και την αύξηση της λειτουργικότητας του παιδιού. Επίσης απαραίτητη κρίνεται η επαναξιολόγηση , ώστε να εκτιμηθεί κατά πόσο τα χαρακτηριστικά του ατόμου παραμένουν σταθερά και να εντοπισθούν τα πλαίσια στα οποία η διαταραχή εκδηλώνεται.

Γενικώς από ψυχαναλυτικής άποψης ,τα πρώτα 5 χρόνια της ζωής του παιδιού είναι καθοριστικά για την υγιή ανάπτυξη-εξέλιξη της προσωπικότητάς του και οι όποιες ανεπάρκειες στην προσφερόμενη φροντίδα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχική του υγεία και αναπτυξιακές διαταραχές .

Συχνά λάθη που κάνουν οι θετοί γονείς είναι: η υπερβολική προστασία, η έλλειψη σταθερού πλαισίου, χωρίς σαφή όρια, η υπερβολική καταπίεση και ο έλεγχος στην προσπάθεια τους να μην αποτύχουν στο ρόλο που ανέλαβαν .Όμως , όπως είχε προβλέψει ο Freud η πολύ επιτρεπτική ανατροφή των παιδιών ενισχύει την καθήλωσή τους σε προηγούμενα στάδια ανάπτυξης ,με συνέπεια το παιδί να μην μπορεί να αφομοιώσει τις λειτουργίες του Υπερεγώ και να εξαρτάται διαρκώς από το περιβάλλον για την ρύθμιση των λειτουργιών του.

Αλλά και ο *Spitz* τονίζει τη σπουδαιότητα του σταθερού προσώπου, ιδιαίτερα στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού, και μάλιστα τη σταθερότητα της ψυχικής κατάστασης της μητέρας και για την εξέλιξη και ωρίμανση της προσωπικότητας του, όχι μόνο της ψυχοσυναισθηματικής, αλλά και της γνωστικής. Επίσης η *Mahler* υποστηρίζει ότι οι ρίζες της παιδικής ψύχωσης βρίσκονται στο 2^{ο} χρόνο της ζωής του παιδιού και ότι η βιολογική γέννηση , δεν συμπίπτει με την ψυχολογική, που είναι μια ενδοψυχική διεργασία που παίρνει χρόνο για να λειτουργήσει και να εκδηλωθεί.

Τρεις μεταβατικές περίοδοι έχουν αναγνωρισθεί ως κρίσιμες:

Α)ηλικία από 18-24 μηνών που χαρακτηρίζεται από την κατάκτηση της γλώσσας και την αυτονόμηση του κινητικού τομέα

Β)ηλικία 5-11 χρονών που σχετίζεται με την γνωστική ανάπτυξη

Γ)εφηβεία , κατά την οποία οι αυξάνονται τα πνευματικά ενδιαφέροντα και συνοδεύεται από φυσιολογικές-ορμονικές αλλαγές

Παράλληλα η αναπτυξιακή πορεία στη ζωή ενός παιδιού αναγνωρίζεται ως εξής:ο πρώτος χρόνος ως χρόνος εγκαθίδρυσης βασικής σχέσης. Στο δεύτερο χρόνο, τα παιδιά ανακαλύπτουν τις ικανότητές τους, εξερευνούν το σώμα τους και προβάλλουν τον πρώτο αρνητισμό τους. Στην ηλικία των 3-5 χρόνων παίρνουν τα πρώτα κοινωνικά μηνύματα από το σπίτι τους και τον εξωτερικό τους κόσμο, ενώ χρησιμοποιούν πολύ την φαντασία στο παιχνίδι τους. Στην ηλικία των 6-7 χρόνων δίνουν μεγαλύτερη σημασία στη φιλία και αποκτούν μεγαλύτερη αυτονομία.

Κατά τον *Erikson*,το άτομο σε κάθε μεταβατικό στάδιο ανάπτυξης περνάει μια κρίση που καταλήγει σε μια καινούρια ναρκισσική ισορροπία. Στο στάδιο της

βασικής εμπιστοσύνης(στοματικό) το παιδί «είναι αυτό που του δίνεται».Στο στάδιο της αυτονομίας(πρωκτικό) το παιδί «είναι αυτό που θέλει».Στο στάδιο της πρωτοβουλίας (φαλλικό-οιδιποδειακό) το παιδί «είναι αυτό που φαντάζεται ότι μπορεί να είναι».Τέλος , στο στάδιο της εργατικότητας(λανθάνουσα περίοδος) το παιδί «είναι αυτό που μαθαίνει και αυτό που κάνει»

Κατά την ηλικία των 5½ -10 χρόνων το παιδί μετακινεί τα ενδιαφέροντά του απ' το στενό οικογενειακό του περιβάλλον σε ομάδες, συνομηλίκους ,ιδέες, αντικείμενα αθλοπαιδιές, κ .α . Είναι η κρίσιμη ηλικία που δημιουργούνται οι φαντασιώσεις όπου το παιδί φαντάζεται ότι δεν ανήκει στην οικογένεια του, αλλά σε κάποια άλλη φανταστική. Αν επιβεβαιωθούν οι φαντασιώσεις του ,το παιδί , που δεν ενημερώθηκε σωστά ή ζει μέσα στον ασφυκτικό κλοιό της απομόνωσης, μπορεί να μην καταφέρει ποτέ να φτάσει σε επόμενο στάδιο ανάπτυξης ή να παλινδρομήσει σε προηγούμενο. Εάν δεν καταφέρει να αποχωρισθεί από την οικογένεια του και να ανεξαρτητοποιηθεί, σ' ένα υποστηρικτικό, ενθαρρυντικό περιβάλλον , είναι πολύ δύσκολη η κοινωνικοποίησή του, η προσαρμογή του, αλλά και αυτή η ανάπτυξη των γνωστικών λειτουργιών του.

Οι γονείς πρέπει να περιβάλλουν το παιδί με σταθερότητα ,χωρίς να εισπράττουν την φαινομενική αδιαφορία των παιδιών σαν προσωπική αποτυχία, με όρια και αγάπη. Πρέπει να προσαρμοσθούν για την ανεξαρτητοποίηση και απομάκρυνση του παιδιού τους που θα συμβεί στην επόμενη φάση της ανάπτυξης , την εφηβεία.*(Γ.Τσιάντης, Σ.Μανωλόπουλος, 2001)* .Το υιοθετημένο παιδί,στα διάφορα στάδια της ανάπτυξής του, εκτός του κοινού έργου που πραγματώνουν όλα τα παιδιά , έχει να χειρισθεί και το θέμα της υιοθεσίας του.

Στην εφηβεία, οι εκδηλώσεις φυσικής επιθετικότητας είναι πιο σπάνιες αλλά πιο σοβαρές. Οι συχνές και έντονες εκρήξεις θυμού ,η προκλητική συμπεριφορά, η σοβαρή και επίμονη ανυπακοή με φαινόμενα εγκατάλειψης του Σχολείου, περιπλάνησης σε άλλες κοινωνικές δομές , κλοπές, χρήση ουσιών, ένταξή τους σε κλίκες ασύμβατες για τα κοινωνικά δεδομένα της οικογένειας, μπορεί να είναι συχνές. Οι διαταραχές σε ύπνο και θρέψη , επίσης.[26]

Τα στάδια ανάπτυξης και εξέλιξης της ενήλικης ζωής, επηρεάζονται από τον τρόπο που λύθηκαν τα ψυχοσυναισθηματικά προβλήματα των πρώτων εμπειριών του παιδιού, μέσα στην οικογένεια καθώς και του είδους των σχέσεων που είχαν ενδοβληθεί. Τα άλυτα προβλήματα και οι συγκρούσεις της παιδικής ηλικίας μπορεί να ξανάρθουν στην επιφάνεια σε κάποια φάση της ενήλικης ζωής, μέσα σε διαφορετικό πλαίσιο και δυναμική .Όταν μετά από μια μεταβατική φάση, το άτομο αδυνατεί να μπει με επιτυχία στην επόμενη, μπορεί να αναφανούν στοιχεία αναπτυξιακής ψυχικής διαταραχής ,με συνωδά ψυχοκοινωνικά προβλήματα.

Σήμερα είναι πιο αποδεκτή η άποψη ότι η ανάπτυξη της προσωπικότητας μπορεί να εναλλάσσεται σε στάδια σχετικής ηρεμίας και στάδια ταχείας διάπλασης. Το φυσιολογικό περιβάλλον σταθερότητας-αγάπης και στοργής του παιδιού επιδρά στην φυσιολογική ψυχοσυναισθηματική του ανάπτυξη και εξέλιξη. Έχει αποδειχθεί ότι η έλλειψη ειλικρινούς θερμής οικογενειακής σχέσης συμβάλλει στην εκδήλωση αναπτυξιακών διαταραχών.

Ιδιαίτερα για τον υιοθετημένο έφηβο, που μπορεί να νοιώθει ότι χρησιμοποιήθηκε 2 φορές , από τους βιολογικούς , και τους θετούς γονείς του, τα αισθήματα αποπροσωποίησης και αποπραγμάτωσης που νοιώθει , μπορεί να του δημιουργήσουν έντονο φόβο ,σύγχυση και αίσθημα ανεπάρκειας. Και εάν από παιδί βίωνε πολλές πρώιμες απογοητεύσεις ,αντί για πένθος μπορεί να εμφανίσει κατάθλιψη και να προβάλλει τα καταπιεστικά ενδοβλημένα αντικείμενα στις «ατέλειες των κοινωνικών θεσμών» με συνέπεια να εισπράττει συνεχώς απογοητεύσεις από παντού.

[26] *in.gr*

4.4*Διαταραχές θρέψης-ύπνου*

Σύμφωνα με τον Bowlby ο ισχυρός συναισθηματικός δεσμός μητέρας-βρέφους αποτελεί μια πρωτογενή και ανεξάρτητη συναισθηματική ανάγκη των παιδιών και όχι το αποτέλεσμα της κάλυψης των φυσικών βιολογικών αναγκών όπως είχε υποστηρίξει ο Freud.Επομένως , τα παιδιά συνδέονται συναισθηματικά με τους γονείς τους, ακόμα και αν τα παραμελούν ή τους συμπεριφέρονται άσχημα.

Μερικές φορές , η υιοθεσία μπορεί να δημιουργήσει έντονη συναισθηματική φόρτιση και οι αγχογόνες καταστάσεις που απορρέουν στην οικογένεια να είναι τόσες πολλές και σοβαρές ώστε να παρεμποδίζεται η φυσιολογική σωματική ανάπτυξη των παιδιών .Οι αποσπασματικές και διαταραγμένες σχέσεις γονέων-παιδιών, η έλλειψη στοργής, θαλπωρής και συνέπειας, η παραμέληση ή η κακοποίηση των παιδιών σ' ένα στερητικό γι' αυτά περιβάλλον ,δημιουργεί στα παιδιά ένα μόνιμο άγχος με αποτέλεσμα να αντιδρούν με ανορεξία, διαταραχές στον ύπνο ή ακόμα και διαταραχές στις ορμόνες ανάπτυξης*(Λουκία Δημητρίου-Χατζηνεοφύτου ,2001)*

Στην νεαρή παιδική ηλικία, τα παιδιά δυσκολεύονται να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, αισθάνονται ότι κανείς δεν τα αγαπά και αφού η προσπάθεια συσχέτισής τους με τους «σημαντικούς άλλους» δεν ολοκληρώθηκε με ασφάλεια σαν εσωτερική εικόνα, σε μια προσπάθεια να ελέγξουν μόνα τους τα συναισθήματά και το περιβάλλον τους, αντιδρούν στο φαγητό και τον ύπνο.

Αλλά και η έλλειψη σταθερών ορίων και η καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης και σιγουριάς όπου το παιδί μπορεί να αισθανθεί ασφάλεια και σιγουριά για τις ανάγκες και τα προβλήματά του είναι δυνατόν να προκαλέσει στο παιδί ανασφάλεια και άγχος που εκφράζεται με δυσκολίες αποδοχής του εαυτού τους και των συνθηκών που βρέθηκε ,ώστε να διαφέρει απ' τα άλλα παιδιά.

Οι δυσκολίες στις οικογενειακές σχέσεις, το συνολικό οικογενειακό κλίμα, το χαμηλό αυτοσυναίσθημα μπορεί να οδηγήσουν σε προβλήματα «ψυχικής υγείας», με επιπτώσεις κοινωνικής απομόνωσης, αντικοινωνικής συμπεριφοράς ή αγχώδεις-συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα «σωματικής υγείας» με επιπτώσεις σε διαταραχές ύπνου-θρέψης και κατάχρησης ουσιών .

Ιδιαίτερα ο υιοθετημένος προκαλεί τους γονείς του να επέμβουν. Ωστόσο, απευθύνει στην οικογένεια ένα διπλό παράδοξο μήνυμα. Από τη μια προβάλλει, με τη σωματική αδυναμία, την ανάγκη του για αγάπη και προστασία και, από την άλλη, αρνείται, με τη συμπεριφορά και τα λόγια, κάθε βοήθεια που του προσφέρεται. Επειδή δεν μπορεί να αλλάξει την κατάσταση του, τα συναισθήματά του και τις ανάγκες του, προσπαθεί να αλλάξει το σώμα του, ώστε να ελέγχει μόνος του την κατάσταση.

Η αποδοχή των έντονων σωματικών αλλαγών του φύλου στην εφηβεία προϋποθέτει υγιή ψυχική λειτουργία. Οι διαταραχές της διατροφής (ανορεξία και βουλιμία) που εμφανίζονται κυρίως στην εφηβεία και συνήθως στα κορίτσια, στρέφονται εναντίον του σώματος και υποδηλώνουν μια απόπειρα να παρεμποδιστεί η έκφραση της σεξουαλικότητας και την επιθυμία να παραμείνουν παιδιά. Συνήθως είναι μοναχικά άτομα και κάνουν δύσκολα φιλίες, με περιορισμένες προσωπικές σχέσεις και επιφανειακή κοινωνική ένταξη.

Η ψυχογενής ανορεξία ως ψυχοσωματική διαταραχή παρουσιάζεται σε νέους 14-20 ετών που προέρχονται συνήθως από οικογένειες υψηλής κοινωνικής θέσης και οικονομικής κατάστασης, με ελάχιστες ουσιαστικές σχέσεις επικοινωνίας αναμεταξύ τους, ενώ σπάνια συναντάται σε χώρες του τρίτου κόσμου ,και είναι πιο συχνή στα κορίτσια από ότι στα αγόρια. Η ενασχόληση με το φαγητό και το σώμα γίνεται μια εμμονή που τους απορροφά εξ ολοκλήρου .Είναι η φυγή από τα προβλήματα και τις έντονες σκέψεις που τους βασανίζουν. Στο θεραπευτικό σχήμα απαραίτητη είναι η συνεργασία και η κατάλληλη υποστήριξη των γονέων για την εξεύρεση του τρόπου επικοινωνίας με το παιδί τους, σ΄ ένα πλαίσιο σταθερών οικογενειακών σχέσεων, με τόνωση της αυτοπεποίθησης του παιδιού.

Μια πρόσφατη έρευνα πραγματοποιήθηκε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και αφορούσε τη διερεύνηση διαταραγμένων στάσεων και συμπεριφορών στην πρόσληψη τροφής μαθητών και μαθητριών λυκείων ηλικίας 17 ετών. Η έρευνα αυτή έδειξε ότι 2 στα 3 κορίτσια και 1 στα 3 αγόρια θα ήθελαν να χάσουν κιλά, ακόμη κι όταν θεωρούν το βάρος τους κανονικό.

Η ρύθμιση του βιολογικού κύκλου ύπνου-εγρήγορσης του βρέφους καθορίζεται, σε μεγάλο βαθμό, από τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στο βρέφος και τους γονείς του καθώς επίσης από τις γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές εμπειρίες του βρέφους. Η συμπεριφορά των γονέων απέναντι στις δυσκολίες ύπνου των παιδιών διαφοροποιείται ανάλογα με το αν τις αντιλαμβάνονται ως πρόβλημα ή όχι (*Goodlin-Jones et al.2000*).

Τα παιδιά που υιοθετούνται σε νηπιακή και παιδική ηλικία έχουν ήδη συσσωρεύσει εμπειρίες από το προηγούμενο περιβάλλον τους. Οι εμπειρίες αυτές, που συχνά συμβαίνει να είναι έντονα συναισθηματικά φορτισμένες επαναλαμβάνονται σε διάφορες μορφές στα όνειρα των παιδιών. Ανάλογα με την μορφή ασφαλούς προσκόλλησης και εμπιστοσύνης που έχουν στα πρόσωπα των γονιών τους θα συζητήσουν ή όχι τα όνειρά τους. Δεν αποκλείεται να κλειδώνονται στο δωμάτιό τους με τη συντροφιά αντικειμένων που αγαπούν, ως υποκατάστατο της ελλιπούς μητρικής φροντίδας που έχασαν ή με την συντροφιά ραδιοφώνου και μουσικών C.D. σε μεγαλύτερες ηλικίες .Ακόμα όταν δυσκολεύονται να προσαρμοσθούν στην νέα τους οικογένεια και τις νέες συνθήκες ζωής τους και επειδή δυσκολεύονται να εκφρασθούν με λόγια , μπορεί να παρουσιάσουν διαταραχές στον ύπνο.

Αρκετά συχνά , συνήθως ένα χρονικό διάστημα μετά την ενημέρωση του παιδιού για την υιοθεσία του και πριν την πλήρη αποδοχή της , το παιδί αντιμετωπίζει προβλήματα ύπνου που μπορεί να εκφράζονται με διαφορετική μορφή και ένταση .Η έντονη συναισθηματική φόρτιση, μπορεί να προκαλέσει στο παιδί μεταβολές στη συμπεριφορά του, σε επίπεδο αυξομειώσεων του ύπνου του καθώς και στην ποιότητα ανάπαυσης που προσφέρει στον οργανισμό.

Οι παραϋπνίες,(εισβολή περιστατικών εγρήγορσης κατά τη διάρκεια του νυκτερινού ύπνου) και οι εφιάλτες προκαλούνται συνήθως από συναισθηματικές εντάσεις, άγχος και τραυματικές εμπειρίες υποχωρούν καθώς το παιδί μεγαλώνει, όταν οι γονείς κατανοούν τις δυσκολίες του παιδιού και το στηρίζουν συναισθηματικά ,κατά την διάρκεια των επεισοδίων καθώς επίσης και όταν το βοηθούν να εντοπίσει και να συζητήσει τους αγχογόνους παράγοντες στο προσωπικό επίπεδο και το οικογενειακό ή σχολικό περιβάλλον που το αναστατώνουν(*Bootzin & Chambers.1990)*.

Η αϋπνία μπορεί να προκληθεί στα παιδιά και τους εφήβους, όταν τους διακατέχουν επίμονες βασανιστικές σκέψεις που αφορούν την ασφάλεια ή την επιβεβαίωσή τους. Τέτοιες σκέψεις μπορεί να είναι πιο συχνές στα υιοθετημένα παιδιά, ενώ άλλα εκδηλώνουν την επιθυμία να κοιμούνται με τους γονείς μαζί τα βράδια ή παλινδρομούν σε προηγούμενες συμπεριφορές .Αν οι γονείς υποκύψουν καλύπτοντας τις δικές τους ανάγκες ,τους στερούν τη δυνατότητα να εμπιστευθούν τον εαυτό τους και την ανεξαρτησία τους. Μόνο με την ενεργό συμπαράσταση και ειλικρίνεια των γονέων , μπορεί να αντιμετωπισθούν όλα τα προβλήματα που αφορούν τους φόβους και τις δυσκολίες των παιδιών.

Η κληρονομικότητα φαίνεται να έχει ένα σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση υπνοβασίας, αφού σε ένα 80% των ατόμων με αυτή τη διαταραχή , αναφέρεται οικογενειακό ιστορικό υπνοβασίας(*Mash & Wolfe,1999).*

Κεφάλαιο5. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ: ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

5.1. Τεχνικές και μέθοδοι ψυχοκοινωνικής παρέμβασης στο παιδί

Οι τεχνικές και οι μέθοδοι ψυχοκοινωνικής παρέμβασης στο υιοθετημένο παιδί πρέπει να βασίζονται σε λειτουργικές και εξατομικευμένες αξιολογήσεις που λαμβάνουν υπ' όψιν τη συνολική λειτουργικότητα του παιδιού και όχι μόνο την εξωτερική προβαλλόμενη συμπεριφορά του. Να χαρακτηρίζονται δηλαδή από ευελιξία και μια προσωποποιημένη εξατομικευμένη προσέγγιση του κάθε παιδιού και να καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό τόσο από την προσωπικότητα, το είδος του προβλήματος και την ψυχική οργάνωση του παιδιού, όσο και από την δυναμική της οικογένειας και την αποδοχή του ρόλου των μελών της. Να εστιάζουν σε συγκεκριμένους στόχους που απαιτούν επικεντρωμένη προσοχή στο πρόβλημα που απασχολεί το παιδί λόγω της υιοθεσίας του.

Οι ανθρωπιστικές παρεμβάσεις που στηρίζονται στην αρχή ότι κάθε άνθρωπος έχει ανάγκη να γίνει αποδεκτός και να έχει την αίσθηση του «ανήκειν»,προωθούν τεχνικές που αξιοποιούν το υπάρχον δυναμικό και αξιολογούν τις προϋπάρχουσες εμπειρίες σε σχέση με τις αντικειμενικές συνθήκες που τις δημιούργησαν .Οι θεραπευτές διευκολύνουν τα παιδιά να διηγηθούν την ιστορία τους, τις σκέψεις τους, να διερευνήσουν τα συναισθήματά τους ώστε να έχουν επίγνωση να τα εκφράσουν. Είναι πολύ σημαντικό για τα παιδιά ν' ακούσουν και να αισθανθούν από κάποιον που είναι σημαντικός σ' αυτά ότι είναι φυσιολογικό ν' αγαπούν μια άλλη οικογένεια. Η άδεια της αγάπης για μια άλλη οικογένεια βοηθά το παιδί να νοιώσει δεσμό με τη νέα του οικογένεια, και η νέα οικογένεια πρέπει να διευκρινίσει ότι το μοναδικό κίνητρο της ,για την υιοθεσία είναι η αγάπη για τα παιδιά και ότι δεν ήταν το παιδί υπαίτιο που τέθηκε για υιοθεσία *(adapted from Donley,1988)*. Ενισχύουν τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τι τους κινητοποιεί και τι τους εμποδίζει ν' αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους και να κατανοήσουν το ρόλο τους στη διατήρηση των προβλημάτων .Τα βοηθούν έτσι ν΄αποκτήσουν ασφάλεια και αίσθηση ότι μπορούν να ασκήσουν έλεγχο στη ζωή τους, ανεξάρτητα απ' την κατάσταση που βρέθηκαν ,αποβάλλοντας το αίσθημα της ενοχής ή υπαιτιότητας του εαυτού τους για την τοποθέτησή τους σε άλλη οικογένεια που δεν ήταν η οικογένεια γέννησης.

Οι παρεμβάσεις που συνδυάζουν τις ψυχοδυναμικές αρχές με τις γνωσιακές και συμπεριφορικές μεθόδους αποδίδουν καλλίτερα όταν υπάρχουν προβλήματα συμπεριφοράς .Οι τεχνικές στοχεύουν στην καλλιέργεια του αισθήματος εμπιστοσύνης του παιδιού απέναντι στους γονείς του και την απόκτηση αυτοελέγχου και αποτελεσματικότητας στο βαθμό που το παιδί δεν μπορεί να ελέγχει τη συμπεριφορά του και κατακλύζεται από αρνητικά συναισθήματα θυμού και τάσεις εκδίκησης. Όταν το παιδί επιλύσει τις βαθύτερες συναισθηματικές συγκρούσεις του που πηγάζουν από ακάλυπτα ερωτήματα σχετικά με την ταυτότητά του, είναι έτοιμο να αναπτύξει εναλλακτικές στρατηγικές έκφρασης των αρνητικών συναισθημάτων και αναγκών του με τρόπο αποδεκτό.

Οι ψυχοδυναμικές προσεγγίσεις με τεχνικές χρήσης παιχνιδιού, οι προβολικές τεχνικές ,οι ζωγραφιές , οι ιστορίες των παιδιών χρησιμοποιούνται για να εκφρασθούν τα αρνητικά συναισθήματα στις τραυματικές σχέσεις που δημιούργησαν εσωτερικές συγκρούσεις και αποδίδουν καλύτερα σε καταθλιπτικές τάσεις και σε παιδιά με ήπιες συμπεριφορικές και συναισθηματικές διαταραχές και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες(Roth & Fonagy,2005)

Οι Συμπεριφοριστικές- γνωστικές προσεγγίσεις με τεχνικές λειτουργικής μάθησης, αποτροπής δυσλειτουργικών σκέψεων, με τεχνικές διαχείρισης του στρες ,εκπαίδευσης και ενίσχυσης της αυτοεκτίμησής, σε συνδυασμό με την ενημέρωσή τους για τα νομικά τους θέματα που στοχεύουν στην αναδόμηση των αρνητικών γνωστικών διαπροσωπικών σχημάτων αποδίδουν καλύτερα όταν το παιδί ευρίσκεται στην εφηβεία .Στις αποδιοργανωτικές συμπεριφορές των παιδιών χρειάζονται σαφή, υποστηρικτικά και συγκροτημένα πλαίσια με προβλέψιμες και ενθαρρυντικές συμπεριφορές.

Συνήθως είναι πολυεπίπεδες, συνδικάζοντας τεχνικές ενθάρρυνσης θετικών συμπεριφορών με μεθόδους προώθησης διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων και δεξιοτήτων για ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και εσωτερίκευση των κοινωνικών κανόνων (ενίσχυση αυτοελέγχου). Οι πολυσυστημικές παρεμβάσεις δεν χρησιμοποιούνται μόνο για την οικοδόμηση κοινωνικών δεξιοτήτων αντικοινωνικών εφήβων , αλλά χρησιμοποιούνται επίσης για την αναγνώριση των συναισθημάτων και των προβληματικών συμπεριφορών των παιδιών που εκφράζουν τις βαθύτερες ανάγκες τους οι οποίες μένουν ανασταλμένες εγκλωβίζοντας το παιδί σ' ένα φαύλο κύκλο που άλλοτε ενισχύουν και άλλοτε επιδεινώνουν όλα αυτά τα συναισθήματα και τις αντιδραστικές του τάσεις. Αφού αξιολογηθεί η προσωπικότητα του παιδιού, το ιστορικό ιδιαίτερων συνθηκών υιοθεσίας του , η εξελικτική φάση που διανύει, τα εσωτερικευμένα προβλήματα , η ιδιαίτερη δυναμική της οικογενειακής σχέσης, εκτιμάται το επίπεδο εμπιστοσύνης και η σοβαρότητα των συμπτωμάτων, αναγνωρίζονται και λεκτικοποιούνται συναισθήματα και διεργασίες που το παιδί αδυνατούσε να συνειδητοποιήσει ,και του δίνεται η δυνατότητα μέσα από δημιουργικούς-κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους (τεχνικές με παιχνίδια έκφρασης πάντα προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες του συγκεκριμένου παιδιού, σχέδια, ζωγραφιές, διάλογο με ίσους όρους) να επεξεργασθεί και να κατανοήσει τον εαυτό του, τον τρόπο αντίδρασης και σκέψης του και να αποδεχθεί την υιοθεσία του. *(Fahiberg,1991)*

Σε κάθε περίπτωση οι παρεμβάσεις πρέπει να εφαρμόζονται πρώιμα , πριν παγιωθούν προβληματικές-δυσλειτουργικές συμπεριφορές και αναπτυχθούν καταστάσεις κρίσης με έντονες αρνητικές αλληλεπιδράσεις παιδιού και περιβάλλοντος του.

Οι διαφορές μεταξύ θετής και βιολογικής οικογένειας όσον αφορά τη θέση του παιδιού, μπορεί να επαναληφθεί αρκετές φορές με ποικίλους τρόπους σε κοινές δραστηριότητες ,ώστε τα παιδιά να καταλάβουν πλήρως τη θέση τους στη σημερινή τους οικογένεια. Πρέπει να τους παρέχουν **ευκαιρίες έκφρασης συναισθήματος,** με ποικίλους τρόπους .Στην προσπάθεια αυτή των γονέων οι ειδικοί προτείνουν τρόπους που μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά στην απάντηση αυτών των σημαντικών ερωτήσεων και στην κατανόηση της μοναδικής ιστορίας τους :Τα βιβλία ζωής, ecomaps, lifemaps, και lifepaths είναι εργαλεία που χρησιμοποιούνται από θετούς γονείς και τους θεράποντες των παιδιών για να βοηθήσουν τα παιδιά να βρουν απαντήσεις στα θέματα γενεαλογικής ταυτότητας που τους απασχολούν (*Fahlberg, 1991).*

Ένα lifebook, μπορεί να λάβει πολλές μορφές, είναι ουσιαστικά ένας απολογισμός της ζωής του παιδιού στις λέξεις, τις εικόνες, τις φωτογραφίες, και τα έγγραφα, που για κάθε παιδί είναι μοναδικό .Οι γονείς ενθαρρύνονται να βοηθήσουν το παιδί με τη δημιουργία ενός lifebook και με τη συγκέντρωση των πληροφοριών και τη λήψη των εικόνων, των ανθρώπων και των θέσεων όπου εμπεριέχεται και το παιδί, με ιδιαίτερη έμφαση κατά την αναστόρηση του

κινήτρου επιλογής του **μοναδικού και ιδιαίτερου** για τη νέα οικογένεια παιδιού η παιδιών. Οι τοποθετήσεις -αυτός είσαι- είναι σημαντικές στο παιδί.

Ένα ecomap είναι μια οπτική αντιπροσώπευση των σημαντικών ανθρώπων και δραστηριοτήτων στη ζωή του παιδιού. Μπορεί να έχει έναν κύκλο στη μέση της σελίδας με έναν αριθμό ραβδιών ενός παιδιού, μαζί με την ερώτηση "γιατί είμαι εδώ;" Οι γραμμές που προέρχονται έξω από τον κύκλο, σε άλλους κύκλους μπορεί να αντιπροσωπεύουν το δικαστήριο, άλλο να ενθαρρύνει τις οικογένειες, τα αμφιθαλή αδέλφια, το σχολείο, ή άλλα θέματα όπως "τα πράγματα που επιθυμώ να κάνω" για να αντιπροσωπεύσει οπτικά τι είναι σημαντικό σε ένα παιδί και για να το βοηθήσει να καταλάβει πώς ήρθε να ζήσει με την προσαρμοστική οικογένεια (*Fahlberg, 1991).*

Τα lifepaths είναι οπτικές αντιπροσωπεύσεις για να βοηθήσουν τα παιδιά να καταλάβουν τις πορείες της ζωής τους, από που τους έχουν πάρει και τα σημεία απόφασης κατά μήκος της διαδρομής. Μπορούν να περπατήσουν σε πέτρες για να αντιπροσωπεύουν την ηλικία ενός παιδιού ,να έχουν τις γραμμές που πηγαίνουν σε ένα σχέδιο ενός σπιτιού που αντιπροσωπεύει οτιδήποτε είναι σημαντικό για το παιδί, να αναδεικνύουν τα σπίτια όπου έζησε ένα παιδί, τα έτη που το παιδί έζησε εκεί, και μια αναφορά ποιος έζησε με το παιδί σε εκείνο το σπίτι, εάν είναι γνωστός κ.λ.π.(Fahlberg, 1991)

Επί μέρους αναπτυξιακά κύρια σημεία μπορεί να εμπεριέχονται στα βιβλία ζωής (όταν χαμογέλασε αρχικά ένα παιδί, όταν μπουσούλισε, όταν περπάτησε, όταν μίλησε, οι ασθένειες παιδικής ηλικίας, οι τραυματισμοί, οι πληροφορίες για τα μέλη της εκτεταμένης οικογένειας είναι σημαντικές στις εικόνες παιδιών. Τα ονόματα κατοικίδιων ζώων τους ,των δασκάλων και σχολείων που παρακολουθούσαν ,των ελέγχων, και σχολικών δραστηριοτήτων και οποιωνδήποτε ειδικών δραστηριοτήτων που συμμετείχε το παιδί, κ.λπ....)

Η εργασία με αυτά τα εργαλεία παρέχει μια ευκαιρία για το παιδί να δοκιμάσει και να εργαστεί μέσω των συναισθημάτων της απώλειας ,επομένως, είναι ευεργετικές θεραπευτικές μέθοδοι για να βοηθήσουν τα παιδιά σε αυτή τη διαδικασία.

Οι εμπειρογνώμονες υιοθεσίας βοηθώντας τα παιδιά να προσαρμοστούν, αναγνωρίζουν τη σημασία που έχει για τα παιδιά να **ενσωματώσουν τις προηγούμενες συνδέσεις** από τους σημαντικούς ανθρώπους στις ζωές τους, προκειμένου να έχουν τη νέα συναισθηματική σύνδεση που μια νέα οικογένεια δημιουργεί. (*Donley, 1988 Fahlberg, 1991 Henry, 2005).* Αρχικά πρέπει να αξιολογηθεί το επίπεδο μονιμότητας στην οικογένεια και να απαντηθούν οι επιτυχημένες ερωτήσεις των παιδιών ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιό τους ώστε να επιτευχθούν τα συναισθήματα της μονιμότητας στη θετή οικογένεια (Henry 2005) ποιος είμαι (ερώτηση σχετική με την ταυτότητα)

τι συνέβη σε μένα; (ερώτηση σχετική με την απώλεια)

γιατί έγινε η μετάβαση μου; (ερώτηση σχετική με τη σύνδεση)

πώς θα φθάσω εκεί; (ερώτηση σχετική με τις σχέσεις)

πότε ξέρω ότι ανήκω; (ερώτηση σχετική με την απαίτηση και την ασφάλεια)

Ενώ οι συζητήσεις αυτές μπορεί να δημιουργήσουν επίπονα συναισθήματα στα παιδιά και στους γονείς, βοηθούν τα παιδιά να κινηθούν προς το συναίσθημα της μονιμότητας προς τη θετή τους οικογένεια. Οι ερωτήσεις για την οικογένεια γέννησης και τη θέση τους σ᾽ εκείνη την οικογένεια πρέπει να εξεταστούν. Εάν είναι δυνατόν, οι θετοί γονείς πρέπει να συνεργαστούν με τη μητέρα γέννησης κατά τη διάρκεια των επισκέψεων του παιδιού ή να κερδίσουν τη συνεργασία ενός παππού και γιαγιάς γέννησης .

Τα παιδιά έχουν ποικίλες απαντήσεις στη γνώση ότι υιοθετούνται. Το ίδιο ποικίλες μπορεί να είναι και οι αντιδράσεις τους. Το παιδί μπορεί να αρνηθεί την υιοθέτηση ή να δημιουργήσει φαντασιώσεις για την ζωή του. Συχνά σε τέτοιες περιπτώσεις φαντάζονται ότι έχουν δοθεί από τους βιολογικούς τους γονείς προς άλλους επειδή ήταν κακά. Επίσης μπορεί να πιστεύουν ότι έχουν αρπαχθεί. Οι αντιδράσεις και τα συναισθήματα τους καθώς και οι απαντήσεις που τους δίδονται εξαρτώνται από την ηλικία και το επίπεδο ωριμότητάς τους. Χωρίς την ανάπτυξη

ουσιαστικής σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί, είναι αδύνατον να γίνουν εσωτερικές αλλαγές αποδοχής της υιοθεσίας του.[27]

5.2. Τεχνικές και μέθοδοι ψυχοκοινωνικής παρέμβασης στην οικογένεια

Οι παρεμβάσεις στην οικογένεια αφορούν κυρίως την μείωση του άγχους, την επεξεργασία των δυσλειτουργικών σχέσεων, την διαχείριση της συμπεριφοράς, την αλλαγή των πεποιθήσεων, και των προβληματικών παθολογικών προτύπων σχέσεων, την αύξηση της επικοινωνίας και τη ρύθμιση των συναισθηματικών ρόλων/ εκφράσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας .Η αποτελεσματικότητα όλων των παρεμβάσεων βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ανάλυση και επεξεργασία όλων των παραμέτρων της οικογενειακής δυναμικής.Η εκπαίδευση στην ενσυναίσθηση όλων των μελών μέσα από παιχνίδια ρόλων βοηθά τα μέλη να γίνονται λιγότερο εγωκεντρικά όσον αφορά την επί μέρους οπτική τους.

Βασικός σκοπός της συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας στις οικογενειακές παρεμβάσεις είναι η καταγραφή εμπειριών, η ανταλλαγή απόψεων και ο επαναπροσδιορισμός της υιοθεσίας ώστε να απαλλαγεί η οικογένεια από δυσλειτουργικούς ρόλους ,από λανθασμένες αντιλήψεις και στάσεις προς το παιδί και συναισθηματικούς εγκλωβισμούς. Να ενισχυθούν οι βασικές διαπροσωπικές δεξιότητες των γονέων, και κυρίως να αντιμετωπίσουν στην καθημερινότητα τα προβλήματα που προέκυψαν από την υιοθεσία. Η αλλαγή των στερεότυπων αντιλήψεων των γονέων επιφέρει συνήθως και αλλαγές της στάσης τους απέναντι στο παιδί, και δίνει πιο λειτουργική λύση στην ομαλοποίηση των σχέσεων.

Η ψυχοδυναμική προσέγγιση με στοιχεία γνωστικής εκπαίδευσης των γονέων για αλλαγή των στάσεων τους απέναντι στο παιδί ,η εκπαίδευση στις δεξιότητες επίλυσης των προβλημάτων επικεντρωμένη στο παιδί σε μια λειτουργική οικογενειακή θεραπεία , βοηθά τους γονείς να κατανοήσουν ότι οι λόγοι που συχνά ωθούν το παιδί σε μια προκλητική συμπεριφορά ή δυσλειτουργία δεν είναι πάντα συνειδητοί. Έτσι δεν πρέπει να νοιώθουν εξαπατημένοι αν το παιδί επανέρχεται με διαφορετικές μορφές εκδήλωσης ανεπιθύμητης συμπεριφοράς στην προσπάθειά του να αποκτήσει την προσωπική του ταυτότητα.

Εάν το παιδί μάθει, είτε τυχαία είτε λόγω πρόθεσης, για την υιοθεσία από κάποιους άλλους, είναι πιθανόν να νιώσει θυμό και δυσπιστία έναντι των γονιών του. Μπορεί επίσης να νιώσει ότι η υιοθεσία είναι κάτι το κακό, να θεωρεί τον εαυτό του ένοχο ή κάτι για το οποίο υπάρχει ντροπή και για τους λόγους αυτούς είχε κρατηθεί μυστικό.

Πολλοί ειδικοί πιστεύουν ότι πρέπει να ειπωθεί στο παιδί ότι είναι υιοθετημένο σε όσο το δυνατό νεαρότερη ηλικία θεωρώντας ότι η προσέγγιση αυτή δίνει την ευκαιρία πολύ νωρίς στο παιδί να κατανοήσει και να αποδεχθεί την έννοια της υιοθεσίας. Άλλοι ειδικοί θεωρούν ότι εάν αυτό ειπωθεί στο παιδί πολύ νωρίς, σε μια ηλικία που δεν μπορεί πραγματικά να καταλάβει, μπορεί να του προκαλέσει σύγχυση. Η αποδοχή γίνεται σταδιακά και συνεχίζεται μέχρι την ενήλικη ζωή. Οι ειδικοί αυτοί συστήνουν ότι η πληροφόρηση πρέπει να γίνεται όταν το παιδί είναι πιο μεγάλο.[28]

Και στις δύο όμως προσεγγίσεις, υποστηρίζεται ότι το παιδί πρέπει να μαθαίνει για την υιοθεσία από τους γονείς του, με έναν τρόπο που μπορεί να καταλάβει. Το γεγονός αυτό επιτρέπει να περάσει το μήνυμα ότι η υιοθεσία είναι καλή και ότι το παιδί μπορεί να εμπιστευτεί τους γονείς του. Στην ενημέρωση των παιδιών οι οικογένειες χρειάζονται να σκεφθούν τις ανάγκες κάθε παιδιού, όπως

---

[27] *http://www.google.ie/search?hl=en&q="Honest+Adoption+Language"&btnG=Google+Search&meta*

[28] *Facts for Families The Adopted Child No. 15; Updated November 2002*

συνδέονται με την ηλικία του ,την υγεία του, την προσωπικότητα, την ιδιοσυγκρασία, την πολιτιστική και φυλετική εμπειρία και την εν γένει εξέλιξη της προσωπικής ιστορίας του .Η πληροφόρηση πρέπει να δίνεται ανάλογα με το επίπεδο ωριμότητας ,το γνωστικό ύφος και το ρυθμό του παιδιού και να σταματά όταν το παιδί δεν είναι σε θέση να την δεχθεί.

Η επαγγελματίας στις υιοθεσίες H. Craig-Oldsen (1988) προσφέρει τις ακόλουθες προτάσεις για τις ενημερωτικές συζητήσεις ως ευεργετικές για το παιδί:

1)Προγραμματίστε τη συζήτηση. Σε συνεργασία με τον ψυχολόγο ή τον κοινωνικό λειτουργό, οι γονείς πρέπει να αποφασίσουν εάν θέλουν να μιλήσουν με το παιδί πρώτα και να έχουν τον ψυχολόγο ή τον κοινωνικό λειτουργό να ενισχύσει τι ειπώθηκε σε μια πιο πρόσφατη συνομιλία, ή εάν θα επιθυμούσαν να μιλήσουν μαζί με τον ειδικό στο παιδί για την αλλαγή

2) Προετοιμαστείτε να απαντήσετε στα ερωτήματα του παιδιού που μπορούν να δημιουργηθούν από τη συζήτηση. Οι γονείς πρέπει να υποβάλουν ανοιχτά τα θέματα του παιδιού όπως, "πώς σκέφτεται ότι σαν υιοθετημένος θα είναι διαφορετικός από ένα βιολογικό παιδί;" ή "ποια νομίζει ότι θα είναι, η μεγαλύτερη διαφορά όταν είναι υιοθετημένος;

3) χρησιμοποιήστε το γάμο ως αναλογία Η ακρόαση δικαστηρίων είναι όπως την τελετή γάμου, και το πιστοποιητικό υιοθέτησης είναι όπως το πιστοποιητικό γάμου που καθιστά τη σχέση νομική και μόνιμη. (Οι γονείς που χρησιμοποιούν αυτήν την αναλογία πρέπει να προετοιμαστούν για τις ερωτήσεις για το διαζύγιο, ανάλογα με την εμπειρία του παιδιού.)

4) μιλήστε ανοικτά για την υιοθεσία με ένα θετικό τρόπο. Υπάρχουν διάφορες αλλαγές που μπορεί έχουν επιπτώσεις στην κατάσταση παιδιού(π.χ. υιοθεσία ορφανών παιδιών, μεγαλύτερων παιδιών ,παιδιών με πρόβλημα υγείας ή συγγενικών υιοθεσιών) και αυτές πρέπει να συζητηθούν, ανάλογα με το αναπτυξιακό του επίπεδο.

5) εξηγήστε τις διαφορές από την αναδοχή στην υιοθεσία. Η επίγνωση της διαφοράς τους, καθώς και το συναίσθημα ασφάλειάs τους σαν γονείς του παιδιού, μπορεί να μεταδώσει στο παιδί την ασφάλεια ,τη σιγουριά και την εμπιστοσύνη για την θεμελίωση της ταυτότητάς του ,την αυτονόμησή του και την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ζωής του.

Επίσης πολύ βοηθητικές είναι οι πολυσυστημικές παρεμβάσεις , όπου ο σύμβουλος ,στηριζόμενος στις ψυχαναλυτικές γνώσεις του για το ρόλο των πρώιμων εμπειριών στη ζωή των ατόμων και τους μηχανισμούς άμυνας που χρησιμοποιούν για να μειώσουν το άγχος και την ένταση που η υιοθεσία δημιουργεί, κινούμενος βάσει υπαρξιακής-ανθρωπιστικής κατεύθυνσης αναγνωρίζει και επιβεβαιώνει τα συναισθήματα όλων των μελών και τα βοηθά να επεξεργασθούν τα αρνητικά τους συναισθήματα, να τα κατονομάσουν λεκτικά μέσα από τεχνικές έκφρασης ή παιχνίδια ρόλων και φαντασίας. Χρησιμοποιώντας γνωσιακές αρχές βοηθά τα μέλη να κατανοήσουν πως οι σκέψεις επηρεάζουν τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά και μέσω τεχνικών με βιωματικές ασκήσεις καταγράφουν τις σκέψεις τους. Έτσι στηριζόμενοι σε φράσεις-κλειδιά οδηγούνται σε εναλλακτικές λειτουργικές σκέψεις, και τροποποίηση της δυσλειτουργικής συμπεριφοράς.

Βοηθούνται τόσο οι γονείς, όσο και τα παιδιά μέσω λογικών εξηγήσεων να διακρίνουν τις επιθυμίες από τις ανάγκες τους, να αναπτύσσουν ρεαλιστικές προσδοκίες, να κατανοήσουν καλύτερα τον εσωτερικό τους κόσμο, καθώς και τα κίνητρα της συμπεριφοράς τους ,ενώ τους παρέχεται η ευκαιρία να βελτιώσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις ,να καθορίσουν τα όρια για την επικοινωνία τους, και να αποκτήσουν αυτογνωσία ώστε να προχωρήσουν στις κοινωνικές δεξιότητες επίλυσης των συγκρούσεών τους με σαφή μη διφορούμενα μηνύματα.

Άλλοι θετοί γονείς μπορούν να είναι πολύτιμοι σύμβουλοι για τις οικογένειες. Σε αρκετές πολιτείες της Αμερικής υπάρχει ένας κατάλογος υιοθέτησης που ενθαρρύνει τις προσαρμοστικές ομάδες υποστήριξης θετών γονέων κάθε πολιτείας ή κράτους. Οι ομάδες γονέων και υιοθετημένων παιδιών , επεξεργάζονται τα θέματα που τους απασχολούν από κοινού και ανταλλάσσουν απόψεις με άλλα μέλη , επιτρέπουν την επεξεργασία των συναισθημάτων τους και

μειώνουν το άγχος που οι οικογένειες αυτές επιφορτίζονται, όταν μοιράζονται με άλλες τα ίδια ή παραπλήσια θέματα που τις απασχολούν.[29]

Οι ψυχολόγοι που εργάζονται ως σύμβουλοι στις ομάδες αυτές βοηθούν τα μέλη να επεξεργάζονται τις πληροφορίες που τους παρέχουν και να εξασκούνται στην απόκτηση επιθυμητών δεξιοτήτων .Με τεχνικές διαχείρισης της συμπεριφοράς εξηγούν στα μέλη πως να ελέγχουν την συμπεριφορά τους και ν' αυξάνουν τη θετική συμπεριφορά ενώ παράλληλα μειώνουν την αρνητική.

5.3 Πότε πρέπει να επιδιώκεται ψυχοκοινωνική παρέμβαση

Οι ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις που παρέχονται σε τριτογενές επίπεδο, όταν το παιδί κυρίως αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα κακοποίησης ή παραμέλησης ή ψυχικής υγείας γίνονται από τους επαγγελματίες κατασταλτικά ,στα πλαίσια της εξεύρεσης μιας άμεσης λύσης στα προκύπτοντα προβλήματα. Οι πηγές και αιτίες των προβλημάτων ανακαλύπτονται εκ των υστέρων και ο χρόνος αποκατάστασης των προβλημάτων γίνεται μεγάλος. Τόσο οι γονείς όσο και το παιδί έχουν εμπλακεί σε μια δυσλειτουργική σχέση, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα ή την ευχέρεια να ξεφύγουν ,επιρρίπτοντας ευθύνες στη μία ή την άλλη πλευρά. Το δυστύχημα είναι ότι απευθύνονται στους ειδικούς όταν τα προβλήματα είναι σε όξυνση και η οικογένεια είναι σε σοβαρή κρίση(έρευνες και στατιστικές υποδεικνύουν ότι στις περισσότερες περιπτώσεις , τα παιδιά βρίσκονται στην εφηβεία).

Πολλές φορές οι δυσκολίες συμπεριφοράς ή τα προβλήματα συναισθήματος των υιοθετημένων παιδιών, και οι οικογενειακές δυσλειτουργίες μπορεί να έχουν ή να μην έχουν σχέση με ανασφάλειες ή ζητήματα που έχουν σχέση με την υιοθεσία και την αντιμετώπιση εκ μέρους των θετών. Γεγονός είναι ότι η επικοινωνία τους έχει γίνει δυσλειτουργική και είναι αναγκαία η μελέτη της αλληλεπίδρασης των μελών ώστε να προσδιορισθεί πως «συγκατασκευάζουν» την επικοινωνία τους και ποιους σκοπούς εξυπηρετεί η συντήρηση αυτού του δυσλειτουργικού μοντέλου. Εκείνο που αναμφίβολα θα βοηθήσει, στην αποκατάσταση των σχέσεων και στην ομαλοποίηση των αντιδράσεων και των 2 ή πιθανόν και των 3 πλευρών που εμπλέκονται στην υιοθεσία είναι η κατάλληλη παρέμβαση από έναν εξειδικευμένο σύμβουλο στα θέματα της υιοθεσίας. *(Harper Collins,1998, 1999)*

Όταν η ψυχοκοινωνική παρέμβαση γίνει έγκαιρα, αφού εκτιμηθούν που επικεντρώνονται οι κυρίαρχες δυσκολίες της οικογένειας τόσο του υιοθετημένου, όσο και των θετών γονέων, ο ειδικός ανάλογα με την θεωρητική του κατεύθυνση και πολλές φορές των συνδυασμό θεραπευτικών μεθόδων βοηθά στην τροποποίηση των δυσλειτουργικών σκέψεων και συμπεριφορών και αποκατάσταση όλων των σχέσεων .

Η ψυχοκοινωνική παρέμβαση , πρέπει να επιδιώκεται και να παρέχεται στους γονείς όταν:

- Χρειάζονται στήριξη για την ενημέρωση του παιδιού , καθώς και κατά την αναζήτηση ή την συνάντηση με τους φυσικούς γονείς ,καθώς είναι θέματα που δημιουργούν στους θετούς γονείς επίπονα συναισθήματα όπως π.χ. φόβο, ανασφάλεια ,θυμό, αμφιβολίες για την επιστροφή του, κ.λ.π.
- Ερμηνεύουν την ανάγκη του παιδιού να αναζητήσει τις ρίζες του ,ως έλλειψη αφοσίωσης και αισθημάτων προς τους ίδιους ή ως προσωπική αποτυχία στο ρόλο του γονέα. Νοιώθουν αβέβαιοι και μπερδεμένοι ,αδύναμοι να κατανοήσουν ότι η ανάγκη του παιδιού τους να ασχοληθεί με τη γενεαλογία του που στοχεύει στην απόκτηση προσωπικής και κοινωνικής ταυτότητάς του.
- Δεν έχουν παραδεχθεί τις διαφορές της θετής από τη φυσική οικογένεια, φοβούνται ότι ενημερώνοντας το παιδί, το προδίδουν εφόσον οι ίδιοι αισθάνονται ως πραγματικοί γονείς του, λόγω απωθημένων συναισθημάτων ατεκνίας τους.
- Εάν οι θετοί γονείς αισθάνονται πολίτες δεύτερης κατηγορίας επειδή έμειναν άτεκνοι και η υιοθεσία ήταν η δεύτερη επιλογή τους, εάν αισθάνονται

[29] *http://www.childwelfare.gov/nad/index.cfm. (1988). http://www.nacac.org/postadoptionarticles/talkingaboutaa.html*.

ντροπή και στιγματισμό η εάν θεωρούν τον εαυτό τους υπερβολικά φιλάνθρωπο που η υιοθεσία ήταν μια πράξη αγάπης αλλά και λύτρωσης της ψυχής τους.

- Αδυνατούν να καταλάβουν ότι η ποιότητα επικοινωνίας τους με το παιδί, και η δυνατότητα επίλυσης με δημιουργικό τρόπο των διαφωνιών και συγκρούσεων επηρεάζει τις σχέσεις τους με το παιδί καθώς και τη συμπεριφορά του.

Η ψυχοκοινωνική παρέμβαση , πρέπει να επιδιώκεται και να παρέχεται στα παιδιά όταν:

- Οι πρώιμες εμπειρίες στη ζωή του παιδιού δημιουργήσουν αρνητικό ή τραυματικό χαρακτήρα με συναισθηματικές εντάσεις που τόσο το παιδί όσο και οι γονείς είναι αδύνατον να συνειδητοποιήσουν και να ελέγξουν
- Οι συναισθηματικές εντάσεις που δημιουργούνται στο πλαίσιο των οικογενειακών-διαπροσωπικών σχέσεων υποκινούν προβληματικές συμπεριφορές του παιδιού΄
- Η αδυναμία ελέγχου των συναισθηματικών εντάσεων, είτε λόγω της σοβαρότητας των εξωτερικών συνθηκών που τις δημιούργησαν, είτε λόγω εγγενών αδυναμιών του παιδιού, αποτελεί παράγοντα κινδύνου για την εκδήλωση προβληματικών συμπεριφορών.
- Όταν αφού γνωρίσουν τους φυσικούς τους γονείς, υπάρχει μια περίοδος κατά την οποία αποδιοργανώνονται ,νοιώθουν αδύναμοι να κάνουν οτιδήποτε και ξαναζούν φόβους εξαιτίας της γενεαλογικής σύγχυση που νοιώθουν

Ο Erikson πιστεύει ότι οι υιοθετημένοι πανικοβάλλονται αυτήν την περίοδο, επειδή έχουν καταστρέψει τους δεσμούς με την θετή οικογένεια και την ιδανική φαντασίωσή τους για τη βιολογική οικογένεια. Σε αντίθεση ο ψυχίατρος *Norman Paul* αναφέρει ότι η επανασύνδεση είναι υγιής ,διότι δίνει την ευκαιρία στο παιδί να απομυθοποιήσει και να συγχωρέσει το γονιό και στο γονιό την ευκαιρία να απαλλαγεί από τις ενοχές που εγκατέλειψε το παιδί.

- Όταν κατά το μεταβατικό στάδιο μεταξύ της επανασύνδεσης και της ατομικής συγκρότησης, μεταξύ χαμένου εαυτού και επαναπροσδιοριζομένου , υπάρξουν κάποια συμπτώματα κατάθλιψης, με ξεσπάσματα θυμού και οργής σαν φυσικό επακόλουθο του καταιγισμού των έντονα φορτισμένων συναισθημάτων
- Δεν έχουν καταφέρει να εξασφαλίσουν πληροφόρηση ή να έχουν επαφή με το φυσικό γονέα ή συγγενή, και αισθάνονται ματαιωμένοι με συνακόλουθο αποτέλεσμα να αναζητούν σύγκριση και ομοιότητες τουλάχιστον σε εξωτερικά χαρακτηριστικά, και όταν δεν μπορούν να λειτουργήσουν κάτω από στρες*(Triseliotis,1973)*

Στο πλαίσιο της οικογένειας, η παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης πρέπει να επιδιώκεται όταν:

- Τα προβλήματα στις σχέσεις των μελών έχουν οδηγήσει δυσκολίες στην μεταξύ τους επικοινωνία και παρεμποδίζουν την λειτουργικότητά τους.
- Τα αισθήματα απωλειών και μη ρεαλιστικών προσδοκιών είναι δύσκολο να γίνουν αντιληπτά και κατανοητά στις αναμεταξύ τους σχέσεις , με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια μόνιμη πηγή συγκρούσεων και στρες.
- Επιθυμούν βελτίωση των διαπροσωπικών τους σχέσεων ,αύξηση της συνεργατικότητας τους και απόκτηση δεξιοτήτων επίλυσης των συγκρούσεων που αποφέρει η διαφορά απόψεών τους, όσον αφορά τη στάση τους για την υιοθεσία.
- Δεν υπάρχει αποδοχή της υιοθεσίας και εστίαση στο ρόλο και την σχέση των μελών ,αλλά στην κάλυψη ατομικών φιλοδοξιών.
- Υπάρχει επιπλέον στρες εξαιτίας της ελλιπούς κατανόησης των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μελών και ενημέρωσης των νομικών τους θεμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, η διαφοροποίηση των παρεμβάσεων πρέπει να βασίζεται στην αξιολόγηση της προσωπικότητας του παιδιού, στην εξελικτική φάση που διανύει ,στα επιπλέον παθολογικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει , στη σοβαρότητα των προβλημάτων του, καθώς και στην ιδιαίτερη δυναμική της οικογένειας του. Απαραίτητες είναι περισσότερες έρευνες που να εξειδικεύονται στη δυναμική ισορροπία της ανάπτυξης των σχέσεων του υιοθετημένου παιδιού και των ευρύτερων οικογενειακών δεσμών του.

5.4. Πολιτικές και κοινωνικές επιλογές βοήθειας

Στη Ευρώπη κατά τη δεκαετία του 1960,όταν η σεξουαλική ενημέρωση ήταν ελάχιστη, οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ πολιτών και κρατών ακόμα πιο έντονες και κύριο κριτήριο για την υιοθεσία ήταν η οικονομική ευμάρεια των θετών γονέων, αρκετοί γονείς έδωσαν τα παιδιά τους για υιοθεσία σε άλλες χώρες προκειμένου να στηρίξουν οικονομικά τα άλλα τους παιδιά .Αυτό είχε ως αποτέλεσμα κατά την δεκαετία του '90 ,την δημιουργία συλλόγων υιοθετημένων ατόμων στις χώρες της Ευρώπης ,με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων ,την ανταλλαγή κοινών εμπειριών ,την νομική προστασία και την βοήθεια στην αναζήτηση των βιολογικών γονιών τους.

Δεν υπάρχουν ομοιόμορφοι νόμοι σ' όλες της χώρες που αφορούν την νομοθεσία της υιοθεσίας και την προστασία του θεσμού. Αρκετές χώρες απαγορεύουν την υιοθεσία από ζευγάρια ομοφύλων, ενώ δεν είναι ξεκάθαρο το νομικό καθεστώς της παρένθετης μητέρας και των συναισθηματικών προβλημάτων που δημιουργούνται. Συγκεκριμένα προγράμματα ενίσχυσης των δεσμών με την οικογένεια και προαγωγής των δεξιοτήτων υιοθετημένων παιδιών και γονέων για την διαχείριση των αρνητικών παραγόντων κινδύνου κατά την διαδικασία δημιουργίας δεσμών με τη νέα οικογένεια δεν παρέχονται συστηματικά σε όλα τα κράτη σε Διεθνές επίπεδο. Κάθε χώρα ακολουθεί τη δική της πολιτική.

Ούτε ειδικά μέτρα για την προστασία του υιοθετημένου , πέρα από τη Σύμβαση της Χάγης του 1993 για την προστασία των προς υιοθεσία παιδιών στην πατρίδα τους και τη συνεργασία μεταξύ των αρχών των διαφόρων κρατών σε θέματα διεθνών υιοθεσιών που έχει κυρωθεί από την Αυστρία, τη Δανία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Ισπανία και τη Σουηδία. Υπάρχουν μόνο μέτρα για την προστασία του παιδιού σε κίνδυνο ,ωστόσο η κάθε απόφαση πρέπει πάντα να εξατομικευτεί ιδιαίτερα, και να βασιστεί σε μια λεπτομερή εκτίμηση πολλών παραγόντων

Στην Αγγλία υπάρχει η εθνική βδομάδα υιοθέτησης για να ενθαρρύνει τα παιδιά και τους θετούς γονείς να ζήσουν και να δουν τις ομοιότητες και διαφορές από την μια περίπτωση στην άλλη ,ακόμα και από την μια χώρα στην άλλη, να δούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας γονέων, τα όρια ηλικίας, τις προϋποθέσεις γενικά και γίνονται μαθήματα προ-υιοθέτησης στους ενδιαφερόμενους για να αποφασίσουν συνειδητά και ώριμα για την υιοθεσία.

Ο Νοέμβριος του 2006 ορίστηκε ως εθνικός μήνας υιοθεσίας στην Ισπανία για να γίνει γνωστή απ' το ευρύτερο κοινό. Το θέμα του 2006 ήταν η φροντίδα των νέων ανάδοχων και υιοθετημένων παιδιών. Το Υπουργείο Παιδιών ανακοίνωσε την ίδρυση ενός νέου τμήματος –Γραφείου:Οργανισμός Ανταλλαγής Υιοθετημένων.[30]

Υπάρχει ένας εθνικός κατάλογος υιοθεσίας που περιλαμβάνει τις πληροφορίες για τους ενδεχόμενους προσαρμοστικούς γονείς, το πώς να υιοθετήσουν, τη διαδικασία εγχώριας μελέτης, χρηματοδοτική συνδρομή, νομικές εκτιμήσεις, και πιθανές προκλήσεις. Ενθαρρύνονται οι στρατηγικές υιοθέτησης και τα προγράμματα, που βοηθούν τις προσαρμοστικές οικογένειες ,να ζητήσουν παιδιά που περιμένουν για έγκριση. Διευκρινίζονται νομικά ζητήματα, αρχεία γέννησης και υιοθεσίας και νόμοι & παρέχονται ενισχυτικές πληροφορίες γονέων γέννησης ,οικογενειακών μελών γέννησης , συγγενών κ.α . Προτρέπονται οι επαγγελματίες να διατηρούν τις συνδέσεις με τα παιδιά που υιοθετούνται και δίνονται πληροφορίες για την υποστήριξη των γονέων γέννησης

Η F.I.E.P.,[31] όπως είναι γνωστή από τα αρχικά του Γαλλικού τίτλου της είναι η Διεθνής Ομοσπονδία για την Εκπαίδευση των Γονέων'. Ιδρύθηκε στο Παρίσι το 1964. Η Σχολή Γονέων φροντίζει να διευκολύνει την αποδοχή από τον καθένα των προβλημάτων του, να τον διαφωτίσει ως προς τη μορφή των

---

[30] http//www.childwelfare.gov/adoption/nam/highlights.cfm

[31] *Federation Internationale pour l' Education des Parents - International Federation for Parent Education*

σχέσεών του με τον άλλον και ειδικότερα με τα μέλη της οικογένειάς του'. Δράσεις της είναι:

-η ενημέρωση με μελέτες, έρευνες ,δημοσιεύσεις και εισηγήσεις της οικογενειακής ψυχολογίας

-η διαφοροποίηση που αναλαμβάνει και στοχεύει σε μία προσωπική αναζήτηση της στάσης του γονέα απέναντι στο παιδί του, είτε είναι φυσικό είτε υιοθετημένο.

Αντιθέτως στην Αμερική η δωρεάν διανομή των ενιαίων ενημερωτικών δελτίων για την υιοθεσία είναι δημόσιες υπηρεσίες που πραγματοποιούνται από το Ταμείο χρηματοδότησης ακαδημίας. Υποστηρίζουν εκπαιδευτικά προγράμματα και υλικά με σκοπό να εκπαιδεύσουν τους γονείς, τις οικογένειες, τους δασκάλους, και άλλους εμπλεκόμενους, και να ενθαρρυνθεί η χρηματοδότηση για την επιστημονική έρευνα. [32]Ωστόσο,αρκετές πολιτείες ακολουθούν τη δική τους πολιτική.

Μια καινοτόμος διεθνής ιδιωτική πρακτική υιοθεσίας που αφιερώνεται στη βοήθεια των γονέων και των αντιπροσωπειών υιοθεσίας σχετικά με τις σύνθετες για την υιοθεσία ιατρικές και ψυχολογικές ανησυχίες δημιουργήθηκε το 2005 και παρέχει συμβουλές-οδηγίες στις θετές οικογένειες που επιλέγουν να υιοθετήσουν παιδί, όπως και τρόπους ενίσχυσης συναισθηματικής μετάβασης του παιδιού από τις οικογένειες , τις οργανώσεις, τα δικαστήρια, κ.α. Όλες οι επικοινωνίες γίνονται μέσωfax ,e mail κ.λ.π[33].

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα ,στην Ελλάδα τουλάχιστον ,οι επίσημα αναγνωρισμένες οργανώσεις υιοθεσιών , τα κέντρα ψυχικής υγείας οι ιατροπαιδαγωγικοί-συμβουλευτικοί σταθμοί, και τα τμήματα Κοινωνικών Υπηρεσιών των Νομαρχιών παρέχουν αποσπασματικές υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης στην οικογένεια και το παιδί. Η παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης στην οικογένεια και το παιδί πρέπει να είναι ανοικτή και προσβάσιμη 24 ώρες το 24ωρο και οι ομάδες αλληλοϋποστήριξης γονέων ,και υιοθετημένων, να στοχεύουν όχι μόνο στην αποκατάσταση προβλημάτων αλλά κυρίως στην ενημέρωση- ανταλλαγή απόψεων –προβληματισμών .Να εστιάζουν περισσότερο στις ομοιότητες παρά στις διαφορές και στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί για δεχθούν την πτυχή που προσδιορίζει τη μοναδικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης[34]

Η ουσιαστική βοήθεια που μπορεί να δοθεί από την εκάστοτε πολιτεία μέσω των εξειδικευμένων επιστημόνων της , τόσο στα υιοθετημένα άτομα , όσο και στις οικογένειές τους πρέπει:

- να δίνει έμφαση στην ανάπτυξη ρεαλιστικών προσδοκιών των μελών, σε συνδυασμό με την ανάγκη να μάθουν να διαχειρίζονται τις σχέσεις τους και να ξεπεράσουν τα αισθήματα των απωλειών τους

-να δίνει έμφαση στη μεγιστοποίηση της εστίασης στο ρόλο και τη σχέση που αναπτύσσουν οι 2 πλευρές για την μεγαλύτερη προσωπική τους ανάπτυξη.

- να παρέχει ικανές και ευέλικτες υπηρεσίες ενημέρωσης και στήριξης όταν το παιδί ή η οικογένεια έχουν ανάγκη ψυχοκοινωνικής στήριξης,

- να παρέχει υπηρεσίες ενημέρωσης για τα νομικά τους θέματα

---

[32] *Copyright © 1997 by the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*.

[33] *http://www.adoptiondoctors.com/articles*

[34] *ww.bridgecommunications,org*

Κεφάλαιο 6.ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΟΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

- **Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1950 για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου**

Η Σύμβαση προασπίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες και ιδρύει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ούτως ώστε να εγγυηθεί το σεβασμό τους. Ορισμένες διατάξεις της αφορούν την οικογένεια και τα παιδιά, όπως τα δικαιώματα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής (άρθρο 8). Έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη.

- **Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1967 για την υιοθεσία παιδιών ¨**

Στόχος της Σύμβασης είναι η εναρμόνιση των νομοθεσιών των συμβαλλομένων κρατών και η αποφυγή συγκρούσεων νόμων, όταν η υιοθεσία επιφέρει τη μετάβαση του παιδιού από ένα κράτος σε άλλο. Ρυθμίζει τις προϋποθέσεις και τις έννομες συνέπειες της υιοθεσίας. Έχει κυρωθεί από τη Δανία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

- **Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1975 για το νομικό καθεστώς των τέκνων χωρίς γάμο των γονέων τους**

Στόχος της Σύμβασης είναι η εξομοίωση του καθεστώτος των παιδιών που γεννώνται εκτός γάμου με εκείνο των παιδιών που γεννήθηκαν σε νόμιμο γάμο. Έχει κυρωθεί από την Αυστρία, τη Δανία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

- **Σύμβαση** του **1980 για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών**

- Στόχος της Σύμβασης είναι η προστασία των παιδιών από τις επιβλαβείς συνέπειες της απαγωγής και της κατακράτησης πέραν των συνόρων, με την πρόβλεψη διαδικασίας που επιτρέπει την άμεση επιστροφή τους μέσω συστήματος συνεργασίας μεταξύ κεντρικών αρχών. Έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη, υποχρεωτικά βάση της Διάσκεψης της Χάγης

- **Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1980 για την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε θέματα επιμέλειας των τέκνων και για την αποκατάσταση της επιμέλειάς τους**

Η Σύμβαση αναγνωρίζει στο Προοίμιό της ότι πρωταρχική σημασία για τη λήψη αποφάσεων που αφορούν την επιμέλεια έχει το συμφέρον των τέκνων. Στόχος της είναι η αντιμετώπιση των δυσχερειών που προκαλούνται από διαφωνίες σχετικά με την επιμέλεια μεταξύ γονέων που ζουν σε διαφορετικά ευρωπαϊκά κράτη. Έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη.

- **<u>Σύμβαση του 1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού Ηνωμένων Εθνών</u>**

(Αναφέρεται στο σύνολό της παρακάτω στο παράρτημα)

- **Η Ευρωπαϊκή <u>Σύμβαση</u>** του **1996 για την άσκηση των δικαιωμάτων των παιδιών**

Στόχος της Σύμβασης είναι η προώθηση των ύψιστων συμφερόντων των παιδιών. Περιλαμβάνει ορισμένα δικονομικά μέτρα με στόχο να εξασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων των παιδιών. Έχει κυρωθεί από τη Γερμανία και την Ελλάδα.

- **Η Διάσκεψη της Χάγης**

Η Διάσκεψη της Χάγης έχει εγκρίνει αρκετές συμβάσεις στον τομέα της προστασίας του παιδιού. Οι σημαντικότερες από τις πιο πρόσφατες Συμβάσεις είναι:

- **Η <u>Σύμβαση</u>** του **1993 για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία σε θέματα διεθνών υιοθεσιών**

Στόχος της Σύμβασης είναι η προστασία των προς υιοθεσία παιδιών στην πατρίδα τους, ει δυνατόν προσφέροντάς τους ένα σπίτι σε αυτή. Προβλέπει συνεργασία μεταξύ των αρχών των διαφόρων κρατών. Έχει κυρωθεί από την Αυστρία, τη Δανία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Ισπανία και τη Σουηδία.

- Η **<u>Σύμβαση</u>** του **1996 για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών**

Η Σύμβαση θεσπίζει κανόνες για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση, την εκτέλεση και τη συνεργασία σε θέματα γονικής μέριμνας και μέτρων προστασίας των παιδιών. Η δικαιοδοσία ανήκει κατά κανόνα στο συμβαλλόμενο κράτος συνήθους διαμονής του παιδιού, ενώ θεσπίζεται και μηχανισμός συνεργασίας μεταξύ κεντρικών αρχών. Η Σύμβαση δεν έχει τεθεί ακόμα σε ισχύ.

- **Η νέα <u>Σύμβαση</u> για την επικοινωνία που αφορά τα παιδιά**

Στόχος της Σύμβασης είναι να καθορίσει τις γενικές αρχές που πρέπει να εφαρμόζονται στις εντολές επικοινωνίας, καθώς και να θέσει πρόσφορες διασφαλίσεις και εγγυήσεις ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η ενδεδειγμένη άσκηση της εν λόγω επικοινωνίας και η άμεση επιστροφή του παιδιού μετά το πέρας της περιόδου επικοινωνίας. Η Σύμβαση δεν έχει τεθεί ακόμα σε ισχύ.

Κεφάλαιο 7.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ- ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ

Με βάση το νόμο 2447/96 στην Ελλάδα οι γονείς που επιθυμούν να υιοθετήσουν ένα παιδί στην οικογένειά τους μπορεί ήδη να έχουν φυσικά παιδιά ή να είναι μόνοι χωρίς σύζυγο, ηλικίας ως 50 χρόνων ο ένας τουλάχιστον από το ζευγάρι(για υιοθεσία βρέφους, μετά τα 50 η ηλικία του παιδιού προς υιοθεσία κλιμακώνεται ανάλογα με την ηλικία του γονέα), να είναι υγιείς και με λευκό ποινικό μητρώο, και να συνεργάζονται με την οργάνωση(κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγο) για 3 χρόνια .Με την προηγούμενη νομοθεσία βαρύτητα είχε και το εισόδημα.

Το Κέντρο βρεφών Μητέρα, το Αναρρωτήριο Πεντέλης, το Δημοτικό Βρεφοκομείο Θεσσαλονίκης «Ο Άγιος Στυλιανός» και η Παιδόπολη «Αγιος Ανδρέας» στο Καλαμάκι διακινούν επίσημα παιδιά προς υιοθεσία ή αναδοχή & σύμφωνα με το υπουργείο Υγείας, στο οποίο υπάγονται οι ανωτέρω φορείς, το 2004 υιοθετήθηκαν στην Ελλάδα 437 παιδιά. Οι υιοθεσίες από τα τέσσερα ιδρύματα ήταν περί τις 50.

Οι υπόλοιπες ήταν ιδιωτικές υιοθεσίες (κατόπιν συμφωνίας φυσικών και θετών γονιών συνήθως μέσω κάποιου τρίτου).Η έρευνα καταλληλότητας φυσικών γονέων γίνεται από κοινωνικούς λειτουργούς των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και υποβάλλεται στο Πρωτοδικείο. Στην Κρήτη , ειδικότερα, από το 1980 έως 2006 στο νομό Ηρακλείου έγιναν 526 έρευνες υιοθεσίας, στο νομό Χανίων 261, στο νομό Ρεθύμνου 76, και στο νομό Αγ .Νικολάου 109.Η καταγωγή των παιδιών κατά την δεκαετία του ’80 ήταν στην πλειοψηφία αθιγγανικής καταγωγής, ενώ από 1993 έως σήμερα τα περισσότερα παιδιά που δίνονται για υιοθεσία έχουν Ρουμάνικη ή Βουλγάρικη καταγωγή και γεννιούνται στην Ελλάδα.

Παιδί “νομικά ελεύθερο” σημαίνει ότι οι φυσικοί γονείς συναίνεσαν στο δικαστήριο να δοθεί το παιδί τους για υιοθεσία ή ότι έγινε αναπλήρωση της συναίνεσης από τον δικαστή επειδή έκρινε ότι αυτό υπαγορεύει το συμφέρον του παιδιού. Στην πρώτη περίπτωση το παιδί αποκαθίσταται σύντομα, και τοποθετείται αμέσως στη θετή του οικογένεια. Στη δεύτερη περίπτωση οι διαδικασίες είναι μακροχρόνιες (1-2 χρόνια), μέχρι ο δικαστής να αφαιρέσει την επιμέλεια από τους φυσικούς γονείς και να τη δώσει στο ίδρυμα, η σε προνοιακές υπηρεσίες που επιλέγουν ανάδοχους γονείς για την τοποθέτηση του παιδιού ,έως ότου γίνει η οριστική δικαστική απόφαση της υιοθεσίας .

Τα ελεύθερα προς υιοθεσία παιδιά είναι ελάχιστα γιατί ελάχιστοι είναι και οι φυσικοί γονείς που σήμερα δίνουν τα παιδιά τους. Οι οργανώσεις τούς ενισχύουν να τα κρατούν κοντά τους κινητοποιώντας τη βοήθεια της ευρύτερης οικογένειας ή της κρατικής μηχανής, με μέτρα στήριξης κοινωνικοοικονομικής φύσης. Αυτά που τελικά απομένουν να έχουν ανάγκη οικογένειας είναι παιδιά που η οικογένεια προέλευσής τους αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα οικονομικής-ψυχοσυναισθηματικής μορφής .Μπορεί ήδη τα παιδιά να έχουν υποστεί τις συνέπειες αυτής της δυσλειτουργίας και εκτός της αγάπης των νέων θετών γονιών να χρειάζονται και συστηματική βοήθεια ειδικού για να ξεπεράσουν τραυματικές εμπειρίες .

Δεν αξιολογούνται όμως όλοι οι θετοί γονείς με τα ίδια κριτήρια ,ιδίως όταν πρόκειται για ιδιωτική υιοθεσία όπου οι επαγγελματίες βρίσκουν τοποθετημένο το παιδί στην υποψήφια θετή οικογένεια και η μόνη εναλλακτική λύση που υπάρχει ως περιβάλλον φροντίδας του παιδιού είναι το ίδρυμα. Οι φυσικοί γονείς είναι συνήθως αλλοδαποί που δίνουν τη συναίνεσή τους για την υιοθεσία σε συμβολαιογράφο και επιστρέφουν στη χώρα τους, συνήθως σε άγνωστη διεύθυνση .Αν παραμείνουν στη χώρα έως ότου γίνει το δικαστήριο θα εξασφαλισθεί ένα ιστορικό μέσω των Κοινωνικών Υπηρεσιών ,και το παιδί έχει μια πιθανότητα να μάθει για τους βιολογικούς γονείς του, τους λόγους που αναφέρουν ότι αδυνατούν να το φροντίσουν και για τα πιθανά αδέλφια του, αν φυσικά το ενημερώσουν σωστά οι θετοί γονείς του .Στην Ελλάδα , μόλις τώρα , αρχίζει να γίνεται αποδεκτή η ανοικτή υιοθεσία.

Οι αιτήσεις που υποβάλλουν οι θετοί γονείς για υιοθεσία παιδιών μπορεί και να είναι πενταπλάσιες αυτών που χρειάζονται .
Ποια είναι τα κριτήρια προκειμένου να επιλεγεί ένα ζευγάρι; Οι ειδικοί εστιάζουν στις προσωπικότητες, στα κίνητρα, στις σχέσεις (μεταξύ των συζύγων και ευρύτερου περιβάλλοντός τους) ,στην ψυχολογική αντιμετώπιση της ατεκνίας, στην προετοιμασία για υποδοχή ενός «θετού» παιδιού αλλά και για αντιμετώπιση όλων των θεμάτων που θα προκύψουν γύρω από την υιοθεσία διαχρονικά. Επιλέγονται σε προτεραιότητα αυτοί που μπορούν να αναλάβουν παιδιά με ιδιαιτερότητες ακόμα και με στοιχεία ιστορικού σχετικά δύσκολα.

Στην Αμερική, σε ορισμένες πολιτείες όπως το Νιού Τζέρσευ, το Κεντάκι, την Πενσυλβάνια ,το Κάνσας και τη Λουϊζιάνα με νόμο του 1997 γίνεται η χρήση του Διαδικτύου για την υιοθεσία παιδιών με ειδικά προβλήματα υγείας ή συμπεριφοράς. Έχουν ήδη υιοθετηθεί 173, ενώ εκκρεμεί η υιοθεσία 2300 παιδιών από 27 κράτη .Οι υποστηρικτές του τρόπου αυτού της υιοθεσίας αναφέρουν ότι οι πληροφορίες τόσο για τα παιδιά, όσο και για τους θετούς γονείς είναι σαφείς, διότι προσδιορίζουν το επίπεδο φυσικής ,διανοητικής, και συναισθηματικής ωριμότητας που οι γονείς μπορούν να προσαρμοσθούν. Επομένως μειώνεται ο χρόνος αναμονής υιοθεσίας και αυξάνονται οι προσφερόμενες θετές οικογένειες .Οι αντιρρήσεις αναφέρονται στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής-μυστικής ζωής των παιδιών, γιατί η διαθεσιμότητά τους ,με τις φωτογραφίες τους, στο Διαδίκτυο τους προσδίδει αναγνωρισιμότητα και τα κάνει τρωτά στην αρνητική προσοχή.[35]

Παρόμοια με την Ελλάδα και στην Αμερική οι υιοθεσίες μέσω αναγνωρισμένου κρατικού φορέα βαίνουν μειούμενες από 38% κατά το έτος 1951, σε 18% το έτος 1975 και 15,5% το έτος 1992 ,σε αντίθεση με τις ιδιωτικές μέσω απευθείας συνεννόησης θετών-φυσικών γονέων ή μέσω ιδιωτικών υπηρεσιών από εξουσιοδοτημένο γιατρό ή μέλος ιεροσύνης ή άλλο πληρεξούσιο από23% το έτος1951,σε 53% το 1975 και 37,5% το έτος 1992.

Οι συγγενικές και οι υιοθεσίες από τον ένα γονέα γέννησης ήταν 60% κατά τα έτη 1944-1975.Οι τοποθετήσεις παιδιών σε θετή οικογένεια άλλης φυλής από δημόσια υπηρεσία και οι διακρατικές υιοθεσίες ήταν 8%.

Οι πολιτείες με τον υψηλότερο αριθμό υιοθεσιών ήταν οι πολιτείες με τους μεγαλύτερους πληθυσμούς όπως η Καλιφόρνια ,η Νέα Υόρκη, το Τέξας η Φλώριδα και το Ιλλινόις .Ένα ποσοστό 3% Αμερικανικών οικογενειών έχουν υιοθετημένο παιδί.Μια έρευνα συγκριτικής μελέτης του ιδρύματος Donaldson Adoption μεταξύ 1554 ενηλίκων, διαπίστωσε ότι 6 στους 10 Αμερικανούς είχαν προσωπική εμπειρία με την υιοθεσία9 οι ίδιοι ή οικογενειακό μέλος ή στενός φίλος υιοθετήθηκε ή είχε υιοθετήσει παιδί.

Στην Ελλάδα η περιγραφή της πραγματικής εικόνας του θεσμού από τα Μ.Μ.Ε. στη μεγάλη τους πλειονότητα είναι εγκλωβισμένη σε νοοτροπία και πραγματικότητα παρωχημένων χρόνων. Η εμμονή της αναζήτησης «των ενόχων για παρατυπίες» σε συγκεκριμένα πρόσωπα καλύπτει τη συλλογική κοινωνική ενοχή που παραπέμπει σε στιγματισμό, κοινωνική απομόνωση γυναικών (και μόνο γυναικών), έκθεση παιδιών κ.λπ. [36]Αυτή αντιμετώπιση έχει αρνητικές επιπτώσεις στις σημερινές τάσεις και ανάγκες του θεσμού. Συγχρόνως αποδυναμώνει τους επιστήμονες -επαγγελματίες στην πρόθεσή τους για δυναμική και προληπτική παρέμβαση, που πολλές φορές επιβάλλεται για την προστασία των παιδιών. Εθελοντική, μη κερδοσκοπική, μη κυβερνητική οργάνωση, για την ανεύρεση ριζών υιοθετημένων είναι το Κέντρο Ερευνών Ρίζες:[37]

---

[35] *www.adoptnet.org*
[36] *http://www.disabled.gr*
[37] *www.bytterbox.gr*

Κεφάλαιο 8.-υιοθετημενα παιδιά ζωγραφίζουν-

Η Οικογένειά μου - Ο Εαυτός μου - Οι φίλοι μου
Συμβολισμοί και αναπαραστάσεις που προβάλλονται στα σχέδιά τους

Η εκμάθηση του σχεδίου οργανώνεται πολιτισμικά με τρόπους που ταιριάζουν με τις θεωρίες του πολιτισμικού πλαισίου που ζει ,αναπτύσσεται και εκπαιδεύεται το παιδί. Μέσω του σχεδίου τα παιδιά μπορούν να καθρεπτίσουν μια άλλη πραγματικότητα που δεν εκφράζεται με λόγια και δεν είναι πάντα συνειδητή. Υπάρχει μια συσχέτιση σχεδίου –σκέψης -πραγματικότητας.

Μέσω συμβολισμών εκφράζονται βιώματα ,επιθυμίες, απωθημένες συγκρούσεις, τραυματικά γεγονότα ,συναισθήματα. Συχνά είναι μέσο έκφρασης επιθυμιών και διαφυγής από φόβους και εμπειρίες που δύσκολα εκφράζονται. Είναι ένας τρόπος έκφρασης του εσωτερικού κόσμου του παιδιού, μια μη γλωσσική επικοινωνία, ένας τρόπος μετάδοσης της έντασης των συναισθημάτων του. Επίσης, μέσω του σχεδίου, τα παιδιά, μπορεί να αναδείξουν ασυνείδητες εκφράσεις κάποιας σωματικής τους κατάστασης, προβλημάτων άγχους ή έντασης και σύγχυσης που νοιώθουν. Παράλληλα εκφράζουν εσωτερικευμένα συναισθήματα για γονείς και αδέλφια και ενδοοικογενειακά δυναμικά και καταστάσεις*(Hulse,1952)*

Στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία , το σχέδιο αποτελεί μια ευχάριστη δημιουργική απασχόληση για τα περισσότερα παιδιά. Συνήθως η σχεδιαστική ικανότητα συμβαδίζει με την ηλικία ,χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι με την ωρίμανση των παιδιών αυξάνει η καλλιτεχνική τους ικανότητα.

Τα υιοθετημένα παιδιά μπορεί μέσω του σχεδιασμού τους, να αναπληρώνουν φαντασιώσεις, να εκφράζουν μια ειδυλλιακή ζωή που θάθελαν να ζήσουν ή τραυματικές και φοβικές καταστάσεις που δεν έχουν εκφρασθεί και ενδέχεται να παραμένουν ασυνείδητες. Επίσης ,μπορεί να φανερώνουν τις αντιλήψεις τους για το ρόλο τους στην οικογένεια.

Φυσικά δεν εκφράζονται όλα τα παιδιά πάντα με τον ίδιο τρόπο, γιατί κάθε παιδί έχει τον προσωπικό του τρόπο έκφρασης και την προσωπική του βιωματική ιστορία .Αν όμως τηρείται αρχείο σχεδίων του παιδιού ,στα διάφορα στάδια ανάπτυξής του , μπορούν να επισημανθούν οι αλλαγές στις στάσεις και αντιλήψεις παιδιών σχετικά με τις πρωταρχικές τους σχέσεις με τους γονείς ή σημαντικούς άλλους. Τα σχέδια έτσι μπορούν να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο ως αρχείο συναισθημάτων και αντιλήψεων του παιδιού για τα προβλήματα της υιοθεσίας του, αλλά και ως μέσο παρέμβασης.

Κορίτσι 11 χρονών. Ενημερώθηκε για την υιοθεσία της από τις φίλες της στο σχολείο. Δεν υπάρχει αδελφή. Υιοθετήθηκε σε ηλικία 5 μηνών, μέσω ιδιωτικής υιοθεσίας.Οι γονείς είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι απόφοιτοι ΤΕΙ & Λυκείου αντίστοιχα, ηλικίας 50 & 47 χρόνων

Η σχεδιαστική ικανότητα του παιδιού είναι πολύ καλή για την ηλικία της. Πρώτη θέση στο σχέδιο κατέχει η φανταστική αδελφή του παιδιού με την οποία θάθελε να μοιράζεται το ίδιο παρελθόν ,τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες της. Το παιδί εκδηλώνει έτσι την ανάγκη του να αγαπηθεί ,μια ανάγκη που δεν έχει ικανοποιηθεί απολύτως και με την προσθήκη του φανταστικού βρέφους δείχνει να αντισταθμίζει το συναισθηματικό κενό και το αίσθημα μοναξιάς που νοιώθει. Η ανάγκη προστασίας του φαίνεται επίσης από τον τρόπο σχεδιασμού των ποδιών της , όπου εμφανίζονται ιδιαίτερα κοντά .Οι γονείς φαίνονται αγαπημένοι μεταξύ τους , να μοιράζονται τα μυστικά. Η μητέρα εμφανίζεται τελευταία σε κανονική διάσταση ,αλλά μ' ένα πόδι κοντύτερο,και τα μαλλιά που κρύβουν το ένα μάτι σημάδι απόκρυψης μυστικών. Δεν ήθελε να ζωγραφίσει άλλη ζωγραφιά, λέγοντας ότι υπάρχουν όλα τα πρόσωπα που αγαπά σ' αυτήν την απεικόνιση.

Κορίτσι 17 χρόνων ,άριστη μαθήτρια ,πολύ κοινωνική και δημοφιλής στις παρέες της . Υιοθετήθηκε μέσω του κέντρου βρεφών ΜΗΤΕΡΑ σε ηλικία 8 μηνών. Ενημερώθηκε σε νηπιακή ηλικία. Θετοί γονείς αντιπρόσωποι εταιρείας ,απόφοιτοι Λυκείου, ηλικίας 53 & 48 χρόνων.

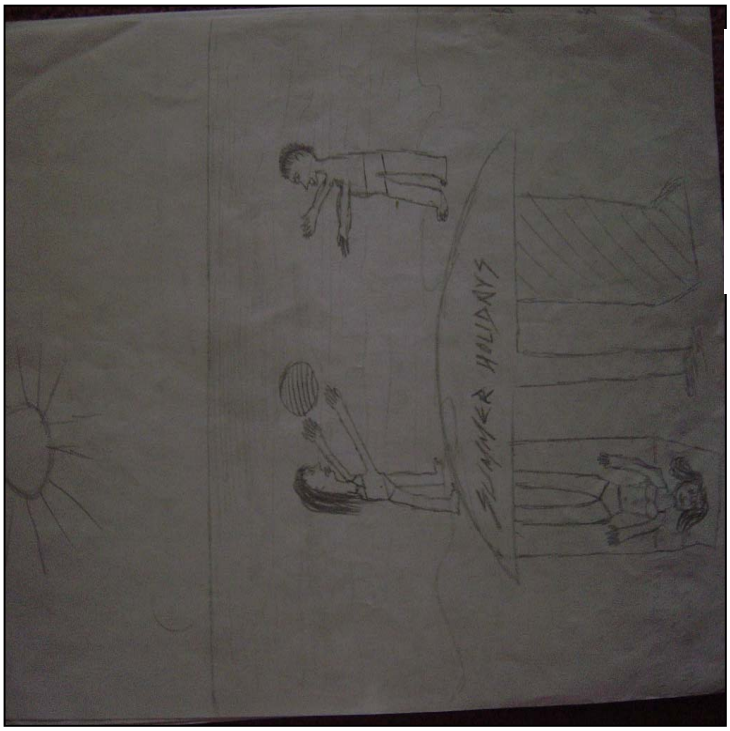

Η απεικόνιση της οικογένειάς της σε διακοπές, με τον ήλιο να λάμπει ,τους γονείς να παίζουν και την ίδια να απολαμβάνει την ξεγνοιασιά του καλοκαιριού ξαπλωμένη κάτω από την ομπρέλα ,φανερώνει την επιθυμία της να ξεκουραστεί από το έντονο σχολικό πρόγραμμα.

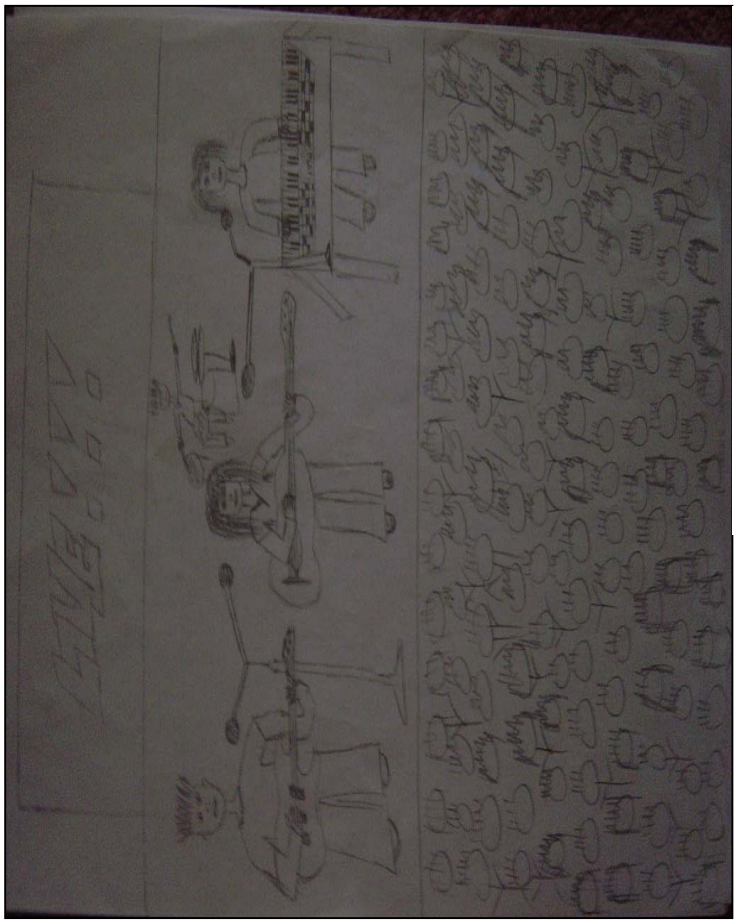

Τα ενδιαφέροντα της με την παρέα της εκφράζονται στο δεύτερο σχέδιο της όπου η ίδια απεικονίζεται να παίζει αρμόνιο και να τραγουδά .Οι συμμαθητές της (το κοινό) εμφανίζει μια στερεοτυπία στο σχέδιό της που μπορεί να θεωρηθεί ως άμυνα σ’ ένα πιεστικό περιβάλλον απ’ το οποίο αγωνίζεται να ξεχωρίσει ,ως έφηβη που βιώνει απόσυρση. Στο σχεδιασμό του εαυτού της μέσα στους φίλους της δείχνει ένα άγχος και μια ανασφάλεια, τόσο από το σβήσιμο της εικόνας του εαυτού της όσο και από την στερεοτυπία του κοινού.

Αγόρι ηλικίας 51/2 χρόνων Υιοθετημένος από τη γέννησή του με ιδιωτική υιοθεσία Ενημερώθηκε για την υιοθεσία του σε ηλικία 4 ετών ,όταν η οικογένεια υιοθέτησε το 2^{ο} παιδί(κορίτσι) ηλικίας 18 μηνών σήμερα. Οι γονείς είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου, ηλικίας 56 & 51 ετών αντίστοιχα με πολύ καλές εργασιακές θέσεις και οικονομική κατάσταση.

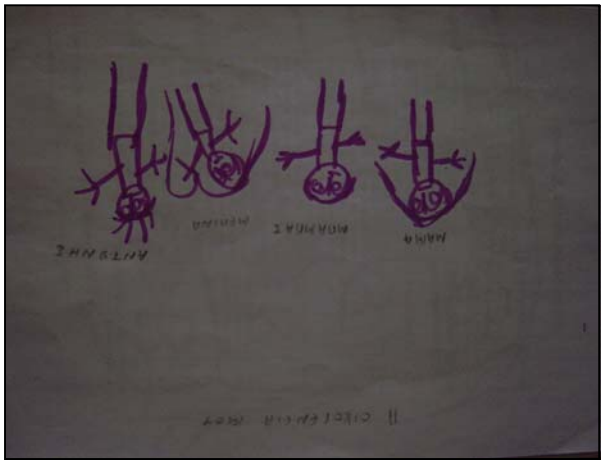

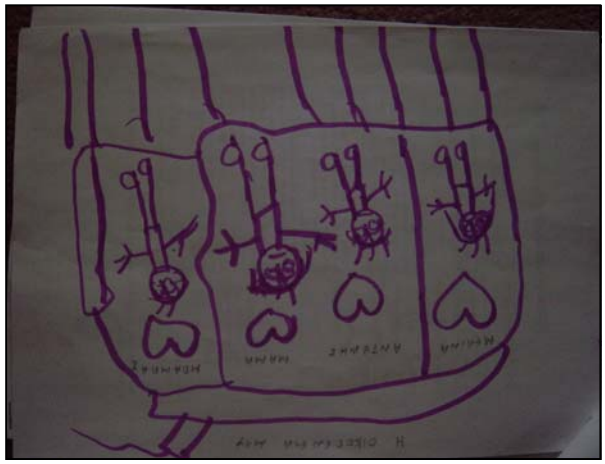

Ο ίδιος είναι ένα ζωηρό, παιδί που μόνος του ενημέρωσε την στενή φίλη του για την υιοθεσία του. Στο πρώτο σχέδιο του για την οικογένεια , εμφανίζει ως πρώτο μέλος την μητέρα που την θαυμάζει και είναι ο ισχυρός κρίκος του σπιτιού. Τελευταίος εμφανίζεται ο ίδιος μεγαλύτερων διαστάσεων από τα υπόλοιπα μέλη. Σε συνδυασμό με την παρατήρηση ότι όλα του τα σχέδια τείνουν δεξιά με το χρώμα που χρησιμοποιεί, εκφράζει την επιθυμία, αλλά και την παρότρυνσή του να μεγαλώσει και να μοιρασθεί τα συναισθήματά του και να αναλάβει ευθύνες. Η χρήση των πλαισίων με οριοθέτηση των μελών έγινε όταν η μητέρα του ζήτησε να σχεδιάσει το χώρο που ζει η οικογένεια. Τοποθετεί τον εαυτό του σε πλαίσιο, δίπλα στη μητέρα, λόγω του οιδιπόδειου, σε χωριστό πλαίσιο δίπλα του την αδελφή του, αφού έχουν κάτι κοινό να μοιρασθούν και τελευταίο τον πατέρα του. Όλοι όμως έχουν κοινή στέγη με καμινάδα για ζεστασιά και ασφάλεια.

Ο Α. στις ζωγραφιές για τους φίλους του, χρησιμοποιεί έντονα χρώματα που φανερώνουν την ενέργεια και την εκφραστικότητά του.Χρησιμοποιεί πάλι πλαίσια, για να οριοθετησει τις φιλες του.

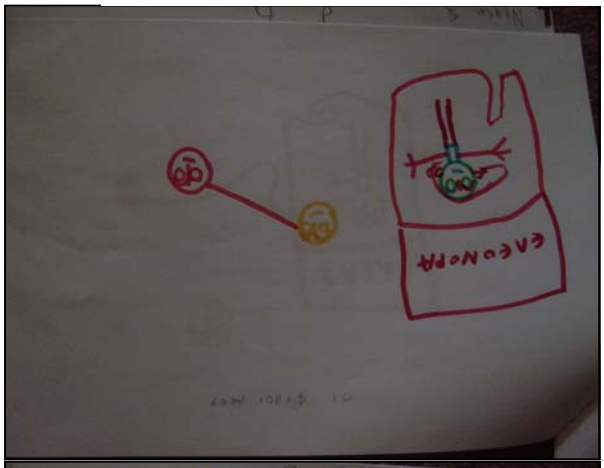

Η Ν. υιοθετήθηκε μαζί με τον δίδυμο αδελφό της σε ηλικία 20 μηνών μέσω του Κέντρου Βρεφών Μητέρα. Ενημερωμένη για την υιοθεσία της σχεδόν μόλις άρχισε να καταλαβαίνει.Οι θετοί γονείς ηλικίας 53 &50 ετών ιδιωτικός υπάλληλος ο πατέρας, απόφοιτος Λυκείου και μεταφράστρια η μητέρα γενημένη και μεγαλωμένη σε χώρα της Κεντρικής Ευρώπης.Οι δάσκαλοι αναφέρουν ότι παρουσιάζεται συχνά αφηρημένη και αδιάφορη.

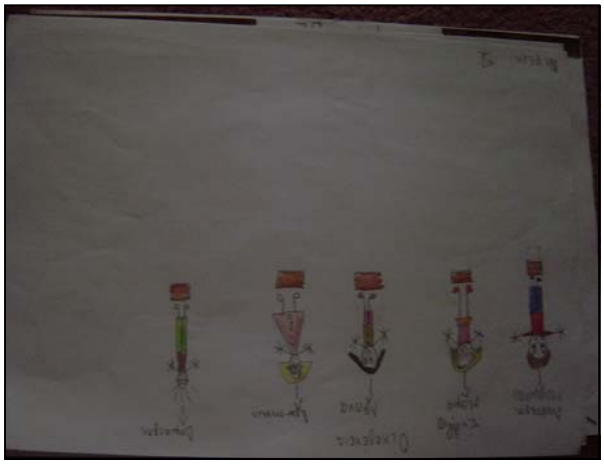

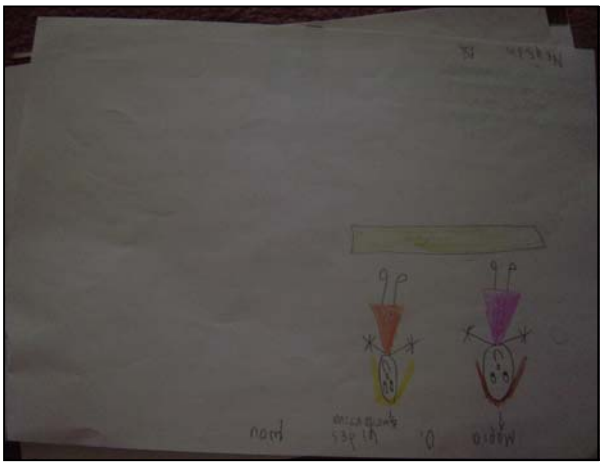

Η σχεδιατική ικανότητα της Ν.,δεν ακολουθεί το ηλικιακό εξελικτικό της επίπεδο.Το κεφάλι παρουσιάζεται σε κύκλο αδρού περιγράμματος,το μεγάλο στόμα και τα μάτια που εστιάζονται λοξά μαρτυρούν προβληματική συμπεριφορά και ανάγκη για επικοινωνία,προστασία και ανταλλαγή. Η επικοινωνία της στο σπίτι παρουσιάζεται επίσης προβληματική και απομονωμένη,αποσπασματική.Το κάθε μέλος απεικονίζεται σε χωριστό βάθρο, σε αντίθεση με την ζωγραφιά που απεικονίζει τις φίλες της σε ενιαίο βάθρο. Η οικογένεια σχεδιάζεται τοποθετώντας τους 2 γονείς στην αρχή. Δίπλα της και στην μέση ως κεντρικό πρόσωπο, τοποθετεί την μικρότερη αδελφή της ,που επίσης υιοθέτησαν.Τελευταίο τοποθετεί το δίδυμο αδελφό της για τον οποίο νοιώθει έντονο ανταγωνισμό. Η συναισθηματική αστάθεια που εκδηλώνεται με ευερεθιστότητα, ανυπομονησία και παρορμητισμό εμφανίζεται στα σχεδια της με την απουσία λαιμού.

Ο Δ .υιοθετήθηκε μαζί με την δίδυμη αδελφή του σε ηλικία 20 μηνών μέσω του Κέντρου Βρεφών Μητέρα . Ενημερωμένος για την υιοθεσία του σχεδόν μόλις άρχισε να καταλαβαίνει.Θυμάται το μεγάλο σπίτι με τα πολλά παιδιά και το ταξίδι με το καράβι που τους έφερε αυτόν και την αδελφή του στο νέο τους σπίτι και οικογένεια.

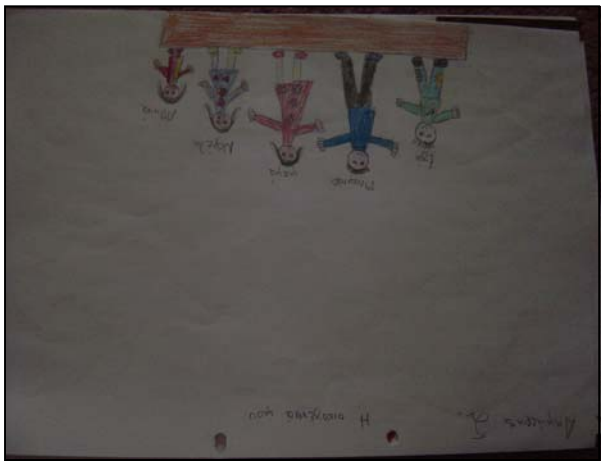

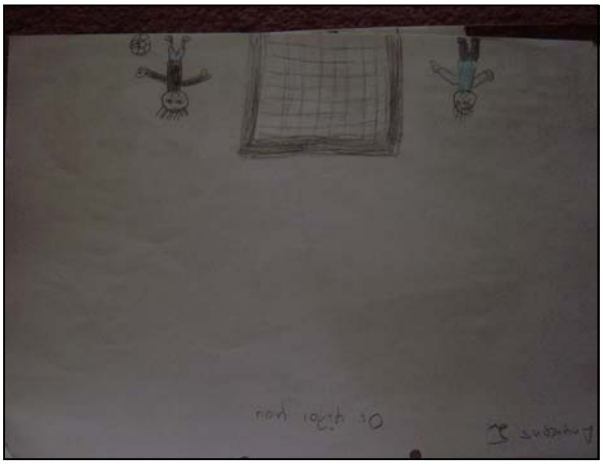

Ο Δ. παρουσιάζεται ως ένα παιδί που εκπληρώνει τις προσδοκίες των γονιών του.Ειναι πολύ καλός μαθητής , ανοικτός χαρακτήρας,κοινωνικός, συναισθηματικός, με ικανότητα προσαρμογής στις καταστάσεις.Εξάλλου η φιγούρα του εαυτού του επιβεβαιώνει την εξέλιξη της αυτοκυριαρχίας του και την τήρηση των επιβεβλημένων ορίων από τους γονείς.Ο πολύ μικρός λαιμός και το σβήσιμο του πολύ μεγάλου αυτιού, επιβεβαιώνει το άγχος του να ακούσει αυτά που του λένε. Το κεφάλι του είναι μεγάλο σε σχέση με το σώμα του, ένδειξη του εγωκεντρισμού του, καθώς και τα μεγάλα του αυτιά εκφράζουν τη μεγάλη του ανάγκη για την εξωτερική πραγματικότητα. Η σοβαρότητα του και το γεγονός ότι επωμίζεται υπερβολικές ευθύνες φαίνεται από το ενιαίο καφέ βάθρο στο οποίο στηρίζεται η οικογένεια.Πρώτος στο σχέδιο της οικογένειας εμφανίζεται ο ίδιος,που δείχνει το ναρκισσισμό του παιδιού, μα και την ανάγκη της προτεραιότητας, την ανάγκη του να τον αγαπούν ανεξάρτητα γι’αυτό που επιδιώκει να είναι για να ικανοποιεί τους άλλους.Μια ανάγκη που δεν έχει ικανοποιηθεί ακόμα πληρως. Στο σχεδιασμό της φιλικής συντροφιάς του , τα ενδιαφέροντά του φαίνονται να ικανοποιούνται.

Η Α.,ηλικίας7-1/2 ετών σήμερα υιοθετήθηκε από το ίδιο ζευγάρι σε ηλικία 3 ½ χρόνων 5 ½ χρόνια αργότερα από την υιοθεσία των αδελφών της μέσω του ίδιου φορέα υιοθεσίας,αφού ήταν βιολογική αδεφή με τονΔ. και την Ν.,προερχόμενη από την ίδια μητέρα, αλλά από διαφορετικό πατέρα.Φυσικά θυμάται το μεγάλο σπίτι οπου διέμενε , στο ίδιο δωμάτιο με πολλά άλλα παιδιά και τις ίδιες ¨μητέρες¨

Η σχεδιαστική ικανότητα της Α. παρουσιάζεται επίσης κατώτερη της ηλικίας της.Η ελαφριά κινητική της δυσκολία φαίνεται στο σχεδιασμό του εαυτού της με τα κόκκινα ασσύμετρα πόδια της.Παρά το γεγονός ότι οι γονείς αναφέρουν ότι είναι το παιδί που ενώνει την οικογένεια γιατί δίνει μόνο αγάπη,η εμφάνιση του εαυτού της στο πάνω δεξί μέρος της κόλας σαν να αιωρείται με κόκκινο φόρεμα φανερώνει τον αυθομητισμό της,το επιθυμητό δέσιμό της με τη νέα της οικογένεια μα και την αρνητική της εμπειρία στο ίδρυμα .Δίπλα της τοποθετεί τον αδελφό της,που τον χρωματίζει όπως και τον πατέρα με πράσινο,σημάδι ικανοποίησης και ευχαριστησης της για τα πρόσωπα αυτά,σε αντίθεση με το γωνιώδες τρόπο σχεδίασης της κεφαλής της και της μητέρας που φανερώνει άγχος και επιθετικότητα.Το γεγονός ότι τοποθετεί τον εαυτό της τελευταίο στην οικογένεια,σημαίνει την υποτίμηση και το φόβο της για τη σύγκρισή της μεταξύ των μελών της οικογένειας.Αντισταθμίζεται όμως αμυντικά στην ζωγραφιά των φίλων της όπου παρουσιάζει τον εαυτό της μεγαλύτερων διαστάσεων με κόκκινα μαλλιά να ελέγχει την κατάσταση, με ενέργεια και ζωτικότητα.

Η Ν. ηλικίας 7 ετών σήμερα,υιοθετήθηκε σχεδόν από τη γέννησή της με ιδιωτική υιοθεσία.Οι θετοί γονείς της είναι απόφοιτοι Λυκείου ιδιωτικοί υπάλληλοι ηλικίας 50 & 49 ετών αντίστοιχα.Η θετή μητέρα συμβουλεύτηκε ψυχολόγο για την ενημέρωση του παιδιού για τη βιολογική της μητέρα,αλλά η αλήθεια της έχει παρουσιασθεί κατά το ήμισυ. Σαν ζευγάρι, ο πατέρας παρουσιάζεται πολύ σοβαρός και εργασιομανής σε αντίθεση με την μητέρα που είναι πολύ κοινωνική-εκδηλωτική και αγχωμένη συνεχώς.

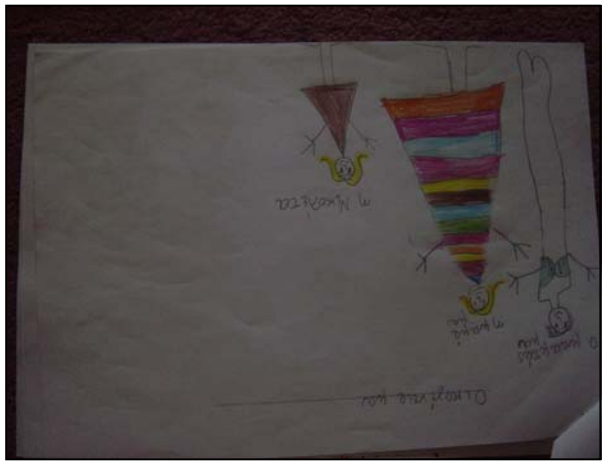

Η Ν.σχεδιάζει τον εαυτό της,με ζωηρά χαρούμενα χρώματα μέσα σ' ένα μεγάλο σπίτι στο κέντρο προς τα αριστερά της σελίδας . Ως ένδειξη της καλής της προσαρμογής στο οικογενειακό περιβάλλον,δείχνει την επιθυμία και τη χαρά της νάναι στο κέντρο του ενδιαφέροντος των σημαντικών της προσώπων.Το σπίτι είναι μεγάλο,αλλά χωρίς καμινάδα,σημάδι έλλειψης ικανοποιητικής συναισθηματικής σχέσης. Φαίνεται εξωστρεφής, τα χρώματα είναι έντονα και τα λουλούδια στραμένα προς τα πάνω,το πόμολο της πόρτας ανοικτό, ενδείξεις της αυθόρμητης και ανοιχτής-θετικής στάσης της για τη ζωή.

Στο δεύτερο σχέδιό της όμως που εμφανίζεται η οικογένεια , η εικόνα του πατέρα με τα εμφανή σβησίματα, το ασαφές φύλο, η ενιαία εμφάνιση ποδιών που παραπέμπουν σε άλλη εικόνα ,φανερώνουν τη δυσφορία του παιδιού και το φόβον του να εκφρασθεί για τα συναισθήματά του που αφορούν τη σχέση του με τον πατέρα.Υψώνει τα χέρια της,καθώς και της μητέρας της προς τον ουρανό ως αναζήτηση βοήθειας.

Στη ζωγραφιά που αναφέρεται στις φίλες της και την ίδια παρουσιάζεται χαρούμενη,χωρίς συναισθηματική ένταση, ενταγμένη στους κανόνες της ομάδας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η υιοθεσία δεν είναι μαγική λύση σε προβλήματα γονιών- παιδιών, αλλά μια πολύπλοκη υπόθεση, ένα αλλιώτικο σχήμα δημιουργίας οικογένειας με παιδιά, που χρειάζεται την προσοχή και τη φροντίδα όπως επίσης και την κοινωνική αναγνώριση .Σ' αυτή την κοινωνία που οι άνθρωποι έχουν αγαθά, αλλά όλο και περισσότερο δυσκολεύονται, η σύγκλιση των δύο οικογενειών, θετής και φυσικής, στο στόχο της ευημερίας του παιδιού είναι στην πράξη μια πρόκληση για το μέτρο της αγάπης, της κατανόησης και του αλτρουισμού.

Σε όλες τις υιοθεσίες υπεισέρχεται το θέμα «ακούσιου» αλλά υπάρχουν περιπτώσεις, σεξουαλικά κακοποιημένων παιδιών ή παιδιών θυμάτων που οι φυσικοί γονείς αδυνατούσαν λόγω φτώχειας, ανωριμότητας, ηλικίας, ή λόγω συνθηκών που η υιοθεσία ήταν προς όφελος του παιδιού αλλά το παιδί αδυνατούσε να το κατανοήσει. Σε αντίθεση με τις βίαιες αρπαγές (αγνοούμενα, εμπόριο και εκμετάλλευση παιδιών ή σε περιπτώσεις απαγωγών) που μένει μόνο μετά την αποκάλυψη ο απόλυτος αρνητισμός και είναι αναγκαία η επαρκής και ανάλογη με τις ανάγκες του παιδιού υποστήριξη, ώστε το παιδί να έχει καλή ψυχοσωματική εξέλιξη ,οι περιπτώσεις που το υιοθετημένο παιδί εξελίσσεται ως προσωπικότητα καλλίτερα στην θετή του οικογένεια απ' ότι στη φυσική δεν είναι σπάνιες.

Μέχρι σήμερα μιλούσαμε για το περίφημο **«τρίγωνο της υιοθεσίας»,** δηλαδή τις τρεις πλευρές που συνδέονται μεταξύ τους (με στόχο την κοινή κάλυψη αναγκών) και ήταν :Οι φυσικοί γονείς -Το παιδί- Οι θετοί γονείς. Σήμερα είναι «**τετράγωνο υιοθεσίας**»(με την παρεμβολή των οργανώσεων) Βασική προϋπόθεση για την κάθε επιτυχημένη υιοθεσία είναι οι τέσσερις πλευρές ,να υποστηρίξουν, να σεβαστούν και να προβάλουν, **το συμφέρον και τα δικαιώματα του παιδιού,** αφού το ίδιο στη δεδομένη στιγμή δεν είναι σε θέση να το κάνει.

Συμπερασματικά, καλό είναι η υιοθεσία να γίνεται σε όσο το δυνατόν μικρότερη ηλικία, έτσι ώστε η επίδραση των αρνητικών παραγόντων ενός αντίξοου περιβάλλοντος να παραμείνει περιορισμένη .Η δημιουργία ενός ασφαλούς δεσμού προσκόλλησης, μέσα σ' ένα πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον στην κρίσιμη μέση παιδική ηλικία, όταν ακόμη αναπτύσσεται η δομή του εγκεφάλου, με την μέγιστη απόδοση των νευροδιαβιβαστών και του αριθμού των συνάψεων προσφέρουν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την επιτυχή υιοθεσία παιδιού.

Το αν θα παρουσιαστούν προβλήματα στη συνέχεια εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και σε μεγάλο βαθμό από το πόσο θετική εικόνα έχει αναπτύξει το παιδί για τον εαυτό του, από την ποιότητα των σχέσεων με τη θετή οικογένεια, καθώς και από το πόσο επιτυχής ήταν ο χειρισμός για την ενημέρωση και την παροχή πληροφοριών γύρω από την υιοθεσία.

Γεγονός είναι ότι η ύπαρξη μεσαίου ή μεγαλύτερου βαθμού προβλήματος συμπεριφοράς δεν αποτελεί πλέον εμπόδιο για την υιοθεσία σε παιδιά ηλικίας έως 10 χρόνων. Τα πιο δύσκολα για υιοθεσία παιδιά είναι οι έφηβοι με προβλήματα συμπεριφοράς ,οι ομάδες τριών ή τεσσάρων αδελφών και τα παιδιά με πολλαπλές αναπηρίες. Ωστόσο κανένα παιδί δεν αποκλείεται από την υιοθεσία, εφόσον υπάρχει οικογένεια διαθέσιμη γι' αυτό.

Η κυριότερη πηγή στρες για τα υιοθετημένα παιδιά είναι ότι δεν είχαν και δεν έχουν έλεγχο στη ζωή τους .Δυσκολεύονται να εκφράσουν , και να αποδεχθούν τα συναισθήματά τους , επειδή συχνά καταλήγουν σε ανασφαλείς και απορριπτικούς δεσμούς προσκόλλησης, με αποτέλεσμα να έχουν συμπεριφορικά και συναισθηματικά προβλήματα, καθώς μεγαλώνουν αναζητώντας το χαμένο αντικείμενο αγάπης που στερήθηκαν.

Γενικώς ,αν η αγάπη της νέας οικογένειας για το παιδί είναι πηγαία και ειλικρινής ώστε να δώσει όλα τα απαραίτητα μηνύματα επικοινωνίας , η σχέση θα καταφέρει να γίνει αμφίπλευρη και το παιδί θα μπορέσει να μεταφέρει τους δεσμούς του με ασφάλεια στη νέα οικογένεια σε σύντομο χρονικό διάστημα ανάλογα με την ηλικία πάντα ωριμότητάς του.

Βιβλιογραφία:

Alfred Adler(1974)*Το Κοινωνικό Ενδιαφέρον* Αθήνα: εκδόσεις Μπουκουμάνη

Anna Freyd : *Το Εγώ και οι μηχανισμοί άμυνας*-Εκδόσεις Καστανιώτη)

Κέντρο Βρεφών Μητέρα (1989) - Η Κοινωνική Εργασία στην υιοθεσία και Αναδοχή-Αθήνα

Betty Jean Lifton (1999) Εμπειρίες υιοθεσίας-Εκδόσεις Κέδρος-

Καλούτση (1970)–Συμβολή στην κατανόηση προβλημάτων υιοθεσίας-Η διαταραχή της ταυτότητας-

Κακούρος ,Μανιουδάκη (2005)- Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων -Εκδόσεις Τυπωθήτω-

Καζάζη Μαρία (1995), Ανθρώπινες Σχέσεις και Επικοινωνία, Αθήνα, εκδόσεις Έλλην
Ηλίας Κουρκούτας (2001)-Η Ψυχολογία Του Εφήβου-Ελληνικά Γράμματα-
Salvador Minuchin (2000)-Οικογένειες και Οικογενειακή Θεραπεία-κεφ.2-Ελληνικά Γράμματα
Γ.Τσιάντης, Σ.Μανωλόπουλος (2001) Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής-Πρώτος Τόμος- -Εκδόσεις Καστανιώτη-
Λουκία Δημητρίου-Χατζηνεοφύτου(2001) Τα 6 πρώτα χρόνια της ζωής- -Ελληνικά Γράμματα-
Dr Π.Δ.Χατήρα(2000)Κλινική ψυχολογική Παρέμβαση στο παιδί και τον έφηβο με βαρύ και χρόνιο νόσημα-κεφ2. -Εκδόσεις Ζήτα-
Παπαγεωργίου – Ψυχολογία)

Ainsworth,M.D.S.(1989).Attachments beyond infancy .American Psychologist,44,709-716
Fact for families(Updated July 2004)-American Academy of Child & Adolescent PsychiatryThe adopted child-Children and Crief- No. 8,15,;
***Your Child** (1998 Harper Collins) / **Your Adolescent** (1999 Harper Collins).*
Bowlby J(1988).A Secure Base :Clinical Applications of Attachment Theory.London
Bowlby J,((1951) Maternal Care and Mental Health. Genova, WHO
Clarke, A,M. and Clarke A.D.B.(1976) Early Experience-Myth and Evidence-London-Open Books
Eric Erikson(1977)-Toys and Reasons-Stages in Ritualization of Experience-New York- Norton
Galambos Barker & Almeida,(2003)-Parents do matter-Trajectories og change in externalizing and internalizing problems in early adolescence.

Greenspan,(1995)The challenging child. Understanding, raising and enjoying the fiv

e difficult types of children .Cambridge ,MA-Perseus Books
Kirk,D(1970)The Selection of Adopters ,Medical Group Parers //,Genetic and Psychological Aspects of Adoption. Association of British Adoption and Fostering Agencies
Main, M. & Hesse, E. (1990) Parents' Unresolved Traumatic Experiences are related to infant disorganized attachment status. In M.T. Greenberg,

Max Frisk -Identity problems and confused conceptions of the genetic ego in adopted children during adolescence-Acta Paedopsychiatrica 31-1964
Michael Cole-Sheila R Cole (2002) Η ανάπτυξη των παιδιών Αθήνα εκδόσεις Τυπωθήτω
Solomon, J. & George, C. (Eds.) (1999). Attachment Disorganization. NY: Guilford Press
Spitz ,R .A.(1946)The smiling response A contribution to the ontogenesis of social relations .Genetic Psychology Monograhs,39,57-125

Paul Madaule(1998),Με Ανοικτά Αυτιά… και τότε άκουσε, Ελληνικά Γράμματα,

Triseliotis και Russell(1984)Hard to Place-The Outcome of Late Adoptions and Residential care-Gover
Triselliotis,John et .al.(1996) :Adoption-Policy and Practice-Cassel,
Winnicott ,D. W.(1988) Human Nature .New York :Schocken Books
Winnicott: Το παιδί ,το παιχνίδι και η πραγματικότητα

Μελέτες

Cynthia Flynn,Ph.D, τον Ιούλιο του 2006, (NICHD)
ClinicalTrials.gov Identifier: NCT00368043 Health Authority: United States: Federal Government
Adoption and the adolescence-an overview,in Adolescent Psychiatry- New York-J.Jason Aronson,1977-
Papavassiliou Ψυχοσωματική εξέλιξη των Υιοθετημένων παιδιών Κέντρο Αναπτυξιακής & Κοινωνικής Παιδιατρικής)
Lebovici et al.,1965

Παρουσιάσεις

Ι .Τσιάντης-Η Ψυχολογική Διάσταση στην Υιοθεσία και την Αναδοχή
Ε.Παπαγιαννακοπούλου-Σπέντζα-Συναισθήματα και ανάγκες ατόμων που εμπλέκονται στην Υιοθεσία-

Margaret Lawrence -Inside, Looking Out of Adoption 04/09/1976)

Ιστοσελίδες

(http//www.childwelfare.gov/adoption/nam/highlights
http://www.childwelfare.gov/nad/index.cfm. (1988).
cfmhttp://www.bnr.bg/RadioBulgaria/Emission_Greek/Theme_Obstestvo/Material/14022007_yiothesies.htm
In.gr health-κεφ.3-οδηγός γονικής συμπεριφοράς
www.aaets.org Adoptiondoctors.com
www.adortnet.org
http://www.adoptiondoctors.com/articles

http://www.google.ie/search?hl=en&q="Honest+Adoption+Language"&btnG=Google+Search&meta
http://www.nacac.org/postadoptionarticles/talkingaboutaa.html
http://www.disabled.gr
http://www.butterbox.gr
http://answers google,com/ answers/threadview?id=234997(Research on Child Abuse of Adopted Children)
http:// Adoptbook,freeyellow.com/reviews.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σύμβαση του 1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού Ηνωμένων Εθνών

Η παρούσα Σύμβαση επικυρώθηκε από την Ελλάδα και δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 192/2.12.92

Επειδή, σύμφωνα με τις αρχές που διακηρύσσονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών**, η αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρώπινης οικογένειας, αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο,**
Έχοντας υπόψη ότι οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών έχουν διακηρύξει εκ νέου, στον Καταστατικό Χάρτη, **την πίστη τους στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και στην αξιοπρέπεια και την αξία του ανθρώπου, και έχουν αποφασίσει να προαγάγουν την κοινωνική πρόοδο και να καθορίσουν καλύτερες συνθήκες ζωής ,μέσα στα πλαίσια μιας μεγαλύτερης ελευθερίας,**
Αναγνωρίζοντας ότι Ηνωμένα Έθνη, την Παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τις διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα διακήρυξαν και συμφώνησαν **ότι καθένας δικαιούται να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που αναφέρονται σε αυτές,**
χωρίς καμία απολύτως διάκριση ιδίως εξαιτίας της φυλής, του χρώματος, του
φύλου, της γλώσσας, της θρησκείας, των πολιτικών του η άλλων πεποιθήσεων, της εθνικής η κοινωνικής καταγωγής, της περιουσίας, της γέννησης η οποιασδήποτε άλλης κατάστασης,
Υπενθυμίζοντας ότι, στην Παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τα Ηνωμένα Έθνη διακήρυξαν ότι **τα παιδιά δικαιούνται ειδική βοήθεια και υποστήριξη,**
Έχοντας πεισθεί ότι η οικογένεια όντας η θεμελιώδης μονάδα της κοινωνίας
και το φυσικό περιβάλλον για την ανάπτυξη και την ευημερία όλων των μελών
της, και ιδιαίτερα των παιδιών, πρέπει να έχει την προστασία και την υποστήριξη που χρειάζεται για να μπορέσει να διαδραματίσει πληρέστερα το
ρόλο της στην κοινότητα,
Αναγνωρίζοντας ότι το παιδί, για την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητας
του, πρέπει να μεγαλώνει μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, σ' ένα κλίμα ευτυχίας, αγάπης και κατανόησης,
Επειδή είναι σημαντικό να προετοιμαστεί πλήρως το παιδί για να ζήσει μια ατομική ζωή στην κοινωνία και να ανατραφεί μέσα στο πνεύμα των ιδανικών
που διακηρύσσονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και ειδικότερα μέσα σε πνεύμα ειρήνης, αξιοπρέπειας, ανοχής, ελευθερίας, ισότητας και αλληλεγγύης,
Έχοντας υπόψη ότι η ανάγκη να παρασχεθεί στο παιδί ειδική προστασία εξαγγέλθηκε στη Διακήρυξη της Γενεύης του 1924 για τα δικαιώματα του παιδιού, και στην Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού, που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση στις 20 Νοεμβρίου 1959 και που αναγνωρίσθηκε στην παγκόσμια Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο διεθνές Σύμφωνο

για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα (ιδιαίτερα στα άρθρα 23 και 24), στο Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτιστικά δικαιώματα (ιδιαίτερα στο άρθρο 10) και στο καταστατικό και στα αρμόδια όργανα των ειδικευμένων οργανισμών και των διεθνών οργανώσεων που **μεριμνούν για την ευημερία του παιδιού,**

Έχοντας υπόψη ότι, όπως αναφέρεται στη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού, "το παιδί, λόγω της φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας, χρειάζεται ειδική προστασία και μέριμνα, συμπεριλαμβανόμενης και της νομικής προστασίας, τόσο πριν όσο και μετά τη γέννηση του",

Υπενθυμίζοντας τις διατάξεις της Διακήρυξης για τις νομικές και κοινωνικές αρχές σχετικά με την προστασία και την ευημερία των παιδιών, ειδικά όσον αφορά την υιοθεσία και την τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τις διατάξεις του συνόλου των ελάχιστων κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για τη διοίκηση της δικαιοσύνης για ανήλικους (Κανόνες του Πεκίνου) και της Διακήρυξης για την προστασία των γυναικών και των παιδιών σε περίοδο επείγουσας ανάγκης και ένοπλης σύρραξης,

Αναγνωρίζοντας ότι σε όλες τις χώρες του κόσμου υπάρχουν παιδιά που ζουν κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες, και ότι είναι αναγκαίο να δοθεί στα παιδιά αυτά ιδιαίτερη προσοχή,

Λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη σημασία των πολιτιστικών παραδόσεων και αξιών κάθε λαού για την προστασία και την αρμονική ανάπτυξη του παιδιού,

Αναγνωρίζοντας τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των παιδιών σε όλες τις χώρες, και ιδιαίτερα στις υπό ανάπτυξη χώρες,

Τα Συμβαλλόμενα στην παρούσα Σύμβαση Κράτη

Συμφώνησαν τα εξής:

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 1

Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, θεωρείται παιδί κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία.

Άρθρο 2

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών η άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται αποτελεσματικά το παιδί έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης, βασισμένης στη νομική κατάσταση, στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του.

Άρθρο 3

1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα

δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα**, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.**
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη
τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των
άλλων προσώπων που είναι νόμιμα υπεύθυνοι γι' αυτό, και παίρνουν για το σκοπό αυτό όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας
και της υγείας και σε ότι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.
Άρθρο 4
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των αναγνωρισμένων στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων. Στην περίπτωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, παίρνουν τα μέτρα αυτά μέσα στα όρια των πόρων που διαθέτουν και, όπου είναι αναγκαίο, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας.
Άρθρο 5
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται την ευθύνη, το δικαίωμα και το καθήκον που έχουν οι γονείς ή, κατά περίπτωση, τα μέλη της διευρυμένης οικογένειας ή της κοινότητας, όπως προβλέπεται από τα τοπικά έθιμα, οι επίτροποι ή άλλα πρόσωπα που έχουν νόμιμα την ευθύνη για το παιδί, να του παράσχουν, κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του, τον προσανατολισμό και τις κατάλληλες συμβουλές για την άσκηση των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζει η παρούσα Σύμβαση.
Άρθρο 6
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μέρη εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού.
Άρθρο 7
1. Το παιδί εγγράφεται στο ληξιαρχείο αμέσως μετά τη γέννησή του και έχει
από εκείνη τη στιγμή το δικαίωμα ονόματος, το δικαίωμα να αποκτήσει ιθαγένεια, και, στο μέτρο του δυνατού, το δικαίωμα να γνωρίζει τους γονείς
του και να ανατραφεί από αυτούς.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν για τη θέση σε εφαρμογή αυτών των
δικαιωμάτων, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους και με τις υποχρεώσεις
που τους επιβάλουν οι ισχύουσες σ' αυτό το πεδίο διεθνείς συνθήκες, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, ελλείψει αυτών, το παιδί θα ήταν
άπατρις.
Άρθρο 8
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για διατήρηση της ταυτότητας του,
συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειας του, του ονόματός του και των οικογενειακών σχέσεων του, όπως αυτά αναγνωρίζονται από το νόμο, χωρίς
παράνομη ανάμιξη.
2. Εάν ένα παιδί στερείται παράνομα ορισμένα ή όλα τα στοιχεία που συνιστούν την ταυτότητα του, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να του

παράσχουν κατάλληλη υποστήριξη και προστασία, ώστε η ταυτότητα του να
αποκατασταθεί το συντομότερο δυνατόν.

Άρθρο 9

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε το παιδί να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του, παρά τη θέλησή τους, εκτός εάν οι αρμόδιες αρχές αποφασίσουν, με την επιφύλαξη δικαστικής αναθεώρησης και σύμφωνα με τους εφαρμοζόμενους νόμους και διαδικασίες, ότι ο χωρισμός αυτός είναι αναγκαίος για το συμφέρον του παιδιού. Μια τέτοια απόφαση μπορεί να είναι αναγκαία σε ειδικές περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν οι γονείς κακομεταχειρίζονται ή παραμελούν το παιδί, ή όταν ζουν χωριστά και πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά με τον τόπο διαμονής του παιδιού.
2. Σε όλες τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στις διαδικασίες και να γνωστοποιούν τις απόψεις τους.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού που ζει χωριστά από τους δυο γονείς του ή από τον έναν από αυτούς να διατηρεί κανονικά προσωπικές σχέσεις και να έχει άμεση επαφή με τους δυο γονείς του, εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο με το συμφέρον του παιδιού.
4. Όταν ο χωρισμός είναι αποτέλεσμα μέτρων που έχει πάρει ένα Συμβαλλόμενο Κράτος, όπως η κράτηση, η φυλάκιση, η εξορία, η απέλαση η ο θάνατος (συμπεριλαμβανομένου του θανάτου από οποιαδήποτε αιτία, ο οποίος επήλθε κατά το χρόνο κράτησης) των δύο γονέων ή του ενός από αυτούς ή του παιδιού το Συμβαλλόμενο Κράτος δίνει, μετά από αίτηση, στους γονείς, στο παιδί ή, εάν χρειαστεί, σε ένα άλλο μέλος της οικογένειας τις ουσιώδες πληροφορίες σχετικά με τον τόπο όπου βρίσκονται το απόν μέλος ή τα απόντα μέλη της οικογένειας, έκτος εάν η αποκάλυψη των πληροφοριών αυτών θα είναι επιζήμια για την ευημερία του παιδιού. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν εξάλλου ώστε η υποβολή ενός τέτοιου αιτήματος να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα.

Άρθρο 10

1. Σύμφωνα με την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 9, κάθε αίτηση από ένα παιδί ή από τους γονείς του για την είσοδο σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή την έξοδο από αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση αντιμετωπίζεται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη με θετικό πνεύμα, ανθρωπισμό και ταχύτητα. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν επιπλέον ώστε η υποβολή μιας τέτοιας αίτησης να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για τον αιτούντα ή για τα μέλη της οικογένειάς του.
2. Το παιδί του οποίου οι γονείς διαμένουν σε διαφορετικά Κράτη έχει το δικαίωμα να διατηρεί, έκτος εξαιρετικών περιπτώσεων, προσωπικές σχέσεις και τακτική άμεση επαφή με τους δύο γονείς του. Για τον σκοπό αυτόν και σύμφωνα με την υποχρέωση που βαρύνει τα Συμβαλλόμενα Κράτη δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 9, τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα που έχουν το παιδί και οι γονείς του να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της χώρας αυτού του ίδιου του Συμβαλλόμενου Κράτους και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα. Το δικαίωμα εγκατάλειψης οποιασδήποτε χώρας μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζει ο νόμος και που είναι αναγκαίοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και που είναι συμβατοί με τα υπόλοιπα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 11

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν μέτρα εναντίον των αθέμιτων μετακινήσεων παιδιών στο εξωτερικό και εναντίον της μη επανόδου τους.
2. Για το σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ευνοούν τη σύναψη διμερών ή πολυμερών συμφωνιών ή την προσχώρηση στις ήδη υπάρχουσες συμφωνίες.

Άρθρο 12
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και με το βαθμό ωριμότητας του.
2. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.
Άρθρο 13
1. Το παιδί έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη, ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του.
2. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι:
α) Για το σεβασμό των δικαιωμάτων και της υπόληψης των άλλων ή
β) Για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών.
Άρθρο 14
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα και το καθήκον των γονέων ή, κατά περίπτωση, των νομίμων εκπροσώπων του παιδιού, να το καθοδηγούν στην άσκηση του παραπάνω δικαιώματος κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του.
3. Η ελευθερία της δήλωσης της θρησκείας του ή των πεποιθήσεων του μπορεί να υπόκειται μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι για τη διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των ελευθεριών των θεμελιωδών δικαιωμάτων των άλλων.
Άρθρο 15
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τα δικαιώματα του παιδιού στην ελευθερία του να συνεταιρίζεται και του να συνέρχεται ειρηνικά.
2. Δεν τίθενται περιορισμοί για την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών, εκτός από αυτούς που ορίζει ο νόμος και που είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία, προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή για την προστασία της δημόσιας υγείας ή των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων.
Άρθρο 16
1. Κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένεια του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του, ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψης του.
2. Το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από το νόμο έναντι τέτοιων επεμβάσεων ή προσβολών.
Άρθρο 17
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τη σημασία του έργου που επιτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και φροντίζουν ώστε το παιδί να έχει πρόσβαση σε ενημέρωση και σε υλικό, που προέρχονται από διάφορες εθνικές και διεθνείς πηγές, ιδίως σ' αυτά που αποσκοπούν στην προαγωγή της κοινωνικής, πνευματικής και ηθικής ευημερίας του, καθώς και της σωματικής και πνευματικής υγείας του. Για το σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη:
α) Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στη διάδοση πληροφοριών και υλικού που παρουσιάζουν κοινωνική και πολιτιστική χρησιμότητα για το παιδί που είναι σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 29.
β) Ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία για την παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοση πληροφοριών και υλικού αυτού του τύπου, που προέρχονται από διάφορες πολιτιστικές, εθνικές και διεθνείς πηγές.

γ) Ενθαρρύνουν την παραγωγή και τη διάδοση παιδικών βιβλίων.
δ) Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη τους τις γλωσσολογικές ανάγκες των αυτόχθονων παιδιών ή των παιδιών που ανήκουν σε μια μειονότητα.
ε) Ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών που να προορίζονται για την προστασία του παιδιού από την ενημέρωση και το υλικό που βλάπτουν την ευημερία του, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 13 και 18.
Άρθρο 18
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξασφάλιση της αναγνώρισης της αρχής, σύμφωνα με την οποία και οι δύο γονείς είναι από κοινού υπεύθυνοι για την ανατροφή του παιδιού και την ανάπτυξή του. Η ευθύνη για την ανατροφή του παιδιού και για την ανάπτυξή του ανήκει κατά κύριο λόγο στους γονείς, ή κατά περίπτωση, στους νόμιμους εκπροσώπους του. Το συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί τη βασική τους μέριμνα.
2. Για την εγγύηση και την προώθηση των δικαιωμάτων που εκφράζονται στην παρούσα Σύμβαση, τα Συμβαλλόμενα Κράτη παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια στους γονείς και στους νόμιμους εκπροσώπους του παιδιού, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους για την ανατροφή του παιδιού, και εξασφαλίζουν τη δημιουργία οργανισμών, ιδρυμάτων και υπηρεσιών επιφορτισμένων να μεριμνούν για την ευημερία των παιδιών.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσουν στα παιδιά των οποίων οι γονείς εργάζονται το δικαίωμα να επωφελούνται από τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα φύλαξης παιδιών, εφόσον τα παιδιά πληρούν τους απαιτούμενους όρους.
Άρθρο 19
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανόμενης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νομίμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί.
2. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και για το χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.
Άρθρο 20
1. Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προβλέπουν γι' αυτό το παιδί μια εναλλακτική επιμέλεια, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους.
3. Αυτή η επιμέλεια μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή της τοποθέτησης
σε μια οικογένεια, της KAFALAH του ισλαμικού δικαίου, της υιοθεσίας ή, σε
περίπτωση ανάγκης, της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την περίσταση ίδρυμα για παιδιά. Κατά την επιλογή ανάμεσα σε αυτές τις λύσεις, λαμβάνεται
δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση του παιδιού,

καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή
του.
Άρθρο 21
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη που αναγνωρίζουν και /ή επιτρέπουν την υιοθεσία
διασφαλίζουν ότι εκείνο που λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη στην προκειμένη
περίπτωση είναι το συμφέρον του παιδιού και:
α) Μεριμνούν ώστε η υιοθεσία ενός παιδιού να μην επιτρέπεται παρά μόνο
από τις αρμόδιες αρχές, οι οποίες αποφαίνονται, σύμφωνα με το νόμο και με
τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες και επί τη βάσει όλων των αξιόπιστων
σχετικών πληροφοριών, εάν η υιοθεσία είναι δυνατή εν όψει της κατάστασης
του παιδιού σε σχέση με τον πατέρα και τη μητέρα του, τους συγγενείς του και
τους νομίμους εκπροσώπους του και εάν, εφόσον αυτό απαιτείται, τα
ενδιαφερόμενα πρόσωπα έδωσαν τη συναίνεση τους για την υιοθεσία,
έχοντας γνώση των πραγμάτων και μετά από την αναγκαία παροχή συμβουλών.
β) Αναγνωρίζουν ότι η υιοθεσία στο εξωτερικό μπορεί να αντιμετωπισθεί ως
ένα άλλο μέσο εξασφάλισης στο παιδί της αναγκαίας φροντίδας, εάν αυτό δεν
μπορεί να τοποθετηθεί σε μία ανάδοχη ή σε μία υιοθετούσα οικογένεια ή να
ανατραφεί σωστά στη χώρα της καταγωγής του.
γ) Μεριμνούν ώστε, σε περίπτωση υιοθεσίας στο εξωτερικό, το παιδί να
απολαμβάνει των ίδιων προστατευτικών μέτρων και προδιαγραφών με εκείνα
που υπάρχουν στην περίπτωση εθνικής υιοθεσίας.
δ) Παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι, σε περίπτωση
διακρατικής υιοθεσίας, η τοποθέτηση του παιδιού δεν απολήγει σε ανάρμοστο
υλικό όφελος για τα πρόσωπα που είναι αναμιγμένα σ' αυτή.
ε) Προωθούν τους αντικειμενικούς σκοπούς του παρόντος άρθρου με τη
σύναψη διμερών ή πολυμερών διακανονισμών ή συμφωνιών, ανάλογα με την
περίπτωση, και προσπαθούν μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, να επιτύχουν οι
τοποθετήσεις παιδιών στο εξωτερικό να πραγματοποιούνται από αρμόδιες
αρχές ή αρμόδια όργανα.
Άρθρο 22
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, τα οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς u942 ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη.
2. Για το σκοπό αυτό τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται, όπως αυτά το κρίνουν αναγκαίο, σε όλες τις προσπάθειες που γίνονται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να προστατεύσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού

πρόσφυγα και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένεια του. Σε περίπτωση που ούτε ο πατέρας ούτε η μητέρα ούτε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας είναι δυνατόν να ανευρεθεί, το παιδί έχει δικαίωμα να τύχει της ίδιας προστασίας που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί στερημένο οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιονδήποτε λόγο, σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 23

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι τα πνευματικώς ή σωματικώς ανάπηρα παιδιά πρέπει να διάγουν πλήρη και αξιοπρεπή ζωή, σε συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπεια τους, ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ανάπηρων παιδιών να τυγχάνουν ειδικής φροντίδας και ενθαρρύνουν και εξασφαλίζουν, στο μέτρο των διαθέσιμων πόρων, την παροχή, μετά από αίτηση, στα ανάπηρα παιδιά που πληρούν τους απαιτούμενους όρους και σε αυτούς που τα έχουν αναλάβει, μιας βοήθειας προσαρμοσμένης στην κατάσταση του παιδιού και στις περιστάσεις των γονέων του ή αυτών στους οποίους τα έχουν εμπιστευθεί.

3. Εν όψει των ειδικών αναγκών των ανάπηρων παιδιών, η χορηγούμενη σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου βοήθεια παρέχεται δωρεάν, εφόσον αυτό είναι δυνατό, κατόπιν υπολογισμού των οικονομικών πόρων των γονέων τους και αυτών στους οποίους έχουν εμπιστευθεί το παιδί, και σχεδιάζεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε τα ανάπηρα παιδιά να έχουν αποκλειστική πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση, στην περίθαλψη, στην αποκατάσταση αναπήρων, στην επαγγελματική εκπαίδευση και στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, έτσι που να επιτυγχάνεται η όσο το δυνατόν πληρέστερη κοινωνική ένταξη και προσωπική τους ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής και πνευματικής τους εξέλιξης.

4. Μέσα σε πνεύμα διεθνούς συνεργασίας, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προωθούν την ανταλλαγή κατάλληλων πληροφοριών στον τομέα της προληπτικής περίθαλψης και της ιατρικής, ψυχολογικής και λειτουργικής θεραπείας των ανάπηρων παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης και της πρόσβασής στις πληροφορίες που αφορούν στις μεθόδους αποκατάστασης αναπήρων και στις υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό να επιτραπεί στα Συμβαλλόμενα Κράτη να βελτιώσουν τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητες τους και να διευρύνουν την πείρα τους σε αυτούς τους τομείς. Σ' αυτό το πεδίο λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 24

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατόν επίπεδο υγείας και να επωφελείται από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασής αναπήρων. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επιδιώκουν να διασφαλίσουν το ότι κανένα παιδί δεν θα στερείται το δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες αυτές.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή του παραπάνω δικαιώματος και ιδιαίτερα παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα για:

α) Να μειώσουν τη βρεφική και παιδική θνησιμότητα.

β) Να εξασφαλίσουν σε κάθε παιδί την απαραίτητη ιατρική αντίληψη και περίθαλψη δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της στοιχειώδους περίθαλψης.

γ) Να αγωνιστούν κατά της ασθένειας και της κακής διατροφής και μέσα στα πλαίσια της στοιχειώδους περίθαλψης, με την εφαρμογή -ανάμεσα στα άλλα- της ήδη διαθέσιμης τεχνολογίας και με την παροχή θρεπτικών τροφών και καθαρού πόσιμου νερού, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους της μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος.

δ) Να εξασφαλίσουν στις μητέρες κατάλληλη περίθαλψη πριν και μετά από τον τοκετό.

ε) Να μπορούν όλες οι ομάδες της κοινωνίας, ιδιαίτερα οι γονείς και τα παιδιά, να ενημερώνονται για τα θέματα της υγείας και της διατροφής του παιδιού, για

τα πλεονεκτήματα του φυσικού θηλασμού, την υγιεινή και την καθαριότητα του περιβάλλοντος και την πρόληψη των ατυχημάτων και να βρίσκουν υποστήριξη στη χρήση των παραπάνω βασικών γνώσεων.
στ) Να αναπτύξουν την προληπτική ιατρική φροντίδα, την καθοδήγηση των γονέων και την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του οικογενειακού προγραμματισμού.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα για να καταργηθούν οι παραδοσιακές πρακτικές που βλάπτουν την υγεία των παιδιών.
4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προωθήσουν και να ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία, ώστε να επιτύχουν σταδιακά την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος που αναγνωρίζεται στο παρόν άρθρο. Εν όψει αυτού, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 25

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί, που τοποθετήθηκε από τις αρμόδιες αρχές σε μία οικογένεια, με σκοπό την παροχή φροντίδας, προστασίας ή θεραπείας της σωματικής ή πνευματικής του υγείας, το δικαίωμα σε μία περιοδική αναθεώρηση της παραπάνω θεραπείας και κάθε άλλης περίστασης σχετικής με την τοποθέτηση του.

Άρθρο 26

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί το δικαίωμα να επωφελείται από την κοινωνική πρόνοια, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών ασφαλίσεων, και παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος αυτού, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους.

2. Τα ωφελήματα, όπου είναι αναγκαία, πρέπει να δίνονται, αφού ληφθούν υπόψη οι πόροι και η κατάσταση του παιδιού και των προσώπων που έχουν αναλάβει την ευθύνη της συντήρησής του, καθώς και κάθε άλλη εκτίμηση σχετιζόμενη με την αίτηση παροχής ωφελημάτων που γίνεται από το παιδί ή για λογαριασμό του.

Άρθρο 27

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του.
2. Στους γονείς ή στα άλλα πρόσωπα που έχουν αναλάβει το παιδί ανήκει κατά κύριο λόγο η ευθύνη της εξασφάλισης μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους και των οικονομικών μέσων τους, των απαραίτητων για την ανάπτυξη του παιδιού συνθηκών ζωής.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, για να βοηθήσουν τους γονείς και τα άλλα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για το παιδί, να εφαρμόσουν το δικαίωμα αυτό και προσφέρουν, σε περίπτωση ανάγκης, υλική βοήθεια και προγράμματα υποστήριξης, κυρίως σε σχέση με τη διατροφή, το ρουχισμό και την κατοικία.
4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την είσπραξη της διατροφής του παιδιού από τους γονείς του ή από τα άλλα πρόσωπα που έχουν την οικονομική ευθύνη γι' αυτό, είτε εντός της επικράτειας είτε στο εξωτερικό. Ειδικά στην περίπτωση που το πρόσωπο το οποίο έχει την οικονομική ευθύνη για το παιδί ζει σε ένα Κράτος διαφορετικό από εκείνο του παιδιού, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ευνοούν την προσχώρηση σε διεθνείς συμφωνίες ή τη σύναψη τέτοιων συμφωνιών, καθώς και την υιοθέτηση κάθε άλλης κατάλληλης ρύθμισης.

Άρθρο 28

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού

προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών:
α) Καθιστούν τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και δωρεάν για όλους.
β) Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάφορων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο γενικής όσο και επαγγελματικής, τις καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί, και παίρνουν κατάλληλα μέτρα, όπως η θέσπιση της δωρεάν εκπαίδευσης και της προσφοράς χρηματικής βοήθειας σε περίπτωση ανάγκης.
γ) Εξασφαλίζουν σε όλους την πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία με όλα τα κατάλληλα μέσα, σε συνάρτηση με τις ικανότητες του καθενός.
δ) Καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί τη u963 σχολική και την επαγγελματική ενημέρωση και τον προσανατολισμό.
ε) Παίρνουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την τακτική σχολική φοίτηση και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού ως ανθρώπινου όντος, και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προάγουν και ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία στον τομέα της παιδείας, με σκοπό να συμβάλλουν κυρίως στην εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαβητισμού στον κόσμο και να διευκολύνουν την πρόσβαση στις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους. Για το σκοπό αυτόν, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χώρων.
Άρθρο 29
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει
να αποσκοπεί:
α) Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη
δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών
ικανοτήτων του.
β) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις
θεμελιώδες ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
γ) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά
του, τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού
του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία
μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του.
δ) Στην προετοιμασία του παιδιού για μία υπεύθυνη ζωή σε μία ελεύθερη
κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φυλών
και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής.
ε) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.
2. Καμία διάταξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 28 δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τρόπο που να θίγει την ελευθερία των φυσικών ή νομικών προσώπων για τη δημιουργία και τη διεύθυνση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, υπό τον όρο ότι θα τηρούνται οι εκφρασμένες στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου αρχές και ότι η παρεχόμενη στα ιδρύματα αυτά εκπαίδευση θα είναι σύμφωνη με τις ελάχιστες προδιαγραφές που θα έχει ορίσει το Κράτος.
Άρθρο 30
Στα κράτη όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές γλωσσικές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, ένα παιδί αυτόχθονας ή που ανήκει σε μία από αυτές τις μειονότητες δεν μπορεί να στερηθεί το δικαίωμα να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή, να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία ή να

χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του.
Άρθρο 31
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί το δικαίωμα στην ανάπαυση και στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, στην ενασχόληση με ψυχαγωγικά παιχνίδια και δραστηριότητες που είναι κατάλληλες για την ηλικία του και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται και προάγουν το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει πλήρως στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή και ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.
Άρθρο 32
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή του ή να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξη του.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Για το σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των άλλων διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ειδικότερα:
α) Ορίζουν ένα κατώτατο όριο ή κατώτατα όρια ηλικίας για την είσοδο στην επαγγελματική απασχόληση.
β) Προβλέπουν μία κατάλληλη ρύθμισή των ωραρίων και των συνθηκών εργασίας.
γ) Προβλέπουν κατάλληλες ποινές και άλλες κυρώσεις, για να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του παρόντος άρθρου.
Άρθρο 33
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών, διοικητικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών μέτρων, για να προστατεύσουν τα παιδιά από την παράνομη χρήση ναρκωτικών και ψυχότροπων ουσιών, όπως αυτές προσδιορίζονται στις σχετικές διεθνείς συμβάσεις, και για να εμποδίσουν τη χρησιμοποίηση των παιδιών στην παραγωγή και την παράνομη διακίνηση αυτών των ουσιών.
Άρθρο 34
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας. Για τον σκοπό αυτόν, τα Κράτη, ειδικότερα, παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν:
α) Την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα.
β) Την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες.
γ) Την εκμετάλλευση των παιδιών για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.
Άρθρο 35
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν την απαγωγή, την πώληση ή το δουλεμπόριο παιδιών, για οποιονδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή.
Άρθρο 36
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προστατεύουν το παιδί από κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης επιβλαβή για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας του.
Άρθρο 37
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε:
α) Κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση. Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω

των δεκαοκτώ ετών.
β) Κανένα παιδί να μην στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.
γ) Κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας u964 του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.
δ) Τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα.
Άρθρο 38
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό στους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που εφαρμόζονται σε αυτά σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, και των οποίων η προστασία επεκτείνεται στα παιδιά.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα πρόσωπα κάτω των δεκαπέντε ετών, δεν θα συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη απέχουν από την επιστράτευση στις ένοπλες δυνάμεις τους κάθε προσώπου κάτω των δεκαπέντε ετών. Κατά την επιστράτευση ανάμεσα σε πρόσωπα άνω των δεκαπέντε ετών αλλά κάτω των δεκαοκτώ ετών, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να δίνουν προτεραιότητα στα πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας.
4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη, σύμφωνα με την υποχρέωση που έχουν, δυνάμει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, να προστατεύουν τον άμαχο πληθυσμό σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για την προστασία και την φροντίδα των παιδιών, που θίγονται από την ένοπλη σύρραξη.
Άρθρο 39
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και την κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος: οποιασδήποτε μορφής παραμέλησης, εκμετάλλευσης ή κακοποίησης, βασανισμού ή κάθε άλλης μορφής σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας ή ένοπλης σύρραξης. Η ανάρρωση αυτή και η επανένταξη γίνονται μέσα σε περιβάλλον, που ευνοεί την υγεία, τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια του παιδιού.
Άρθρο 40
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση του ποινικού νόμου το δικαίωμα σε μεταχείριση που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας του και της προσωπικής αξίας, που να ενισχύει το σεβασμό του για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων και που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία του, καθώς και την ανάγκη για επανένταξη στην κοινωνία και την ανάληψη από το παιδί ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία.
2. Για τον σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ιδιαίτερα ώστε:
α) Κανένα παιδί να μην καθίσταται ύποπτο, να μην κατηγορείται και να μην καταδικάζεται για παράβαση του ποινικού νόμου λόγω πράξεων ή παραλείψεων, που δεν απαγορεύονται από το εθνικό ή διεθνές δίκαιο κατά το χρόνο που διαπράχθηκαν.
β) Κάθε παιδί ύποπτο ή κατηγορούμενο για παράβαση του ποινικού νόμου να έχει τουλάχιστον το δικαίωμα στις ακόλουθες εγγυήσεις:

I) Να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του.
II) Να ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση και απευθείας για τις εναντίον του κατηγορίες ή, κατά περίπτωση, μέσω των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του και να έχει νομική ή οποιαδήποτε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση για την προετοιμασία και την παρουσίαση της υπεράσπισής του.
III) Να κρίνεται η υπόθεση του χωρίς καθυστέρηση από μια αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα, σύμφωνα με μία δίκαιη κατά το νόμο διαδικασία με την παρουσία ενός νομικού ή άλλου συμβούλου και την παρουσία των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του, εκτός αν αυτό θεωρηθεί αντίθετο προς το συμφέρον του παιδιού, λόγω κυρίως της ηλικίας ή της κατάστασής του.
IV) Να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, να υποβάλλει ερωτήσεις το ίδιο ή μέσω άλλου στους μάρτυρες κατηγορίας και να επιτυγχάνει την παράσταση και την εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης κάτω από συνθήκες ισότητας.
V) Εάν κριθεί ότι παρέβη τον ποινικό νόμο, να μπορεί να προσφύγει κατ' αυτής της απόφασης και κατά οποιουδήποτε μέτρου που λήφθηκε ως συνέπεια αυτής ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής ή δικαστικού σώματος, σύμφωνα με το νόμο.
VI) Να έχει τη δωρεάν βοήθεια ενός διερμηνέα, σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.
VII) Να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική του ζωή με απόλυτο σεβασμό σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών εφαρμοζομένων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου και ιδιαίτερα:
α) Τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας κάτω απ' το οποίο τα παιδιά θα θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου.
β) Την εισαγωγή μέτρων, εφόσον αυτό είναι δυνατόν και ευκταίο, για την αντιμετώπιση τέτοιων παιδιών, χωρίς ανάγκη προσφυγής στη δικαιοσύνη, με την προϋπόθεση βέβαια ότι τηρείται ο απόλυτος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις νόμιμες εγγυήσεις.
4. Μια σειρά διατάξεων σχετικών κυρίως με την επιμέλεια, την καθοδήγηση και την επιτήρηση, τους συμβούλους, τη δοκιμασία, την τοποθέτηση σε οικογένεια, τα προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και τις άλλες εναλλακτικές δυνατότητες πλην της επιμέλειας, θα εξασφαλίζει στα παιδιά μια μμεταχείριση που να εγγυάται την ευημερία τους και που να είναι ανάλογη και με την κατάσταση τους και με την παράβαση.
Άρθρο 41
Καμιά από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν θίγει διατάξεις ευνοϊκότερες για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού και οι οποίες είναι δυνατόν να περιέχονται:
α) Στη νομοθεσία ενός Συμβαλλόμενου Κράτους ή
β) Στο ισχύον για το Κράτος αυτό διεθνές δίκαιο.
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ
Άρθρο 42
Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να κάνουν ευρέως γνωστές τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά, τις αρχές και τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης με δραστήρια και κατάλληλα μέσα.
Άρθρο 43
1. Με σκοπό την έρευνα της προόδου που έχει συντελεστεί από τα Συμβαλλόμενα Κράτη σε σχέση με την τήρηση των υποχρεώσεων, οι οποίες συμφωνήθηκαν δυνάμει της παρούσας Σύμβασης, συγκροτείται Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία επιτελεί τα καθήκοντα που ορίζονται παρακάτω.
2. Η Επιτροπή αποτελείται από δέκα εμπειρογνώμονες υψηλού ήθους και αναγνωρισμένης ικανότητας στον τομέα που καλύπτει η παρούσα Σύμβαση. Τα μέλη της εκλέγονται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη ανάμεσα στους

υπηκόους τους και συμμετέχουν υπό την ατομική τους ιδιότητα, αφού ληφθούν υπόψη η ανάγκη εξασφάλισης δίκαιης γεωγραφικής κατανομής και τα κύρια νομικά συστήματα.
3. Η εκλογή των μελών της Επιτροπής γίνεται με μυστική ψηφοφορία από έναν κατάλογο προσώπων που υποβάλλουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος έχει τη δυνατότητα να υποδεικνύει έναν υποψήφιο από τους υπηκόους του.
4. Η διεξαγωγή των πρώτων εκλογών θα γίνει το αργότερο έξι μήνες μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης. Στη συνέχεια οι εκλογές θα γίνονται κάθε δυο χρόνια. Τέσσερις τουλάχιστον μήνες πριν από την ημερομηνία κάθε εκλογής ο Γενικός Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών καλεί γραπτώς τα Συμβαλλόμενα Κράτη να προτείνουν τους υποψηφίους τους εντός δυο μηνών. Στη συνέχεια, ο Γενικός Γραμματέας ετοιμάζει έναν κατάλογο με τα ονόματα όλων των υποψηφίων σε αλφαβητική σειρά, αναφέροντας τα Συμβαλλόμενα Κράτη που έχουν υποδείξει αυτούς και τον υποβάλλει στα Συμβαλλόμενα στην παρούσα Σύμβαση Κράτη.
5. Οι εκλογές γίνονται κατά τις συνόδους των Συμβαλλόμενων Κρατών, οι οποίες συγκαλούνται από το Γενικό Γραμματέα στην έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Στις συνόδους αυτές, κατά τις οποίες η απαρτία σχηματίζεται από τα δυο τρίτα των Συμβαλλόμενων Κρατών, εκλέγονται μέλη της Επιτροπής εκείνοι που έλαβαν το μεγαλύτερο αριθμό ψήφων και την απόλυτη πλειοψηφία από τους παρόντες και ψηφίσαντες εκπροσώπους των Συμβαλλόμενων Κρατών.
6. Τα μέλη της Επιτροπής εκλέγονται για χρονική περίοδο τεσσάρων ετών. Είναι επανεκλέξιμα εάν προταθεί εκ νέου η υποψηφιότητά τους. Η θητεία πέντε μελών από τα εκλεγμένα κατά την πρώτη εκλογή λήγει μετά τη συμπλήρωση δύο ετών. Τα ονόματα των πέντε αυτών μελών επιλέγονται με κλήρο από τον πρόεδρο της συνόδου, αμέσως μετά από την πρώτη εκλογή.
7. Σε περίπτωση θανάτου ή παραίτησης ενός μέλους της Επιτροπής, ή εάν, για έναν οποιονδήποτε άλλο λόγο, ένα μέλος δηλώσει ότι δεν μπορεί πλέον να ασκεί τα καθήκοντα του στα πλαίσια της Επιτροπής, το Συμβαλλόμενο Κράτος, που είχε υποδείξει αυτό το μέλος, διορίζει έναν άλλο εμπειρογνώμονα από τους υπηκόους του, για να υπηρετήσει για το υπόλοιπο της θητείας, με την επιφύλαξη της έγκρισης της Επιτροπής.
8. Η Επιτροπή θεσπίζει η ίδια τον εσωτερικό κανονισμό της.
9. Η Επιτροπή εκλέγει τους αξιωματούχους της για μία περίοδο δύο ετών.
10. Οι σύνοδοι της Επιτροπής συγκαλούνται κανονικά στην έδρα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών ή σε οποιονδήποτε άλλο κατάλληλο τόπο, που καθορίζεται από την Επιτροπή.
Η Επιτροπή συνέρχεται κανονικά κάθε χρόνο.
Η διάρκεια των συνόδων της καθορίζεται και τροποποιείται, εάν είναι αναγκαίο από μία συνέλευση των Κρατών Μελών στην παρούσα Σύμβαση, με την επιφύλαξη της έγκρισης από τη Γενική Συνέλευση.
11. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών θέτει στη διάθεση της Επιτροπής το απαραίτητο προσωπικό και τις εγκαταστάσεις για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί, δυνάμει της παρούσας Σύμβασης.
12. Τα μέλη της Επιτροπής που συγκροτήθηκε δυνάμει της παρούσας Σύμβασης εισπράττουν, με την έγκριση της Γενικής Συνέλευσης, απολαβές από τους πόρους του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζει η Γενική Συνέλευση.
Άρθρο 44
1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υποβάλλουν στην Επιτροπή, μέσω του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, εκθέσεις σχετικά με τα μέτρα που έχουν υιοθετήσει για την ενεργοποίηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, καθώς και σχετικά με την πρόοδο που σημειώθηκε ως προς την απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων:
α) Εντός των δύο πρώτων ετών από την έναρξη ισχύος της παρούσας Σύμβασης για κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος.

β) Κατόπιν, κάθε πέντε χρόνια.
2. Οι εκθέσεις που συντάσσονται σε εφαρμογή του παρόντος άρθρου, πρέπει να επισημαίνουν τους παράγοντες και τις δυσκολίες, εάν υπάρχουν, που εμποδίζουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη να τηρήσουν πλήρως τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρούσα Σύμβαση. Πρέπει επίσης να περιέχουν επαρκείς πληροφορίες, για να δώσουν στην Επιτροπή μια ακριβή εικόνα της εφαρμογής της Σύμβασης στην εν λόγω χώρα.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη τα οποία έχουν υποβάλει στην Επιτροπή μια αρχική πλήρη έκθεση, δεν χρειάζεται να επαναλάβουν στις επόμενες εκθέσεις που υποβάλλουν, σύμφωνα με το εδάφιο β' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, τις βασικές πληροφορίες που έχουν ήδη κοινοποιήσει.
4. Η Επιτροπή μπορεί να ζητά από τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικές, με την εφαρμογή της Σύμβασης.
5. Η Επιτροπή υποβάλλει κάθε δυο χρόνια στη Γενική Συνέλευση, μέσω του Κοινωνικού και Οικονομικού Συμβουλίου, εκθέσεις για τις δραστηριότητες της.
6. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καθιστούν ευρέως προσιτές τις εκθέσεις τους στο κοινό της χώρας τους.
Άρθρο 45
Για την προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης και για την ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας στο πεδίο το οποίο καλύπτει η Σύμβαση:
α) Οι ειδικοί οργανισμοί, το ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία* και άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών έχουν το δικαίωμα να εκπροσωπούνται κατά την εξέταση της εφαρμογής των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης, οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους. Η Επιτροπή μπορεί να καλέσει τις ειδικευμένες οργανώσεις, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και άλλους αρμόδιους οργανισμούς, τους οποίους κρίνει κατάλληλους, να παράσχουν ειδικευμένες γνώμες για την εφαρμογή της Σύμβασης στους τομείς που ανήκουν στις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους. Μπορεί να καλεί τις ειδικευμένες οργανώσεις, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών να της υποβάλουν εκθέσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στους τομείς που ανήκουν στο πεδίο δραστηριότητάς τους.
β) Η Επιτροπή διαβιβάζει, εάν το κρίνει αναγκαίο, στις ειδικευμένες οργανώσεις, στο Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και στους άλλους αρμόδιους οργανισμούς κάθε έκθεση των Συμβαλλόμενων Κρατών που περιέχει ένα αίτημα ή υποδεικνύει μια ανάγκη για τεχνική συμβουλή ή βοήθεια, μαζί με τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις της επιτροπής, εάν υπάρχουν, σχετικά με το παραπάνω αίτημα ή υπόδειξη.
γ) Η Επιτροπή μπορεί να συστήσει στη Γενική Συνέλευση να ζητήσει από το Γενικό Γραμματέα να αναλάβει για λογαριασμό της μελέτες πάνω σε ειδικά θέματα, σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού.
δ) Η Επιτροπή μπορεί να κάνει υποδείξεις και συστάσεις γενικής φύσεως βασισμένες στις πληροφορίες που έχει δεχτεί κατ' εφαρμογήν των άρθρων 44 και 45 της παρούσας Σύμβασης. Οι υποδείξεις αυτές και οι συστάσεις γενικής φύσεως διαβιβάζονται σε κάθε ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος και αναφέρονται στη Γενική Συνέλευση, μαζί με τις παρατηρήσεις των Συμβαλλόμενων Κρατών μερών όπου υπάρχουν.
ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ
Άρθρο 46
Η παρούσα Σύμβαση είναι ανοιχτή για υπογραφή σε όλα τα Κράτη.
Άρθρο 47
Η παρούσα Σύμβαση υποβάλλεται σε επικύρωση. Τα έγγραφα της επικύρωσης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.
Άρθρο 48
Η παρούσα Σύμβαση είναι ανοιχτή για προσχώρηση οποιουδήποτε Κράτους. Τα έγγραφα της προσχώρησης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.
Άρθρο 49

1. Η παρούσα Σύμβαση θα αρχίσει να ισχύει την τριακοστή ημέρα μετά από την ημερομηνία κατάθεσης στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών του εικοστού εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.
2. Για κάθε Κράτος που επικυρώνει την παρούσα Σύμβαση ή προσχωρεί σε αυτήν μετά την κατάθεση του εικοστού εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης, η Σύμβαση θα αρχίσει να ισχύει την τριακοστή ημέρα μετά από την ημερομηνία κατάθεσης από το Κράτος αυτό του δικού του εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.
Άρθρο 50
1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να προτείνει μια τροπολογία και να καταθέσει το κείμενο της στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Εν συνεχεία ο Γενικός Γραμματέας διαβιβάζει όλα τα σχέδια τροπολογιών στα Συμβαλλόμενα Κράτη ζητώντας τους να του γνωρίζουν εάν επιθυμούν να συγκληθεί διάσκεψη των Συμβαλλόμενων Κρατών, με σκοπό να εξετάσουν και να τεθούν σε ψηφοφορία αυτά τα σχέδια. Εάν, εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία της διαβίβασης αυτής, το ένα τρίτο τουλάχιστον των Συμβαλλόμενων Κρατών κηρυχτεί υπέρ της σύγκλησης μιας τέτοιας διάσκεψης, ο Γενικός Γραμματέας συγκαλεί τη διάσκεψη υπό την αιγίδα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Κάθε τροπολογία που υιοθετείται από την πλειοψηφία των παρόντων και ψηφισάντων στη διάσκεψη Συμβαλλόμενων Κρατών, υποβάλλεται για έγκριση στη Γενική Συνέλευση.
2. Κάθε τροπολογία, που υιοθετήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, αρχίζει να ισχύει όταν εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και γίνει δεκτή με πλειοψηφία των δύο τρίτων των Συμβαλλόμενων Κρατών.
3. Όταν μία τροπολογία αρχίσει να ισχύει έχει αναγκαστική ισχύ για τα Συμβαλλόμενα Κράτη που την αποδέχτηκαν, ενώ τα υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Κράτη παραμένουν δεσμευμένα από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και από όλες τις προηγούμενες τροπολογίες που έχουν αποδεχτεί.
Άρθρο 51
1. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών θα δεχτεί και θα διαβιβάσει σε όλα τα Κράτη το κείμενο των επιφυλάξεων που έκαναν τα Κράτη κατά το χρόνο της επικύρωσης ή της προσχώρησης.
2. Δεν επιτρέπεται καμία επιφύλαξη, που είναι ασυμβίβαστη με το αντικείμενο και το σκοπό της παρούσας Σύμβασης.
Οι επιφυλάξεις μπορούν να αποσυρθούν ανά πάσα στιγμή με γνωστοποίηση προς το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ενημερώνει γι' αυτό όλα τα Συμβαλλόμενα στη Σύμβαση Κράτη. Η γνωστοποίηση παράγει τα αποτελέσματά της από την ημερομηνία κατά την οποία παρελήφθη από το Γενικό Γραμματέα.
Άρθρο 52
Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση με γραπτή γνωστοποίηση προς το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Η καταγγελία παράγει τα αποτελέσματα της ένα χρόνο μετά από την ημερομηνία κατά την οποία η γνωστοποίηση παρελήφθη από το Γενικό Γραμματέα.
Άρθρο 53
Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών ορίζεται θεματοφύλακας της παρούσας Σύμβασης.
Άρθρο 54
Το πρωτότυπο της παρούσας Σύμβασης, της οποίας τα κείμενα στην αγγλική, αραβική, κινεζική, ισπανική, γαλλική και ρωσική γλώσσα έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.
Για να πιστοποιηθούν τα παραπάνω οι υπογράφοντες, ειδικά εξουσιοδοτημένοι από τις αντίστοιχες Κυβερνήσεις τους, υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση.
* Σύμφωνα με την μετάφραση, στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως ως Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία νοείται η UNICEF.